

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Πτυχιακή μελέτη:

«Ανάπτυξη και διαμόρφωση πρακτικών δραστηριοτήτων για τη
διδασκαλία του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας»

Επιβλέπων καθηγητής :

Κος Δ. Ζμπάννος (Λέκτορας)

Φοιτήτρια : Βουδούρη Χριστίνα

Α.Μ. 20506

Επιτροπή :

Κα Κ. Κουτρούμπα (Επικ. καθηγήτρια)

Κα Ε. Θεοδωροπούλου (Αναπλ. καθηγήτρια)

Κος Δ. Ζμπάννος (Λέκτορας)

Αθήνα, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	7
1.1. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ.....	7
1.1.1. ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ.....	7
1.1.2. ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ: ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ Ή ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	8
1.1.3. ΤΕΣΤ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ.....	9
1.2. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ.....	12
1.3. ΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ.....	15
1.3.1. ΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ.....	15
1.3.2. ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ.....	17
1.3.2.1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ.....	19
1.3.2.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ.....	19
1.3.2.3. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ.....	22
1.4. ΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	23
1.5. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ.....	30
1.6. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	36
1.6.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.....	36
1.6.2. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.....	37
1.6.3. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.....	37
1.6.4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.....	38
1.6.5. ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.....	38
1.7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	40
1.8. ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	43
1.9. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	48
ΜΕΡΟΣ 1 ^ο : Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ.....	49
A.1. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΓΥΡΟΣ».....	50
A.1.1. Η οικογένεια – Η ελληνική οικογένεια.....	50

A.1.2. Οικογενειακή αγωγή.....	52
A.1.3. Ο κοινωνικός περίγυρος.....	54
A.1.4. Επικοινωνία και προβλήματα.....	55
A.1.5. Η κοινωνικότητα των νέων.....	56
A.2. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ».....	58
A.2.1. Οικονομικοί πόροι.....	58
A.2.2. Ο οικονομικός ρόλος της οικογένειας.....	59
A.2.3. Οικογενειακός προϋπολογισμός.....	60
A.3. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΔΙΑΤΡΟΦΗ»....	61
A.3.1. Τροφή και τρόφιμα.....	61
A.3.2. Ομάδες τροφίμων (3.3.-3.7.).....	64
A.3.8. Γλυκίσματα – ροφήματα – ποτά.....	67
A.3.9. Σχεδιασμός γευμάτων.....	69
A.4. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ».....	70
A.4.1. Ατομική υγιεινή.....	70
A.4.2. Στοματική υγεία.....	70
A.4.3. Κάπνισμα – Οινόπνευμα.....	74
A.4.4. Φαρμακείο – Φάρμακα.....	78
A.4.5. Ατυχήματα στο σπίτι και σε δημόσιους χώρους.....	81
A.4.6. Ατυχήματα στο δρόμο – Κυκλοφοριακή αγωγή.....	83
A.5. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΚΑΤΟΙΚΙΑ».....	85
A.5.1. Η κατοικία και η σημασία της για τον άνθρωπο.....	85
A.5.2. Ιστορική εξέλιξη της κατοικίας.....	87
A.5.3. Η ελληνική παραδοσιακή κατοικία.....	87
A.5.4. Τύποι και μορφές κατοικίας.....	87
A.5.5. Λειτουργικότητα και αισθητική των χώρων της κατοικίας.....	85
A.6. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ»..	89
A.6.1. Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο.....	89
A.6.2. Ιστορική εξέλιξη της ενδυμασίας – Η ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία.....	92
A.6.3. Τύποι ένδυσης – Πρώτες ύλες – Κριτήρια επιλογής και υγιεινή της ενδυμασίας.....	93

ΜΕΡΟΣ 2 ^ο : Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ.....	95
B.1. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ».....	96
B.1.1. Η Οικιακή Οικονομία στην αρχαία Ελλάδα.....	96
B.1.2. Η Οικιακή Οικονομία στο Βυζάντιο.....	96
B.1.3. Η Οικιακή Οικονομία στα μεταβυζαντινά χρόνια.....	96
B.1.4. Η ελληνική λαϊκή τέχνη.....	98
B.1.5. Ήθη, έθιμα και παραδόσεις του ελληνικού λαού – Η σημασία της ελληνικής παράδοσης.....	98
B.2. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ».....	102
B.2.1. Η έννοια της οργάνωσης.....	102
B.2.2. Διαχείριση ανθρώπινων πόρων.....	105
B.2.3. Στόχοι.....	105
B.2.4. Λήψη αποφάσεων.....	109
B.3. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ».....	111
B.3.1. Οικονομικοί πόροι και οικονομία.....	111
B.3.2. Οι οικονομικές μονάδες και ο ρόλος τους.....	111
B.3.3. Η ελεύθερη αγορά.....	111
B.4. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ».....	118
B.4.1. Συμπεριφορά του καταναλωτή και οικονομική πραγματικότητα.....	118
B.4.2. Οικογενειακό εισόδημα – Προϋπολογισμός.....	120
B.4.3. Προσδιοριστικοί παράγοντες της καταναλωτικής συμπεριφοράς.....	118
B.5. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑ».....	127
B.5.1. Διατροφή και υγεία (5.3 – 5.10.).....	127
B.5.2. Πρόσληψη και δαπάνη ενέργειας.....	129
B.5.11. Διατροφή στα στάδια της ζωής.....	130
B.6. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ».....	134
B.6.1. Βασικές έννοιες.....	134
B.6.2. Φυσικοί πόροι και ενεργειακή κατάσταση.....	135

B.6.3. Οικολογική κρίση.....	137
B.6.4. Η κατοικία στο αγροτικό και στο αστικό περιβάλλον.....	140
B.6.5. Κατοικία – Ρύπανση – Αντιρρύπανση.....	142
B.6.6. Οικολογικός σχεδιασμός.....	143
B.7. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΙΑΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ».....	144
B.7.1. Οικιακή τεχνολογία και εξέλιξη.....	144
B.7.2. Οικογένεια και σύγχρονη οικιακή τεχνολογία.....	145
B.7.3. Επιπτώσεις της σύγχρονης οικιακής τεχνολογίας.....	146
B.7.4. Ανακύκλωση.....	147
B.8. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ».....	149
B.8.1. Νοσήματα και ασθένειες.....	149
B.8.2. Πρόληψη.....	151
B.8.3. Εφηβεία – Διαφυλικές σχέσεις.....	152
B.9. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ».....	153
B.9.1. Φαρμακευτικές ουσίες – Ναρκωτικά.....	153
B.9.2. Πρώτες βοήθειες.....	154
B.9.3. Φυσικές καταστροφές.....	157
B.10. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ».....	159
B.10.1. Ο ρόλος της οικογένειας.....	159
B.10.2. Γάμος και οικογένεια.....	162
B.10.3. Σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογενείας.....	163
B.10.4. Οικογενειακός προγραμματισμός.....	165
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	167
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	168
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	168
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	170
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	173

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρακτική νοημοσύνη μπορεί να οριστεί ως η ικανότητα ενός ατόμου να χρησιμοποιεί τη γνώση (use), να την εφαρμόζει θεωρητικά (apply), να την εφαρμόζει πρακτικά (implement), να πραγματοποιεί με αυτή (employ) και να θέτει τη γνώση εντός πλαισίων (contextualize) (Sternberg, 1988). Δηλαδή, είναι η ικανότητα ενός ατόμου να εφαρμόζει πρακτικά τη γνώση, στην καθημερινότητα του για την αποφυγή ή αντιμετώπιση προβληματικών καταστάσεων.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως θέμα: «Ανάπτυξη και διαμόρφωση πρακτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας». Τα κεφάλαια, τα οποία συμπεριλαμβάνει, είναι στο σύνολό τους τρία.

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει εννέα ενότητες, κάθε μια από τις οποίες χωρίζεται και σε υποενότητες, όπου κρίνεται αναγκαίο. Εν συντομία, στο πρώτο κεφάλαιο καταγράφονται οι σημαντικότερες παραδοσιακές απόψεις νοημοσύνης με ιδιαίτερη βαρύτητα στον ορισμό της, στη σχέση της με την κληρονομικότητα και το περιβάλλον καθώς και στα τεστ νοημοσύνης.

Στη συνέχεια, περιγράφονται οι σύγχρονες απόψεις νοημοσύνης. Μια από τις σημαντικότερες θεωρίες, που διατυπώθηκαν για την νοημοσύνη και στην οποία δίδεται ιδιαίτερη έμφαση, είναι η θεωρία της «τριαρχική νοημοσύνης» του Sternberg. Έπειτα, ακολουθούν δύο ενότητες, στις οποίες γίνεται αναλυτική επεξήγηση για το πώς η θεωρία του Sternberg θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο σχολείο και πως θα καλλιεργηθεί η πρακτική νοημοσύνη των μαθητών, για την ανάπτυξή της από αυτούς.

Επίσης, στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται η παραδοσιακή και σύγχρονη διδασκαλία της Οικιακής Οικονομίας. Με αρκετά συνοπτικό τρόπο, αναφέρονται οι μέθοδοι και οι μορφές διδασκαλίας, σύμφωνα με τις οποίες είναι εφικτή η μετάδοση του διδακτικού υλικού του αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στα Αναλυτικά Προγράμματα. Παρουσιάζονται οι στάσεις των μαθητών απέναντι στο μάθημα της Οικιακής Οικονομίας σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα μέσω μιας έρευνας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Το πρώτο κεφάλαιο, ολοκληρώνεται με την ενότητα για την ανάπτυξη της τριαρχικής νοημοσύνης μέσα από το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, με την πρόταση για μια διαφορετική προσέγγιση του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας

που θα προωθεί -ανάμεσα στα άλλα- την πρακτική σκέψη μέσω δραστηριοτήτων, όπως αυτές που παρουσιάζονται στην παρούσα πτυχιακή μελέτη.

Το δεύτερο κεφάλαιο χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από πρακτικές δραστηριότητες, οι οποίες προτείνονται για τη χρήση τους στο μάθημα της Οικιακής Οικονομίας στην Α΄ Γυμνασίου και το δεύτερο μέρος στην Β΄ Γυμνασίου. Αξιίζει να σημειωθεί, πως οι πρακτικές δραστηριότητες, αντιστοιχούν σε όλα τα κεφάλαια του βιβλίου της Οικιακής Οικονομίας της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου και είναι κατασκευασμένες, έτσι, ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πρακτικής σκέψης των μαθητών, σύμφωνα με την θεωρία της τριαρχικής νοημοσύνης του Sternberg. Ο τρόπος καταγραφής τους έχει τη μορφή φύλλων εργασίας έτσι ώστε να αποτελούν ένα εργαλείο διδασκαλίας του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας για κάθε καθηγητή.

Η συγγραφή της πτυχιακής αυτής μελέτης, ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα-συζήτηση που αποτελούν και το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

1.1.1. ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Στην ιστορία της ψυχολογίας, έχουν δοθεί πάρα πολλοί ορισμοί για την έννοια αυτή. Σύμφωνα με τον Βερτσέτι (1999), θεωρείται παρακινδυνευμένο να δοθεί κατά απόλυτο τρόπο ο ορισμός του όρου νοημοσύνη. Αναφέρει ότι η νοημοσύνη είναι μια πολύπλοκη και πολυσύνθετη νοητική λειτουργία, στην οποία υπεισέρχονται πολλοί παράγοντες, συνισταμένη των οποίων είναι η ικανότητα για απόκτηση νέων εμπειριών, για προσαρμογή σε νέες καταστάσεις και για αξιοποίηση της παλαιότερης εμπειρίας στην αντιμετώπιση νέων δυσκολιών ή προβλημάτων.

Αρχικά, η νοημοσύνη είχε θεωρηθεί ως μια ιδιότητα που μπορούσε να μετρηθεί, όπως το ύψος ή το βάρος (Lloyd,1998). Ο Francis Galton ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε τη λέξη «νοημοσύνη» για την αντίστοιχη «ιδιότητα». Πριν από αυτόν δεν υπήρχε κανένας συνοπτικός χαρακτηρισμός για διανοητικές ικανότητες που μπορεί να κρίνουν την επιτυχία ενός ατόμου (Liungman,1980). Κατά τον Galton, δυο είναι τα γενικά χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν τα πλέον ευφυή άτομα από εκείνα με χαμηλότερα επίπεδα νοημοσύνης. Το πρώτο είναι η ενέργεια ή η ικανότητα για εργασία. Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η ευαισθησία. Δηλαδή όσο πιο ευφυής είναι κάποιος, τόσο περισσότερο ευαίσθητος γίνεται στα ερεθίσματα γύρω του και με αξιοσημείωτα επίπεδα ενέργειας (Sternberg, 1999).

Ο Cattell, (1987) χρησιμοποίησε την ανάλυση παράγοντα για να προσδιορίσει δυο γενικές δυνατότητες: στερεή (λεκτική/ μαθηματική) και ρευστή (χωρική-μηχανική) νοημοσύνη. Σύμφωνα με τον Thorndike, η νοημοσύνη ήταν ένα μέτρο ποσών Stimulus- Response συνδέσεων που ένα πρόσωπο είχε αποκτήσει.

Ο Binet, γάλλος ψυχολόγος, αναφέρει ότι νοημοσύνη είναι η κοινή λογική, το πρακτικό πνεύμα, η πρωτοβουλία, η ικανότητα προσαρμογής. Κύριο έργο της νοημοσύνης είναι η σωστή κρίση, η καλή κατανόηση, ο σωστός συλλογισμός (Κασσωτάκης & Φλουρής, 2006). Επίσης, είχε αναπτύξει και μια θεωρία περί νοημοσύνης, η οποία σύμφωνα με τον Μέλλον (1998) ήταν αρκετά καλή. Θεωρούσε ότι η ευφυής σκέψη χαρακτηρίζεται από τρία διακριτά στοιχεία, τα οποία ονόμαζε κατεύθυνση, προσαρμογή και κριτική. Η κατεύθυνση σχετίζεται με τη γνώση του τι

πρέπει να γίνει και τον τρόπο εκτέλεσης. Η προσαρμογή αναφέρεται στη δημιουργία μιας στρατηγικής με τη βοήθεια της οποίας μπορεί να εκτελεστεί ένα έργο και, στη συνέχεια, στη στενή παρακολούθηση αυτής της στρατηγικής και στην απαραίτητη προσαρμογή της κατά την εκτέλεση. Η κριτική είναι η ικανότητα να αξιολογεί κανείς τις σκέψεις και τις πράξεις του (Sternberg, 1999).

Σύμφωνα με τον Piaget, μπορεί κανείς να μάθει πολλά για τη φύση της νοημοσύνης εξετάζοντας την ανάπτυξή της από τις απαρχές της, στη βρεφική ηλικία, μέχρι την ωριμότητα με τις επεξεργασμένες της ικανότητες, όπως είναι η λύση προβλημάτων, η λογική ανάλυση και ο συλλογισμός (Κυπριωτάκης, 1982).

Ο Liungman, (1980) για να μπορέσει να εξηγήσει τη νοημοσύνη, την παραλληλίζει με την έννοια της επιθετικότητας. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι την επιθετικότητα δεν μπορεί να τη δει κανείς, ούτε να χαράξει σαφή ή και ασαφή όρια ανάμεσα στην επιθετικότητα και τις άλλες ανθρώπινες ιδιότητες.

1.1.2. ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ: ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ Ή ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ένα θέμα που έχει συνδεθεί με τη μελέτη της νοημοσύνης είναι η κληρονομικότητα και το περιβάλλον. Το κεντρικό ερώτημα είναι εάν η νοημοσύνη κληρονομείται, μέσω των γονιδίων, κατευθείαν από τους γονείς (κληρονομικότητα) ή εάν αποκτάται μέσω της μάθησης και της εμπειρίας (περιβάλλον). Φαίνεται δύσκολο να απαντηθεί το ερώτημα αυτό, αφού ο ανθρώπινος οργανισμός επηρεάζεται τόσο από τα γονίδια όσο και από το περιβάλλον από τη στιγμή της σύλληψης.

Ο Galton, υποστήριξε ότι υπάρχουν τεράστιες ποιοτικές διαφορές στην αντιληπτική ικανότητα των διαφόρων ατόμων, διαφορές που κληρονομούνται βιολογικά. Η θέση του Galton ότι η πνευματική ικανότητα οφείλεται αποκλειστικά σε κληρονομικούς παράγοντες, σημαίνει ότι ένας άνθρωπος, ο οποίος εξαιτίας ατυχών συγκυριών, μεγάλωσε χωρίς βιβλία και χωρίς να έρχεται σε επαφή με άλλους ανθρώπους, μπορεί να είναι εξαιρετικά ευφυής. Παρ' όλο αυτά, δεν μπορεί κανείς να μετρήσει τον «αληθινό» Δείκτη Νοημοσύνης αυτού του ανθρώπου, γιατί όλα τα τεστ ευφυΐας προϋποθέτουν γνώσεις (Liungman, 1980). Αντίθετα, ο Binet πίστευε ότι η νοημοσύνη δεν καθορίζεται από την κληρονομικότητα, αλλά τείνει να αυξάνει με την ηλικία και εμπειρία (Μέλλον, 1998).

Ο Ελβετός ψυχολόγος Jean Piaget, αναφέρει ότι η νοημοσύνη είναι και βιολογικό και περιβαλλοντικό φαινόμενο. Σύμφωνα με θεωρία του Ρώσου Lev Vygotsky, η οποία παρουσιάζει ομοιότητες με του Piaget, βλέπει την ανάπτυξη περισσότερο ως σύμπραξη και συνεργασία ανάμεσα στο παιδί και στα σημαντικά πρόσωπα του περιβάλλοντός του, όπως είναι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί (Lloyd, 1998).

Ο Liungman, (1980) αναφέρει ότι οι άνθρωποι που ανήκουν στα «κατώτερα» κοινωνικά στρώματα έχουν κατά μέσο όρο χαμηλότερο ΔΝ από τους ανθρώπους των «ανώτερων» κοινωνικών στρωμάτων. Εκτός από το ψυχολογικό κλίμα που επικρατεί στο σπίτι, παίζουν ρόλο για το ΔΝ η ποιότητα και η διάρκεια της σχολικής παιδείας. Έχει αποδειχθεί ότι υπάρχει στενή συνάφεια ανάμεσα στη συμπεριφορά των γονιών απέναντι στα παιδιά τους και το ΔΝ των παιδιών. Οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις από την άποψη του ΔΝ φαίνεται ότι οφείλονται κατά κύριο λόγο στην εκπαίδευση, σε διαφορές του οικογενειακού περιβάλλοντος και του προγεννητικού περιβάλλοντος στην κοιλιά της μητέρας, καθώς και σε διαφορές στη στάση που τηρούν οι γονείς και ο περίγυρος. Συχνά οι διαφορές του περιβάλλοντος είναι δύσκολο να καθοριστούν με ακρίβεια. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι η πνευματική αυτοπεποίθηση, η εμπιστοσύνη δηλαδή ενός ανθρώπου στην ικανότητα του να σκέφτεται και να κρίνει.

Η άποψη που δεσπάζει σήμερα ανάμεσα στους ψυχολόγους είναι ότι κατά τη διανοητική ανάπτυξη, η κληρονομικότητα και το περιβάλλον είναι τόσο αλληλένδετα, ώστε δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί με απόλυτη ακρίβεια η επίδραση του καθενός παράγοντα.

1.1.3. ΤΕΣΤ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, σε διάφορες χώρες εμφανίστηκαν ερευνητές οι οποίοι ασχολήθηκαν με την μέτρηση της νοημοσύνης, παρακινημένοι από το βιβλίο του Charles Darwin, *The Origin of Species*, το οποίο αναφερόταν όχι μόνο στην επικράτηση των δυνατότερων αλλά και στη διαφοροποίηση των ατόμων ως προς τα νοητικά χαρακτηριστικά τους.

Ο Galton, περίπου το 1899, δημιούργησε την πρώτη συστοιχία τεστ για την μέτρηση των ατομικών διαφορών στις «νοητικές ικανότητες». Επίσης, καινοτόμησε στη χρήση των κλιμάκων βαθμολόγησης και των ερωτηματολογίων (Gregory, 1992).

Μετά από λίγα χρόνια, ο Cattell πρότεινε μια σειρά από δέκα τεστ, τα οποία πίστευε ότι θα χρησιμοποιούνταν ευρέως. Αν και οι μετρήσεις τους ήταν αξιόπιστες επικρίθηκαν για την έλλειψη εγκυρότητας (Μέλλον, 1998). Η αξιοπιστία αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα αποτελέσματα που προκύπτουν από ένα τεστ δεν εμπεριέχουν (είναι απαλλαγμένα από) σφάλματα μέτρησης (American Psychological Association, 1985) ή στο βαθμό σταθερότητας των μετρήσεων ή, αλλιώς, στο βαθμό συμφωνίας μεταξύ επαναλαμβανόμενων μετρήσεων κάτω από τις ίδιες συνθήκες (Παρασκευόπουλος, 1992), ενώ ως εγκυρότητα ορίζεται η ιδιότητα των ψυχομετρικών μέσων να «μετρούν» αυτό το οποίο προορίζονται να μετρήσουν, αυτό για το οποίο κατασκευάστηκαν να μετρούν (Χατζηχρήστου, 2004).

Ο Binet και ο Simon, το 1905 δημιούργησαν το πρώτο νοητικό τεστ που είχε και εγκυρότητα ή αλλιώς πρακτική χρησιμότητα. Έδωσαν έμφαση στη κριτική ικανότητα και θεώρησαν λιγότερο σημαντική τη μνήμη. Μια μετεξελιγμένη και αναθεωρημένη μορφή του τεστ τους χρησιμοποιείται και σήμερα με το όνομα τεστ Στάνφορντ-Μπινέ (Test Stanford-Binet) (Liungman, 1980).

Το 1939, ο David Wechsler, κατασκεύασε το πρώτο ομώνυμο τεστ νοημοσύνης για ενηλίκους στο νοσοκομείο Belvue της Νέας Υόρκης. Τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν αναθεωρήσεις της αρχικής αυτής κλίμακας για ενηλίκους (WAIS, 1955. WAIS-R, 1981), ενώ το 1949 έγινε η πρώτη προσαρμογή της για παιδιά ηλικίας 6-17 ετών (WISC). Ακολούθησαν δύο ακόμη αναθεωρήσεις του WISC (WISC-R, 1974 και WISC-III, 1991). Τέλος, το 1967 κατασκευάστηκε μια τρίτη κλίμακα Wechsler για την αξιολόγηση της νοημοσύνης παιδιών προσχολικής ηλικίας 3-7 (WPPSI) (Wechsler, 1967).

Σύμφωνα με τα τεστ WAIS για να έχει κάποιος υψηλό ΔΝ πρέπει να διαθέτει γνώσεις αλλά να είναι και γρήγορος. Ενώ στα τεστ Stanford-Binet δεν υπάρχει χρονικός περιορισμός και δεν απαιτούν γνώσεις στο ίδιο βαθμό με τα WAIS, αφού στις περισσότερες ασκήσεις απευθύνονται κατά κύριο λόγο στην ικανότητα της μνήμης, στην ικανότητα εξαγωγής λογικών συμπερασμάτων καθώς και του εντοπισμού παράλογων προτάσεων (Liungman, 1980). Οι κλίμακες Wechsler περιλάμβαναν υποκατηγορίες όπως λεκτική και πρακτική ικανότητα, έτσι ώστε να μην βασίζεται τόσο εκτενώς στην λεκτική ικανότητα όπως το αυθεντικό τεστ Binet,

και ήταν οι πρώτες που βάσιζαν τα αποτελέσματα στην κανονική κατανομή. Από την έκδοση του WAIS και μετά, σχεδόν όλες οι κλίμακες IQ βασίζονται στην κατανομή του Gauss.

Το 1998 το Ψυχομετρικό Εργαστήριο του Τομέα Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών πραγματοποίησε τη στάθμιση της κλίμακας WISC-III στον ελληνικό πληθυσμό (Γεώργας, Παρασκευόπουλος, Μπεζεβέγκης & Γιαννιτσάς, 1998). Παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη η προσαρμογή της κλίμακας των ενηλίκων (WAIS) από τον ίδιο φορέα (Χατζηχρήστου, 2004).

Στην ιστορία της εξέλιξης των τεστ ευφυΐας διαπιστώθηκε μια αλλαγή. Καταβάλλονται προσπάθειες να αντικατασταθούν οι γλωσσικές και μαθηματικές ασκήσεις με ασκήσεις που αποτελούνται από εικόνες. Πιο γόνιμες από αυτούς τους τύπους ασκήσεων φαίνεται ότι είναι οι ερωτήσεις που ζητούν από τον εξεταζόμενο να συσχετίσει με ένα σύμβολο τις κοινές ιδιότητες πραγμάτων ή προσώπων, που παριστάνονται σε διάφορες σειρές από εικόνες. Άλλο τεστ του L.L. Thurstone (Color-Word-Test) μετράει την ικανότητα του εξεταζόμενου να αντιστέκεται στην υποβολή που προκαλεί η ανάγνωση των λέξεων (Liungman, 1980).

Μέχρι σήμερα έχουν κατασκευαστεί αρκετά τεστ νοημοσύνης από πολλούς επιστήμονες που ασχολούνται με το συγκεκριμένο θέμα. Μερικά από αυτά είναι : Κλίμακες Kaufman -διαφοροποιούνται γιατί αξιολογούν κυρίως το αποτέλεσμα και λιγότερο τη διαδικασία, Georgas τεστ -κατασκευάστηκε από τον Δ. Γεώργα (1971) και αποτελείται από τέσσερις κλίμακες (λεξιλόγιο, τεστ οπτικοκινητικής αντίληψης του Beery, προοδευτικοί τύποι του Raven, σχέδιο άνδρα και γυναίκας των Goodenough και Harris), αναπτυξιακά διαγράμματα του Gesell κ.ά. (Χατζηχρήστου, 2004).

Από την εποχή των πρώτων κλιμάκων νοημοσύνης, στις αρχές του 20ού αιώνα (Binet, Wechsler, Raven) και των πρώτων σχετικών θεωριών (Guilford, Spearman, Vernon, Piaget), το ενδιαφέρον των ειδικών για την φύση της νοημοσύνης και τους τρόπους αξιολόγησής της παραμένει αμείωτο (Χατζηχρήστου, 2004). Παρ' όλα αυτά πολλοί είναι οι επιστήμονες που κατατάσσονται εναντίων των τεστ νοημοσύνης.

Σύμφωνα με τον Liungman, (1980) τα αποτελέσματα των τεστ νοημοσύνης ελάχιστα αποδεικνύουν για την επιτυχία ενός ανθρώπου στη ζωή και πιο πολύ παρέχουν πληροφορίες για τον λεξικό πλούτο των γονιών του καθώς και για τις φιλοδοξίες τους και για τις μεθόδους με τις οποίες ανάθρεψαν το παιδί τους. Επίσης,

υποστήριξε ότι είναι στις περισσότερες περιπτώσεις σχεδόν άχρηστα ως όργανα για την μέτρηση της δημιουργικότητας.

1.2. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

Ο Γερμανός θεωρητικός της προσωπικότητας, William Stern υποστήριξε ότι η νοημοσύνη μπορεί να εκφράζεται καλύτερα ως αναλογία της νοητικής ηλικίας προς τη χρονολογική ηλικία. Για να μην υπάρχουν κλάσματα, ο δείκτης πρέπει να πολλαπλασιάζεται επί 100. Το αποτέλεσμα αυτής της πράξης έγινε παγκοσμίως γνωστό ως Δείκτης Νοημοσύνης ή I.Q. ο τύπος έχει ως εξής : $I.Q = (Νοητική\ ηλικία / Χρονολογική\ ηλικία) * 100$

Λόγω του ότι αυτός ο τύπος λειτουργούσε μόνο για άτομα έως 16 ετών, εφόσον αυτή είναι η ηλικία στην οποία η νοητική ανάπτυξη σταματά, εισήχθηκε ένας τρόπος μέτρησης βασισμένος στην κανονική κατανομή με σ (τυπική απόκλιση) = 15 ή 16.

Η ουσία του ζητήματος είναι ότι ο ΔΝ αποτελεί απλώς μια μονάδα που εκφράζει το αποτέλεσμα ενός τεστ το οποίο μετρά συγκεκριμένες συμπεριφορές που περιλαμβάνονται στο ρεπερτόριο κάποιου ατόμου. Είναι μια μέτρηση της συμπεριφοράς, όχι μια αιτία της.

Ο Μέλλον, (1998) σχολιάζει πως η μέτρηση του I.Q. ήταν αρκετά βολική, γιατί φαινόταν ως απόδειξη για την άποψη ότι υπάρχει κάτι σταθερό μέσα στον άνθρωπο το οποίο τον κάνει χρόνο με το χρόνο να επιτυγχάνει ή να αποτυγχάνει σε διανοητικά απαιτητικές καταστάσεις. Ακόμα και στη σύγχρονη εποχή, οι άνθρωποι κοιτάζουν στη βαθμολογία του Δείκτη Νοημοσύνης για να μάθουν πόσο έξυπνοι είναι «πραγματικά». Μερικοί δάσκαλοι ανατρέχουν στο I.Q. για να δικαιολογήσουν τις αποτυχίες των μαθητών τους και σε περιπτώσεις που οι βαθμολογίες είναι χαμηλότερες από την ικανότητά τους, τιμωρούνται γιατί δεν προσπάθησαν αρκετά.

Ο Sternberg, (1999) επισημαίνει ότι αν ένας άνθρωπος αφήσει το ΔΝ να τον παρασύρει, τότε έχει κάνει λάθος επιλογή και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, θα έχει εμπλακεί στον κυκεώνα των τεστ, από όπου όμως μπορεί να απεμπλακεί. Επίσης υποστηρίζει ότι ο ΔΝ μετρά μόνο την αδρανή νοημοσύνη, δηλαδή την ικανότητα των ανθρώπων να ανακαλούν στη μνήμη τους γεγονότα και να κάνουν λογικούς συλλογισμούς βάσει αυτών, όμως δεν γνωρίζουν απαραίτητα και με ποιο τρόπο πρέπει να τα χρησιμοποιήσουν ώστε να έχουν θετικά αποτελέσματα είτε για τον

εαυτό τους είτε για τους άλλους. «Ο ΔΝ έχει να κάνει με την ετικέτα που υποτίθεται ότι προβλέπει αν ένα άτομο θα είναι ικανό να εκτελέσει κάποιο έργο, είτε το έργο αυτό είναι ανάγνωση, είτε γραφή, είτε η δημιουργία ενός επιχειρηματικού σχεδίου. Η νοημοσύνη έχει να κάνει με τις δεξιότητες που καθιστούν ένα άτομο πραγματικά ικανό να διαβάζει, να γράφει ή να δημιουργεί ένα άψογο, από την άποψη της δομής, επιχειρηματικό σχέδιο, ότι κι αν λέει το τεστ.» (Zazzo, Gilly & Verba-Rad, 1977). Ο βιολόγος James Watson αναφέρθηκε αρκετές φορές δημόσια στο χαμηλό του ΔΝ, αλλά αυτό δεν τον εμπόδισε να ανακαλύψει τη δομή του DNA και να κερδίσει το βραβείο Νόμπελ (Sternberg, 1999). Ο υψηλός δείκτης νοημοσύνης δεν είναι επαρκές στοιχείο για να προβλέψει την επιτυχία και τη χαρισματική συμπεριφορά: απόδειξη ότι πολλά άτομα με υψηλή νοημοσύνη και με εξαιρετική μόρφωση (πχ. από τα τοπ πανεπιστήμια Ivy League της Αμερικής) κάνουν πολύ ανεπιτυχείς κινήσεις και έχουν μεγάλες αποτυχίες (Sternberg, 2008).

Μια άλλη σύγχρονη θεωρία είναι η θεωρία του Guilford (δομή της διάνοιας-Structure of Intellect). Η νοημοσύνη περιλαμβάνει τις διαδικασίες, το περιεχόμενο και τα προϊόντα. Υπάρχουν 5 είδη διαδικασιών (γνώση, μνήμη, διάφορη παραγωγή, συγκλίνουσα παραγωγή, αξιολόγηση), 6 είδη προϊόντων (μονάδες, κατηγορίες, σχέσεις, συστήματα, μετασχηματισμοί και επιπτώσεις) και 5 είδη περιεχομένων (οπτικό, ακουστικό, συμβολικό, σημασιολογικό, συμπεριφοριστικό). Δεδομένου ότι κάθε μια από αυτές τις διαστάσεις είναι ανεξάρτητες, υπάρχουν θεωρητικά 150 διαφορετικά συστατικά της νοημοσύνης (Guilford, 1967).

Σύμφωνα με τον Gardner, η νοημοσύνη δεν είναι μια μοναδική, ενιαία οντότητα. Αυτή η θεωρία προτείνει επτά διακριτά, σχετικά ανεξάρτητα μεταξύ τους είδη νοημοσύνης. Καθένα από αυτά έχει μια ξεχωριστή βιολογική καταβολή στον εγκέφαλο, παρότι μπορούν να αλληλεπιδρούν για να παράγουν αυτό που θεωρείται ευφυής επίδοση.

1. Γλωσσική νοημοσύνη : είναι αυτή που χρησιμοποιείται για την ανάγνωση ενός βιβλίου κ.ά. και για την κατανόηση της ομιλίας.
2. Λογικό-μαθηματική νοημοσύνη : χρησιμοποιείται στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων κ.ά.
3. Χωρική νοημοσύνη : χρησιμοποιείται για την μετακίνηση από ένα τόπο στον άλλο, την ανάγνωση ενός χάρτη και τη χωρική διεύθυνση των αντικειμένων.
4. Μουσική νοημοσύνη : χρησιμοποιείται στο τραγούδι, στη σύνθεση μιας σονάτας ή ακόμη και στην αξιολόγηση της δομής ενός μουσικού κομματιού.

5. Σωματική-κιναισθητική νοημοσύνη : χρησιμοποιείται στο χορό, τρέξιμο κ.ά.
6. Διαπροσωπική νοημοσύνη : χρησιμοποιείται στις σχέσεις με άλλα άτομα, όταν λόγου χάρη προσπαθούμε να κατανοήσουμε τη συμπεριφορά, τα κίνητρα ή τα συναισθήματα κάποιου άλλου.
7. Ενδοπροσωπική νοημοσύνη : χρησιμοποιείται για την κατανόηση του εαυτού μας : η βάση για την κατανόηση του ποιοι είμαστε, τι μας κάνει να αντιδρούμε και πως μπορούμε να αλλάξουμε τον εαυτό μας δεδομένων των υπαρχόντων περιορισμών στις ικανότητες και τα ενδιαφέροντά μας (Gardner, 1983).

Μια, ακόμη, σύγχρονη θεωρία είναι η θεωρία της *τριαρχικής νοημοσύνης* του Sternberg που θα ασχοληθούμε εκτενέστερα στην επόμενη ενότητα.

Κατά την άποψη του Sternberg, (1999) η νοημοσύνη βασίζεται εν μέρει στην κληρονομικότητα και εν μέρει στο περιβάλλον, αλλά είναι πολύ δύσκολο να διαχωρίσει κανείς αυτές τις δύο πηγές διασποράς, γιατί αλληλεπιδρούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Όπως, χαρακτηριστικά αναφέρει, το να προσπαθεί κάποιος να εντοπίσει το μέσο μέγεθος της κληρονομικότητας της νοημοσύνης μοιάζει με την προσπάθεια να καθορίσει την μέση θερμοκρασία στην Μινεζότα. Εκεί μπορεί να υπάρχει η ζέστη του Ισημερινού το καλοκαίρι και η παγωνιά του Βόρειου Πόλου το χειμώνα. Η κληρονομικότητα της νοημοσύνης εξαρτάται από έναν αριθμό παραγόντων. Τονίζει, συγκεκριμένα με ένα παράδειγμα, πόσο σημαντικό είναι το περιβάλλον του σπιτιού σε περιπτώσεις σοβαρής αποστέρησης. Ο Wayne Dennis, ένας Αμερικανός ψυχολόγος που εργάζεται στο Ιράν, έδειξε ότι κάποια παιδιά από ορφανοτροφεία του Ιράν τα οποία δεν είχαν υιοθετηθεί μέχρι την ηλικία των δύο χρόνων παρουσίασαν στην πλειοψηφία τους νοητική καθυστέρηση. Εκείνα που υιοθετήθηκαν δεν παρουσίασαν νοητική υστέρηση. Δεν μεσολάβησε κάποια ιδιαίτερη παρέμβαση απλώς υπήρχαν διαφορές στην αφύπνιση των νοητικών ικανοτήτων και στην ανατροφή από το αντίστοιχο περιβάλλον. Πρόκειται για διαφορές, οι οποίες φθάνουν κατά μέσο όρο τους 50 βαθμούς στο ΔΝ. Όπως φαίνεται, όταν υπάρχει ευρεία διακύμανση ως προς την ποιότητα του περιβάλλοντος, το περιβάλλον μπορεί να παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο.

Σε αντίθεση, λοιπόν, αυτού που παλαιότερα επικρατούσε στις μελέτες περί νοημοσύνης, ότι δηλαδή αυτή μπορεί να κληρονομηθεί, σήμερα πιστεύεται πως η νοημοσύνη είναι κάτι που μπορεί να καλλιεργηθεί. Γι' αυτό και το σχολείο, μέσω του οποίου τα παιδιά μπορούν να καλλιεργηθούν μπορεί να παίζει καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη της νοημοσύνης (Bono de, 1993).

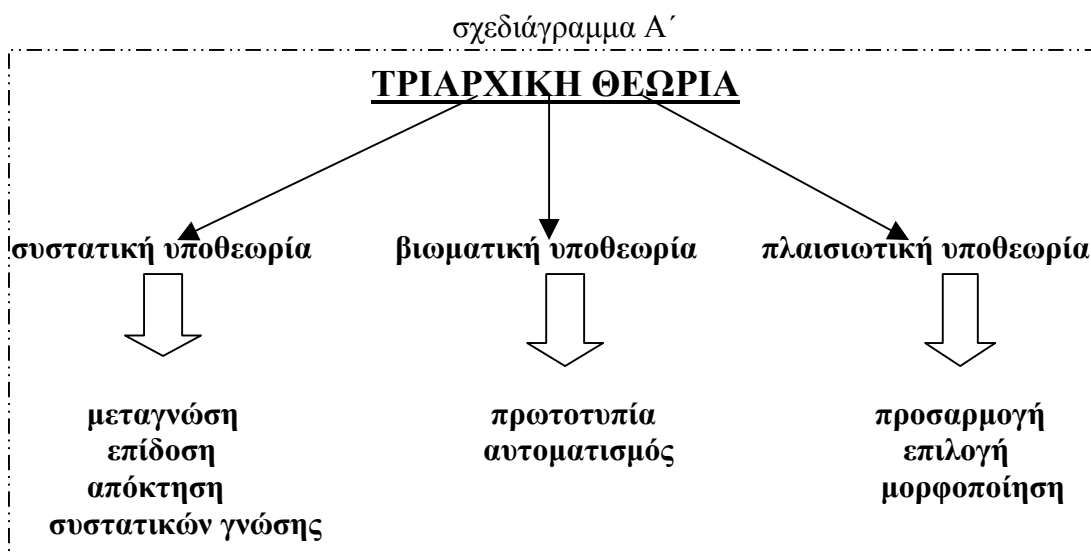
1.3. ΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

1.3.1. ΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Η τριαρχική θεωρία είναι μια γενική θεωρία της ανθρώπινης νοημοσύνης. Πολλές από τις παλιότερες έρευνες του Sternberg (1983) εστίασαν στις αναλογίες και στα συλλογιστικά επιχειρήματα. Ο Sternberg έχει χρησιμοποιήσει τη θεωρία για να εξηγήσει την ασυνήθιστη νοημοσύνη (χαρισματική και χαμηλή) στα παιδιά και επίσης για να κριτικάρει τα υπάρχοντα τεστ νοημοσύνης. Ο Sternberg (1983) υπογράμμισε τις επιπτώσεις της θεωρίας του στην εκπαίδευση για απόκτηση δεξιοτήτων. Νεότερες εργασίες εξετάζουν χώρους όπως τα στυλ της μάθησης (Sternberg, 1997) και η δημιουργικότητα (Sternberg, 1999).

Η τριαρχική θεωρία της νοημοσύνης αποτελείται από τρεις υποθεωρίες:

- (i) την συστατική υποθεωρία η οποία αναδεικνύει τις δομές και τους μηχανισμούς οι οποίοι κατηγοριοποιούν τη θεμελιωμένη νοημοσύνη σαν μεταγνώση, επίδοση, ή απόκτηση των συστατικών της γνώσης ,
- (ii) την βιωματική υποθεωρία, η οποία προτείνει ότι η συμπεριφορά της νοημοσύνης εξηγείται μέσω μιας συνέχειας εμπειριών για την επίτευξη πρωτότυπων και υψηλών στόχων,
- (iii) την πλαισιωτική υποθεωρία, η οποία ορίζει ότι η συμπεριφορά της νοημοσύνης καθορίζεται από το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο διαμορφώνεται και περιλαμβάνει την προσαρμογή στο περιβάλλον, την δυνατότητα επιλογής καλύτερων περιβαλλόντων και τη μορφοποίηση του υπάρχοντος περιβάλλοντος (βλ. σχεδιάγραμμα Α').

Η συστατική θεωρία είναι η πιο αναπτυγμένη όψη της τριαρχικής θεωρίας η οποία παρουσιάζει μια άποψη για τις δυνατότητες της επεξεργασίας των πληροφοριών. Το πιο θεμελιώδες στοιχείο σύμφωνα με τον Sternberg είναι η μεταγνωστική λειτουργία ή οι ανώτερες διαδικασίες οι οποίες ελέγχουν ποιες στρατηγικές και τακτικές χρησιμοποιούνται στην νοήμονα συμπεριφορά (Sternberg, 1983).

Σύμφωνα με τον Sternberg, (1997) μια πλήρης εξήγηση της νοημοσύνης συνεπάγεται την διάδραση αυτών των τριών υποθεωριών. Η συστατική υποθεωρία καθορίζει τη δυναμικότητα των νοητικών διαδικασιών οι οποίες θεμελιώνουν τη συμπεριφορά, ενώ η πλαισιωτική υποθεωρία συνδέει τη νοημοσύνη με τον εξωτερικό κόσμο υπό την έννοια ποιες συμπεριφορές είναι νοήμονες και πού. Η εμπειρική υποθεωρία παραπέμπει στη σχέση ανάμεσα στη συμπεριφορά προς ένα δοσμένο στόχο/κατάσταση και στην συσσωρευμένη εμπειρία του ατόμου σε σχέση με το στόχο αυτόν ή με αυτή την κατάσταση.

Οι αρχές της θεωρίας της τριαρχικής νοημοσύνης, σύμφωνα με τον Sternberg, (1997) είναι οι εξής:

1. Τα στοιχεία του συμβολικού κώδικα του συγκεκριμένου μέσου χρειάζονται διαφορετικές νοητικές τροποποιήσεις και άρα επιδρούν στην κατοχή των χαρακτηριστικών δεξιοτήτων.
2. Το επίπεδο της γνώσης και των δεξιοτήτων τις οποίες ελέγχει το άτομο θα επηρεάσουν την σύγκρουση με τις ακολουθίες του χαρακτηριστικού μέσου.
3. Το κοινωνικό πλαίσιο των παρουσιάσεων των μέσων μπορεί να επηρεάσει τι είδους μηνύματα λαμβάνονται από τους μαθητές/τριες.
4. Υπάρχει μια αμοιβαία σχέση ανάμεσα στα μέσα και στο μαθητή. Και τα δυο αλληλοεπηρεάζονται.
5. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι κοινωνικοπολιτισμικά σχετική με το άτομο που μαθαίνει.
6. Ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης θα πρέπει να παρέχει συνδέσεις ανάμεσα στην εκπαίδευση και στον πραγματικό κόσμο.
7. Ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης θα πρέπει να παρέχει σαφείς οδηγίες για τις στρατηγικές που σχετίζονται με τους νέους στόχους.
8. Τα προγράμματα εκπαίδευσης θα πρέπει να ενισχύουν ενεργά τα άτομα για να εκδηλώνουν τις διαφορετικές στρατηγικές και στυλ μάθησης

Ο Sternberg, (1999) καταγράφει μερικά από τα στοιχεία ανθρώπων που διαθέτουν τριαρχική νοημοσύνη:

- Αψηφούν τις αρνητικές προσδοκίες, γνωρίζουν τα εμπόδια που θα ακολουθήσουν και στοχεύουν στην υπέρβαση των εμποδίων αυτών.
- Ενοποιούν τα καλύτερα χαρακτηριστικά των προτύπων τους.
- Δημιουργούν τις δικές τους ευκαιρίες.
- Αναζητούν τρόπους δράσης που θα τους βοηθήσουν να ξεχωρίσουν.
- Επενδύουν στα ισχυρά νοητικά στοιχεία τους και εξισορροπούν και διορθώνουν τις ελλείψεις και τις αδυναμίες τους.
- Διαθέτουν "επιχειρηματικό" αισθητήριο. (το αισθητήριο αυτό σχετίζεται με τη γνώση που έχουν για τους "πελάτες" τους.)

1.3.2. ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Νοημοσύνη της επιτυχίας είναι η ικανότητα για επιτυχία στη ζωή, σύμφωνα με τις δυνατότητες του κάθε ατόμου, εντός του κοινωνικο-οικονομικού του περιβάλλοντος, έτσι ώστε να διαμορφώνει και να επιλέγει τα περιβάλλοντά του. Ο Sternberg, (1999) αναφέρει ότι η νοημοσύνη της επιτυχίας είναι το είδος της νοημοσύνης που χρησιμοποιείται για την επίτευξη σημαντικών στόχων. Η νοημοσύνη της επιτυχίας διαφέρει από το δείκτη νοημοσύνης (που έχει να κάνει με τη σχολική επίδοση) και από τη συναισθηματική νοημοσύνη (που έχει να κάνει με την ευφυΐα στις προσωπικές σχέσεις) (Sternberg, 1995). Οι άνθρωποι που πετυχαίνουν, είτε σύμφωνα με τα δικά τους δεδομένα είτε σύμφωνα με τα δεδομένα των άλλων, είναι εκείνοι που κατάφεραν να αποκτήσουν, να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν μια πλήρη σειρά νοητικών δεξιοτήτων, αντί να βασίζονται απλώς στην αδρανή νοημοσύνη. Οι άνθρωποι που διαθέτουν τη νοημοσύνη της επιτυχίας συνειδητοποιούν ότι κανείς δεν είναι καλός σε όλα. Η άποψη ότι υπάρχει ένας γενικός παράγοντας νοημοσύνης που μπορεί να μετρηθεί με τα τεστ νοημοσύνης και άλλα παρόμοια τεστ είναι μύθος, που υποστηρίζεται μόνο και μόνο επειδή το φάσμα των ικανοτήτων που μετρούν τα τεστ αυτά είναι περιορισμένο.

Η νοημοσύνη της επιτυχίας απαιτεί ικανότητα σε τρία είδη σκέψης: τη δημιουργική, την πρακτική και την αναλυτική. Κατά κανόνα, στα τεστ και στην τάξη δίνεται αξία μόνο στην αναλυτική νοημοσύνη. Ωστόσο, το είδος της νοημοσύνης που

τα σχολεία αναγνωρίζουν πιο άμεσα ως ανώτερο μπορεί θαυμάσια για πολλούς μαθητές στην ενήλικη ζωή τους να είναι λιγότερο χρήσιμο από τη δημιουργική και τη πρακτική νοημοσύνη (Sternberg, 1995).

Οι τρεις πτυχές της νοημοσύνης της επιτυχίας σχετίζονται μεταξύ τους. Η αναλυτική σκέψη απαιτείται για την επίλυση προβλημάτων και την κρίση της ποιότητας των ιδεών. Η δημιουργική νοημοσύνη χρειάζεται για τη διατύπωση καλών προβλημάτων και ιδεών. Η πρακτική νοημοσύνη είναι αναγκαία για τη χρήση των ιδεών και την ανάλυση τους με αποτελεσματικό τρόπο στην καθημερινή ζωή.

Η νοημοσύνη της επιτυχίας είναι κατεξοχήν αποτελεσματική όταν εξισορροπεί και τις τρεις πτυχές της: την αναλυτική, τη δημιουργική και την πρακτική. Είναι σημαντικό, κάποιος να ξέρει πότε και πώς να χρησιμοποιήσει αυτές τις πτυχές της νοημοσύνης της επιτυχίας αντί απλώς να τις διαθέτει. Τα άτομα με νοημοσύνη της επιτυχίας δεν έχουν απλώς ικανότητες, σκέφτονται προσεκτικά πότε και πώς να τις χρησιμοποιούν αποτελεσματικά. Επίσης, για την νοημοσύνη της επιτυχίας, το να ξέρει κανείς πότε πρέπει να ακολουθήσει μια συμβουλή είναι εξίσου σημαντικό με το να ξέρει πότε θα την απορρίψει (Sternberg, 1999).

Στόχος της νοημοσύνης της επιτυχίας είναι η μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων του ατόμου, η αντιστάθμιση των αδυναμιών του και η αξιοποίηση στο μέγιστο των φυσικών δυνατοτήτων του.

Ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στην ανάπτυξη της «νοημοσύνης της επιτυχίας» είναι οι αρνητικές προσδοκίες αυτών που είναι σύμβολα εξουσίας. Όταν αυτά τα σύμβολα εξουσίας -είτε πρόκειται για δασκάλους, διευθυντές σχολείων, είτε για γονείς ή εργοδότες- έχουν μικρές, περιορισμένες προσδοκίες, συχνά το αποτέλεσμα είναι να εισπράττουν από ένα άτομο αυτό ακριβώς που περιμένουν. Η διαδικασία μπορεί να ξεκινήσει στο σχολείο, συνήθως όμως δεν τελειώνει εκεί. Επομένως, δεν είναι ο χαμηλός ΔΝ που μπορεί τόσο εύκολα να οδηγήσει στο δρόμο της καταστροφής, αλλά οι αρνητικές προσδοκίες που δημιουργούνται από αυτόν (Sternberg, 1999).

1.3.2.1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Ο Sternberg, (1999) με τον όρο αναλυτική νοημοσύνη ορίζει το συνειδητό προσανατολισμό των νοητικών διεργασιών προς την ανεύρεση μιας λύσης σε ένα πρόβλημα. Η αναλυτική νοημοσύνη ενδείκνυται όταν απαιτείται ανάλυση, αξιολόγηση, κρίση, σύγκριση και αντίθεση.

Η εφαρμογή της αναλυτικής νοημοσύνης στο χώρο της εκπαίδευσης μπορεί να περιλαμβάνει την ανάλυση ενός ποιήματος, μίας θεωρίας για την επιστήμη, ένα μαθηματικό πρόβλημα. Ακόμα, τη σύγκριση δύο χαρακτήρων, δύο πολιτευμάτων, δύο στρατηγικών, δύο προβλημάτων ή δύο καταστάσεων. Τέλος, την αξιολόγηση ενός εθίμου ή την επεξήγηση της χρήσης της γραμματικής σε μια πρόταση, τη χρήση μιας ιδιότητας στην επίλυση μιας πράξης ή την ερμηνεία που δίνεται σε ένα ιστορικό γεγονός (Μάνος, 1990).

Τα αποτελέσματα της διδασκαλίας για αναλυτική νοημοσύνη μπορούν να διαπιστωθούν εάν οι μαθητές αναγνωρίζουν την ύπαρξη προβλημάτων, διατυπώνουν προβλήματα, βρίσκουν υλικά και στρατηγικές για την επίλυση των προβλημάτων, αναπαριστούν νοερά τα προβλήματα, μπορούν να ελέγχουν τις στρατηγικές επίλυσης των προβλημάτων και τέλος, αξιολογούν τις απαντήσεις τους (Μπασέτας, 1996).

1.3..2.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Τα τελευταία χρόνια γίνεται πολύς θόρυβος, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική, γύρω από το πρόβλημα της δημιουργικότητας, τόσο σαν αντικείμενο της ψυχολογικής έρευνας όσο και σαν σκοπό της παιδαγωγικής πράξης. Η δημιουργική ικανότητα κέρδισε το ενδιαφέρον των ερευνητών της εμπειρικής ψυχολογίας του 20ού αιώνα. Γύρω από το θέμα αυτό αναπτύχθηκε μεγάλη, σε έκταση και ένταση γνώμων, βιβλιογραφία. Ο όρος δημιουργικότητα δεν είναι μονοσήμαντος. Δεν πρόκειται για μια συγκεκριμένη ικανότητα του ατόμου, αλλά αποτελεί ένα σύνολο ικανοτήτων και λειτουργιών, στην ανάπτυξη των οποίων συμβάλλει ένα πλήθος παραγόντων. Κατά αυτόν τον τρόπο η δημιουργικότητα είναι αδύνατον να οριστεί με ένα γενικά αποδεκτό ορισμό (Ξανθάκου, 1998). Πολλοί ορισμοί έχουν δοθεί από διάφορους ερευνητές. Είναι χαρακτηριστική η φράση του Gary Davis, ότι υπάρχουν

τόσοι περίπου ορισμοί, θεωρίες και ιδέες για τη δημιουργικότητα όσοι και οι άνθρωποι που έχουν γράψει τις ιδέες τους σε ένα κομμάτι χαρτί.

Μια πρώτη προσπάθεια ορισμού έκανε ο P. J. Guilford (Πασσάκος, 1977), σύμφωνα με τον οποίο η δημιουργικότητα θεωρείται ως γενική ικανότητα, που υπάρχει σε όλους τους ανθρώπους. Τα δημιουργικά άτομα είναι ευρέως καταναμημένα σε διάφορους βαθμούς στον ανθρώπινο πληθυσμό. Ο V. Lowenfeld και L. Brittain, (1975) ωστόσο, υποστηρίζουν ότι ο ορισμός της δημιουργικότητας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από αυτόν που την ορίζει. Έτσι, ορισμένοι ψυχολόγοι δηλώνουν ότι η δημιουργικότητα σημαίνει την ευκαμψία της σκέψης ή την πρωτοτυπία της ιδέας ή ακόμα την ικανότητα να σκέφτεται κανείς με διαφορετικό τρόπο από τους άλλους ανθρώπους, ενώ άλλοι τείνουν να ορίζουν τη δημιουργικότητα ως ικανότητα ή ειδικό τρόπο επίλυσης προβλημάτων. Αντίθετα ο Einstein διαβεβαιώνει ότι η διατύπωση ενός προβλήματος είναι πιο σημαντική από την επίλυσή του. Ο Torrance, (Ξανθάκου, 1998) υποστηρίζει ότι η δημιουργικότητα είναι η ικανότητα που καθιστά το άτομο ικανό να αντιμετωπίζει με ευαισθησία και πρωτοτυπία τα διάφορα προβλήματα και δυσκολίες της ζωής, να συμπληρώνει τη γνώση του με μεθοδικότητα και τάξη, να αναζητεί λύσεις σε κάθε δυσχέρεια και να τροποποιεί με επιτυχία τις υποθέσεις του. Για τον J. Piaget, (1961) η δημιουργικότητα είναι η διαδικασία επίλυσης των προβλημάτων, η διαδικασία εύρεσης προβλημάτων, είναι εξερεύνηση, πειραματισμός, μια πνευματική ενέργεια που συνεπάγεται σοβαρή, μελετημένη λήψη αποφάσεων. Ο S. Freud, (1972) ορίζει τη δημιουργικότητα ως μια ενστικτώδη ορμή, μια εκφόρτιση μιας ορμής ή μιας καταπίεσης, μια ορμή που αποσκοπεί στη δημιουργία και σχετίζεται με την ορμή της καταστροφής. Ένας ευρύτερα αποδεκτός ορισμός είναι αυτός που δόθηκε από τον Drevdahl: δημιουργικότητα είναι η ικανότητα του ανθρώπου, να παρουσιάζει τις σκέψεις του με έναν ουσιαστικά νέο, πρωτότυπο τρόπο που να ξεφεύγει από τα συνηθισμένα. Είναι μια φαντασία ή μια σύνθεση σκέψεων που δεν είναι απλή παράθεση ή συρραφή λογισμών. Η δημιουργικότητα μπορεί να περιλαμβάνει τη διαμόρφωση νέων συστημάτων, τη μεταφορά γνώριμων σχέσεων σε νέες καταστάσεις, όπως και το σχηματισμό νέων συσχετισμών (Σάλλα-Δοκουμετζίδη, 1996). Σύμφωνα με τον Smith, (2002) η δημιουργική σκέψη με μια ευρεία θεώρηση, περιλαμβάνει εν δυνάμει και την κριτική σκέψη αφού αυτή απαιτείται προκειμένου να ληφθεί μια απόφαση για μια αρχική ιδέα, ένα πρωτότυπο προϊόν ή μια νέα υπηρεσία.

Η δημιουργική νοημοσύνη καλλιεργείται όταν ένα άτομο δημιουργεί, σχεδιάζει, ανακαλύπτει-εφευρίσκει, φαντάζεται, υποθέτει. Είναι η ικανότητα να προχωρά κανείς πέρα από το δεδομένο και να παράγει καινοφανείς και ενδιαφέρουσες ιδέες (Sternberg, 1999). Εφαρμογή της δημιουργικής νοημοσύνης υπάρχει όταν ο μαθητής δημιουργεί ένα ποίημα, ένα γλυπτό, ένα νέο παιχνίδι, ένα πρόβλημα, όταν σχεδιάζει ένα νέο πολίτευμα, ένα άνετο σπίτι, μια μαθηματική διερεύνηση, όταν γενικά φαντάζεται πώς θα ήταν η ζωή του σε μια άλλη χώρα ή αν ήταν πρόεδρος του κράτους, ακόμα πώς επικοινωνούν οι μέλισσες μεταξύ τους ή πώς θα έκανε μαθηματικά με κάποιο δικό του αριθμητικό σύστημα (Panagiotou, 1995).

Οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν την απόκτηση της δημιουργικής νοημοσύνης εάν μπορούν να επαναδιατυπώνουν ή να δημιουργούν νέα προβλήματα, να λύνουν καλά προβλήματα και να έχουν καλές λύσεις, να προωθούν τις ιδέες τους, να έχουν αυξημένη αυτοπεποίθηση, να επιμένουν στην υπερπήδηση προβλημάτων, να ανέχονται την ύπαρξη περισσότερων από μια λύσεων, να συνεχίσουν την ανάπτυξή τους, να έχουν κάποια προοπτική τόσο για τον εαυτό τους όσο και για τη δουλειά τους και να μπορούν να αψηφούν τον όχλο (Tsiamis, 1995).

Η δημιουργικότητα είναι σημαντική όχι μόνο σε ατομικό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Σε ατομικό επίπεδο σχετίζεται με την επίλυση προβλημάτων της καθημερινότητας. Σε κοινωνικό επίπεδο, τα δημιουργικά άτομα καινοτομούν συμβάλλοντας στην πρόοδο της επιστήμης, της τεχνολογίας και των καλών τεχνών (Sternberg, 1999). Η δημιουργικότητα είναι επίσης σημαντική και σε διεθνές επίπεδο. Δημιουργικές διευθετήσεις διεθνών ζητημάτων, προάγουν σημαντικά τον ανθρώπινο πολιτισμό. Στην πραγματικότητα, όπως υποστηρίζει και ο Starko, (1995) χωρίς την ανθρώπινη δημιουργικότητα δεν θα υπήρχαν τα σημαντικά επιτεύγματα στην τέχνη, τη λογοτεχνία και την επιστήμη.

1.3.2.3. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Στο πραγματικό κόσμο δεν έχει σημασία το επίπεδο νοημοσύνη ενός ατόμου, αλλά το τι κατορθώνει να κάνει με την νοημοσύνη που έχει (Sternberg & Grigorenko, 2000).

Η πρακτική νοημοσύνη εκδηλώνεται όταν κάποιος : χρησιμοποιεί τη γνώση (use), την εφαρμόζει θεωρητικά (apply), την εφαρμόζει πρακτικά (implement), πραγματοποιεί με αυτή (employ) και θέτει τη γνώση εντός πλαισίων (contextualize) (Sternberg, 1988).

Η πρακτική νοημοσύνη αντιστοιχεί στη σιωπηρή ή άδηλη γνώση: είναι η προσανατολισμένη στη δράση γνώση που αποκτιέται με ελάχιστη βοήθεια από τους άλλους και σχετίζεται με την επίτευξη των στόχων στους οποίους δίνουν αξία οι άνθρωποι (Sternberg, 1999).

Η πρακτική διδασκαλία αποσκοπεί στο να επιτρέπει στους μαθητές να χρησιμοποιούν, ένα μάθημα που έμαθαν από κάποιον ήρωα ενός βιβλίου ή της τηλεόρασης, ένα μαθηματικό μάθημα που βλέπουν σε εφαρμογή στην αγορά ή ακόμα ένα μάθημα που έμαθαν από τη ζωή, επιπλέον, να εφαρμόζουν αυτά που έμαθαν στο μάθημα, για παράδειγμα, των γαλλικών, στην επικοινωνία τους με ένα Γάλλο, ένα μάθημα από την ιστορία, από τη φυσική, στη καθημερινή τους ζωή ή από τα μαθηματικά, στη καθημερινή τους ζωή (Charlot, 1993). Μάλιστα, ο Sternberg, (1999) αναφέρει πως η πρακτική νοημοσύνη είναι αναγκαία για την χρήση των ιδεών και την ανάλυσή τους με αποτελεσματικό τρόπο στην καθημερινή ζωή.

Τέλος, η αξιολόγηση της πρακτικής διάστασης του γνωστικού αποτελέσματος γίνεται με βάση το σε ποιο βαθμό το γνωστικό αποτέλεσμα: εμπεριέχει απαιτούμενες πληροφορίες, είναι εφικτό όσον αφορά τον τόπο και το χρόνο και όσον αφορά τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους.

1.4. ΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στο σχολείο πολλά παιδιά δεν καταφέρνουν να μάθουν ανάλογα με τις ικανότητες που έχουν. Το σχολείο αναδεικνύει τους μαθητές που είναι καλοί στην απομνημόνευση και όχι αυτούς που έχουν κάποιο ταλέντο. Ακόμη περισσότερο δεν ενισχύει την καλλιέργεια των ταλέντων, των κλίσεων και των ενδιαφερόντων των μαθητών. Στα τεστ και στην τάξη δίνεται αξία μόνο στην αναλυτική νοημοσύνη, η οποία στην πράξη μπορεί να είναι λιγότερο χρήσιμη για πολλούς μαθητές στην ενήλικη ζωή τους από τη δημιουργική και την πρακτική νοημοσύνη (Sternberg, 1999).

Επομένως, τα σχολεία οφείλουν να προετοιμάζουν τους μαθητές για να ζήσουν σε ένα κόσμο που αυτό που μετρά είναι η νοημοσύνη της επιτυχίας και όχι απλώς η αδρανής αναλυτική νοημοσύνη.

Η τριαρχική νοημοσύνη είναι μια νέα άποψη για τη νοημοσύνη η οποία είναι απαραίτητη στα σχολεία, στα πανεπιστήμια και στο χώρο των επιχειρήσεων. Είναι μια άποψη για την νοημοσύνη που δεν θα δημιουργήσει τις αυτοεκπληρούμενες προφητείες των χαμηλών βαθμολογιών των τεστ νοημοσύνης και που θα καταρρίψει την υποτιθέμενη ακίνδυνη εξάρτηση από τα τεστ που μετρούν τη νοημοσύνη, όπως αυτή κατά παράδοση αντιμετωπίζεται, στην καλύτερη περίπτωση μόνο με ψευδοεπιστημονική ακρίβεια. Είναι μια άποψη για τη νοημοσύνη πολύ λιγότερο περιοριστική, πολύ περισσότερο δημοκρατική και με πολύ ευρύτερη εφαρμογή στον αληθινό κόσμο. Και τέλος, είναι μια άποψη για τη νοημοσύνη που καλύπτει όλες τις πτυχές της -την αναλυτική, τη δημιουργική και την πρακτική- η χρήση των οποίων θα αποφέρει πλούσιες ανταμοιβές (Sternberg, 1999).

Κατά κανόνα, στην τάξη δίνεται αξία μόνο στην αναλυτική νοημοσύνη. Ωστόσο, το είδος της νοημοσύνης που τα σχολεία αναγνωρίζουν πιο άμεσα ως ανώτερο μπορεί θαυμάσια για πολλούς μαθητές στην ενήλικη ζωή τους να είναι λιγότερο χρήσιμο από τη δημιουργική και την πρακτική νοημοσύνη.

Οι καθηγητές οφείλουν να διδάσκουν με τρόπο που θα αναγνωρίζει, θα αναπτύσσει και θα ανταμείβει τις τρεις πτυχές της νοημοσύνης της επιτυχίας που είναι σημαντικές για να έχει κάποιος επιτυχημένη σταδιοδρομία σε οποιονδήποτε τομέα (Sternberg, 1999).

Η διδασκαλία με αναλυτικούς, δημιουργικούς και πρακτικούς τρόπους είναι σημαντική, επειδή ενθαρρύνει ουσιαστικά τη μάθηση του υλικού αντί να

απομακρύνει από αυτήν. Χρησιμοποιώντας τη σκέψη για να μάθουν, μαθαίνουν να σκέφτονται. Οι καθηγητές, αν θέλουν να επενδύσουν στα ταλέντα των μαθητών σε οποιοδήποτε επίπεδο, πρέπει να αλλάξουν τις εκπαιδευτικές μεθόδους, έτσι ώστε οι μαθητές να διδάσκονται και να αξιολογούνται με τρόπους που θα αναγνωρίζουν τα δυνατά τους σημεία και όχι μόνο τα αδύνατα (Sternberg, 1999).

Οι μαθητές αναπτύσσουν τη δημιουργική νοημοσύνη όχι όταν τους ζητείται, αλλά όταν τους επιδεικνύεται πώς να το επιτύχουν. Οι καθηγητές, κυρίως παλιότερα, ισορροπούν τη διδασκαλία του περιεχομένου με τη διδασκαλία κάποιων μεθόδων σκέψης γύρω από το περιεχόμενο. Οι δάσκαλοι πρέπει να ενθαρρύνουν τα παιδιά να αμφισβητούν δεδομένες θέσεις. Με τον τρόπο αυτό θα τα ενθαρρύνουν επίσης να σκεφτούν και να εκφράσουν τις ιδέες τους για το πώς είναι ή θα έπρεπε να είναι τα πράγματα. Τα σχολεία έχουν την τάση να μην συγχωρούν τα λάθη. Όταν τα παιδιά παραδίδουν τα τετράδια με τις εργασίες τους, τα λάθη συχνά σημειώνονται με ένα μεγάλο και έντονο Χ, όταν δίνουν μια εσφαλμένη απάντηση στη τάξη μερικοί δάσκαλοι τα επιπλήττουν και οι συμμαθητές τους τα κοροϊδεύουν. Με πάρα πολλούς τρόπους στη διάρκεια της σχολικής τους εκπαίδευσης τα παιδιά μαθαίνουν ότι δεν είναι αποδεκτό να κάνουν λάθη. Ως εκ τούτου, φοβούνται το λάθος και επομένως φοβούνται να διακινδυνεύσουν εκείνη την ανεξάρτητη, αν και μερικές φορές λανθασμένη, σκέψη που μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη της δημιουργικής νοημοσύνης. Η ουσία του θέματος όμως είναι η συνειδητοποίηση ότι η εμμονή στις «σωστές» απαντήσεις και στο «σωστό» τρόπο εκτέλεσης των πραγμάτων ενθαρρύνει τη συμβατικότητα, όχι τη δημιουργικότητα. Οι δάσκαλοι πρέπει να επιτρέπουν και να ενθαρρύνουν την ανάληψη διανοητικού κινδύνου έτσι ώστε να βοηθήσουν τους μαθητές, αλλά και τους ίδιους τους εαυτούς τους, να βγει στην επιφάνεια το πρακτικό αλλά ακόμα περισσότερο το δημιουργικό δυναμικό. Επιπλέον οι δάσκαλοι θα έπρεπε να ανταμείβουν εκείνους του μαθητές που διακινδυνεύουν, που παίρνουν ρίσκα. Εάν οι μαθητές αναλάβουν ένα λογικό κίνδυνο σε μια εργασία ή ένα πρόγραμμα, θα πρέπει να αμείβονται για τη δημιουργικότητά τους, ακόμη και αν υπάρχουν τρόποι βελτίωσης των εργασιών τους. Πάνω σε μια εργασία: όσο πιο μεγάλη ευρύτητα προσφερθεί στους μαθητές, τόσο καλύτερα θα μάθουν πως να επιλέγουν σοφά τα προβλήματα που θέλουν να επιλύσουν και τα έργα που θέλουν να επιδιώξουν, ένα θεμελιώδες στοιχείο της δημιουργικής και της πρακτικής νοημοσύνης. Οι μαθητές χρειάζονται χρόνο για να κατανοήσουν ένα πρόβλημα, να το επεξεργαστούν στο μυαλό τους και να βρουν μια δημιουργική λύση. Αν οι δάσκαλοι «στριμώχνουν» με

πολλές ερωτήσεις στα διαγωνίσματα ή αναθέτουν τόσες εργασίες για το σπίτι που οι μαθητές μόλις και μετά βίας έχουν το χρόνο να τις ολοκληρώσουν, τότε τα παιδιά δεν θα έχουν το χρονικό περιθώριο που χρειάζεται για να σκεφτούν δημιουργικά. Δυστυχώς, οι απαιτήσεις που υπάρχουν για τους δασκάλους είναι μεγάλες, ενώ ο χρόνος που τους παρέχεται είναι πολύ λιγότερος από αυτόν που θα έπρεπε. Εάν επιδιώκεται οι μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργικής σκέψης, θα πρέπει να τους δοθεί ο χρόνος για να το κάνουν. «Λέω στους μαθητές μου ότι κάνουμε μια ισότιμη ανταλλαγή. Το πλεονέκτημά μου έναντι εκείνων είναι η γνώση. Για να είσαι δημιουργικός, πρέπει να έχεις γνώσεις για ένα πεδίο. Δεν μπορείς να προχωρήσεις πιο πέρα από εκεί όπου βρίσκεσαι αν δεν ξέρεις που πας. Αλλά το πλεονέκτημα που έχουν οι φοιτητές μου είναι η ευελιξία. Ακριβώς επειδή γνωρίζουν λιγότερα, δεν είναι πιθανό να έχουν παγιωμένους τρόπους σκέψης. Αν αυτοί ακούνε εμένα, αλλά και εγώ αυτούς, ωφελούμαστε και οι δυο από την ανταλλαγή» (Sternberg, 1999).

Σύμφωνος, με την άποψη αυτή, είναι και ο Weisberg, (1999) που υποστηρίζει ότι η υπερβολική γνώση για ένα θέμα μπορεί να μπλοκάρει τη δημιουργική σκέψη, αφού παρέχει στο άτομο έτοιμες λύσεις ή πλούσια και καλά οργανωμένα συστήματα ερμηνείας και επίλυσης προβλημάτων με αποτέλεσμα να μην ενεργοποιείται η δημιουργική διαδικασία για ανεύρεση νέων λύσεων-ιδεών. Το άτομο ικανοποιείται με όσα γνωρίζει και δεν ανατρέχει σε νέες λύσεις. Παρομοίως, μαθητές τυχαίνει και δίνουν πρωτότυπες και ασυνήθιστες ιδέες, επειδή δε γνωρίζουν να απαντήσουν καλύτερα σε ερωτήματα. Αν είχαν περισσότερες γνώσεις, οι ιδέες τους θα ταίριαζαν περισσότερο στις προγενέστερες γνώσεις τους. Αν, ωστόσο, υποτεθεί ότι οι πιο αρχάριοι σε ένα πεδίο προβληματισμού είναι δυνατόν να διατυπώσουν πιο καινοτόμες λύσεις ξεπερνώντας τα δεδομένα του πεδίου για τα οποία και δεν έχουν πλήρη γνώση, τότε η έννοια της δημιουργικότητας περιορίζεται σημαντικά: δεν αποτελεί ελεύθερη δράση της σκέψης που προέρχεται από σκόπιμη κίνηση του νου ή του συναισθήματος, ούτε αναδύεται ως απάντηση σε αυθεντικά προβλήματα που ανακύπτουν στα άτομα από την ενασχόλησή τους με το πεδίο.

Στο πλαίσιο της σχολικής τάξης ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να ακολουθήσει απλές και συγκεκριμένες πρακτικές για να προάγει τη δημιουργικότητα των μαθητών του.

- Διδάσκει τους μαθητές να σκέφτονται πολλούς διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορούν να πετύχουν έναν στόχο και μετά να διαλέγουν τον καλύτερο.

- Προσφέρει πολλά παραδείγματα και ασκήσεις που να δίνουν το πρότυπο και τον τρόπο εφαρμογής των δημιουργικών ικανοτήτων.
- Διδάσκει τους μαθητές πώς να διατυπώνουν σχετικές με το θέμα τους ερωτήσεις και πώς να ανακαλύπτουν τα προβλήματα εκεί που υπάρχουν.
- Αξιολογεί την ποιότητα μιας ιδέας με βάση τις συνέπειές της.
- Ανταμείβει τις πρωτότυπες και σχετικές ιδέες. Δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να καταλάβουν ότι οι ιδέες τους είναι αξιόλογες.
- Εμπνέει εμπιστοσύνη στους μαθητές να εκφράζονται ελεύθερα.
- Μπορεί να διδάξει τους μαθητές να εκτιμούν και να απολαμβάνουν τις δικές τους δημιουργικές προσπάθειες.
- Σέβεται τις ασυνήθιστες ερωτήσεις των παιδιών.
- Δείχνει στα παιδιά ότι οι ιδέες τους έχουν αξία με το να τις ακούει προσεκτικά και να τις λαμβάνει υπόψη του. Ενθαρρύνει τους μαθητές να ελέγχουν τις ιδέες τους πριν τις εφαρμόσουν και να επικοινωνούν με τους άλλους.
- Παρέχει στα παιδιά δυνατότητες να μαθαίνουν, χωρίς το φόβο της άμεσης αξιολόγησης γεγονόσ που αποτρέπει τα παιδιά από τους δημιουργικούς τρόπους μάθησης (ΕΛΛ.Ι. Ε. Π. ΕΚ., 2006).

Χρησιμοποιώντας ένα ευρύτατο σχέδιο έρευνας και ποικίλα τεστ, ο Mac Kinnon, (1962) σκιαγράφησε τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του δημιουργικού μαθητή ως εξής:

- Οι δημιουργικοί μαθητές έχουν θετική αυτοεικόνα. Χαρακτηρίζουν τους εαυτούς τους ως επινοητικούς, αποφασιστικούς, ανεξάρτητους, ενθουσιώδεις και εργατικούς. Αποδίδουν έμφαση στην ανάγκη για ανεξαρτησία και επαγγελματικό ζήλο.
- Οι δημιουργικοί μαθητές δείχνουν προτίμηση στο πολύπλοκο, το ασύμμετρο και το ατελές. Είναι άτομα σε ετοιμότητα να δεχθούν την αταξία στο αντιληπτικό πεδίο χωρίς να εκδηλώνουν υπερβολικό άγχος.
- Στο δημιουργικό μαθητή ενεργοποιείται μέσα από το πολύπλοκο και το ανολοκλήρωτο, η ισχυρή ανάγκη να ανακαλύψει την τάξη μέσα από τον πλούτο των προκλήσεων της αταξίας παρά τη βεβαιότητα της ρουτίνας.
- Οι δημιουργικοί μαθητές έχουν σταθερή προτίμηση στην αντιληπτική στάση και πιο συγκεκριμένα σε ένα είδος ενορατικής αντίληψης. Είναι δεκτικά στις εμπειρίες, αντί να τις ελέγχουν και να τις ρυθμίζουν από την αρχή.

- Μπορούν να «βλέπουν» το πρόβλημα από όλες τις οπτικές γωνίες, χωρίς να αποκλείουν ή να κατακρίνουν και να απορρίπτουν κάποιες ιδέες πρόωρα ως ανόητες ή άχρηστες.
- Οι δημιουργικοί μαθητές είναι αυτόνομα, αυθόρμητα όχι πάντα κοινωνικά και συνεργάσιμα. Συχνά απαιτητικά και εγωκεντρικά.
- Γενικά, εκδηλώνουν αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία στη συμπεριφορά τους, και δεν εξαρτώνται άμεσα από τον έπαινο ή την επίκριση των άλλων. Απορρίπτουν τις συμβατικές αναστολές και δεν τους απασχολεί υπερβολικά η εντύπωση που προκαλούν στους άλλους, προτιμούν το νέο και μη συμβατικό, χωρίς όμως να περιφρονούν τη πραγματικότητα.

Σύμφωνα με τον Sternberg, (1999) η πρακτική νοημοσύνη κρίνεται απαραίτητη στο σχολείο γιατί :

- Το σχολικό εγχειρίδιο δίνει στους μαθητές ένα συγκεκριμένο πρόβλημα προς επίλυση. Το τεστ, τους θέτει μια ερώτηση. Γίνονται, λοιπόν, το «απαντητικό» τμήμα μιας μηχανής ερωτοαποκρίσεων. Στον πραγματικό κόσμο όμως δεν υπάρχει κανείς που να αντιπροσωπεύει το τμήμα της μηχανής το οποίο θέτει τις ερωτήσεις. Συχνά δεν είναι καν σαφές ποια είναι η ερώτηση ή το πρόβλημα.
- Τα ακαδημαϊκά προβλήματα έχουν συχνά ελάχιστο ή κανένα ουσιαστικό ενδιαφέρον. Στην πραγματική ζωή οι ερωτήσεις και απαντήσεις συχνά έχουν σημασία και μάλιστα καθοριστική. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε μια σχέση ή σε μια θέση εργασίας μπορούν να βελτιώσουν ή να διαλύσουν το γάμο και την καριέρα. Εκεί διακυβεύονται πολύ περισσότερα από ένα «άριστα» σε ένα τεστ.
- Τα ακαδημαϊκά προβλήματα συχνά έχουν μία μόνο «σωστή» απάντηση και αναμένετε από τους μαθητές να δώσουν τις σωστές απαντήσεις. Στην καθημερινή ζωή συνήθως δεν υπάρχουν ξεκάθαρα σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις παρότι μπορεί να υπάρχουν καλύτερες και χειρότερες. Ακόμη και όταν μερικές απαντήσεις είναι καλύτερες από άλλες, αυτό που κάνει μια απάντηση καλύτερη εξαρτάται από τις αξίες που ισχύουν στη συγκεκριμένη περίπτωση. Μια επιχείρηση μπορεί να δεχτεί μια συμφωνία την οποία κάποια άλλη θα αγνοήσει, γιατί οι δύο επιχειρήσεις διαφέρουν ως προς τις αξίες. Τα τεστ δεν αφήνουν περιθώρια ύπαρξης διαφορετικών αξιών, παρότι παρόμοιες διαφορές μπορεί ουσιαστικά να επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο το άτομο προσεγγίζει το τεστ.

- Τα ακαδημαϊκά προβλήματα είναι αποκομμένα από τη συνήθη εμπειρία των ανθρώπων. Στην καθημερινή ζωή οι άνθρωποι κρίνονται για την ποιότητα της εργασίας τους στο χώρο της δουλειάς, για τη συμβολή τους στο «πάρε - δώσε» των διαπροσωπικών σχέσεων ή για τη συνεισφορά τους σε οργανισμούς – ή για οτιδήποτε. Δεν κρίνονται (τουλάχιστον όχι άμεσα) από τις απαντήσεις τους σε καθαρά τεχνικά προβλήματα, τα οποία δημιουργούνται για γρήγορη επίλυση μέσα σε μια χρονική περίοδο σαράντα λεπτών.

Η διδασκαλία και η αξιολόγηση των μαθητών σύμφωνα με το μοντέλο της τριαρχικής νοημοσύνης συμβάλλει στη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα:

- Εφαρμόζεται στο υπάρχον Αναλυτικό Πρόγραμμα.
- Εφαρμόζεται σε διάφορα μαθήματα σε όλες τις τάξεις.
- Στον ίδιο διδακτικό χρόνο συνδυάζει ο δάσκαλος και τις τρεις διδασκαλίες.
- Μπορεί να βελτιώσει εξίσου τη σχολική επίδοση και τις γνωστικές ικανότητες.
- Οι μαθητές όταν διδάσκονται με τον τρόπο που τους ταιριάζει έχουν καλύτερες επιδόσεις στο σχολείο.
- Ωφελεί όλους τους μαθητές, ακόμη και αυτούς που δεν ωφελούνται από την παραδοσιακή διδασκαλία.
- Οι μαθητές έχουν καλύτερη επίδοση σε κάθε είδος αξιολόγησης, ακόμη και σε δοκιμασίες που απαιτούν απομνημόνευση.
- Τα αποτελέσματα της μάθησης έχουν διάρκεια στο χρόνο.
- Αναδεικνύει ικανότητες σε παιδιά που δε φαίνεται ότι τις έχουν για λόγους που συνδέονται είτε με την ίδια τη διδασκαλία είτε με το κοινωνικοπολιτισμικό τους περιβάλλον.

Επίσης, η δημιουργικότητα:

- Συνιστά ορισμένο τρόπο συμπεριφοράς απέναντι στα προβλήματα (Guilford, 1950).
- Αυτή η συμπεριφορά φαίνεται να είναι συνδεδεμένη με ορισμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας (Guilford, 1970).
- Αυτά τα χαρακτηριστικά πιθανολογούν εάν και πώς θα εκδηλωθεί η συμπεριφορά (Guilford, 1967).
- Η δημιουργικότητα αφορά όλα τα άτομα και δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο μόνο των προικισμένων ατόμων (Sisk, 1987).

- Η διαφοροποίηση μεταξύ των ατόμων είναι ποσοτική , θέμα διαβάθμισης , και όχι ποιοτική (Ξανθάκου, 1998).

Το σχολείο σήμερα, συνεπώς, καλείται να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις, οι οποίες διαμορφώνουν ένα πολύπλοκο και υπερφορτωμένο φάσμα στόχων και προτεραιοτήτων, στο οποίο, φαίνεται ότι επιμέρους εγχειρηματικές παρεμβάσεις συσσωρευτικής λογικής αδυνατούν να δώσουν λύσεις. Η πολυπλοκότητα και η πολυεδρικότητα των κοινωνικών και παιδαγωγικών απαιτήσεων μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο σε ένα πλαίσιο ολιστικής προσέγγισης του πεδίου. Ένα τέτοιο πλαίσιο αποτελεί η παιδαγωγική πρόταση της δημιουργικής παιδαγωγικής, που αντιμετωπίζει τη γνώση ως προσωπική δημιουργία, τη μαθησιακή διαδικασία ως αυθεντική, φυσική επικοινωνία με το περιβάλλον και την αντιμετώπιση της οποιασδήποτε πρόκλησης ως ζήτημα δημιουργικής ταυτοποίησης και επίλυσης προβλημάτων. Η δημιουργικότητα αφορά οποιαδήποτε εκδήλωση σκέψης ή συμπεριφοράς που οδηγεί στην παραγωγή καινούργιων ιδεών και με κάποια αξία τόσο για την κατάσταση στην οποία προέκυψαν όσο και για τον ίδιο το δημιουργό (Sternberg, 1999· Κούσουλας, 2003· Ξανθάκου, 1998). Η αξία των ιδεών προσδιορίζεται από το αποτέλεσμα που προκαλούν οι ιδέες τόσο στο δημιουργό τους (εσωτερική ικανοποίηση, ψυχική υγεία, πορεία αυτοπραγμάτωσης) όσο και στο πλαίσιο αναφοράς τους (συμβαίνουν σε ένα χωρόχρονο και εξυπηρετούν ένα σκοπό).

1.5. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

Όλοι κάποια στιγμή στη ζωή τους έχουν κάνει λάθη. Το διαφορετικό, όμως, με την πρακτική νοημοσύνη είναι ότι το άτομο μαθαίνει μέσα από τα λάθη του και δεν τα επαναλαμβάνει ξανά και ξανά.

Ένας άνθρωπος, ο οποίος δεν έχει καλλιεργήσει την πρακτική νοημοσύνη, όσα πνευματικά χαρίσματα κι αν έχει, όσα βιβλία κι αν έχει διαβάσει, μπορεί να αποτύχει όταν κληθεί να αντιμετωπίσει πραγματικά προβλήματα που θα προκύψουν στην καθημερινότητά του (Sternberg & Grigorenko, 2000).

Για να καταφέρει ένας καθηγητής να καλλιεργήσει την πρακτική νοημοσύνη στους μαθητές του, ώστε στο μέλλον να είναι ικανοί να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα προβλήματα της ζωής τους, μετατρέποντας τη γνώση τους σε πράξη, θα πρέπει να τους βοηθήσει να ξεπεράσουν μερικά εμπόδια. Σύμφωνα με τους Sternberg & Grigorenko, (2000) τα εμπόδια αυτά είναι:

- Έλλειψη κινήτρων: Πολλές φορές τα ταλέντα των μαθητών «χάνονται», επειδή δεν υπάρχουν ερεθίσματα, ώστε να βγουν στην επιφάνεια. Για αυτό το λόγο, η παροχή κινήτρων είναι πολύ σημαντική. Τα κίνητρα μπορεί να είναι εσωτερικά (ικανοποίηση κ.ά.) ή εξωτερικά (χρήματα κ.ά.). Όποια κι αν είναι η πηγή της παρακίνησης, οδηγεί προς την επιτυχία. Είναι προτιμότερο η ώθηση να είναι εσωτερική, διότι η εξωτερική τις περισσότερες φορές είναι αναποτελεσματική. Για παράδειγμα, οι μαθητές που ανταμείβονται με αυτοκόλλητα, αστεράκια κ.ά. συχνά χάνουν το κίνητρο τους όταν αυτά δεν είναι διαθέσιμα. Σε αντίθεση οι μαθητές που παρακινούνται από εσωτερικά κίνητρα, είναι πιο εύκολο να διατηρήσουν το ενδιαφέρον τους για μάθηση.

Επίσης και στην ζωή είναι προτιμότερο να παρακινείται ένας άνθρωπος από εσωτερικά κίνητρα, όπως η αγάπη για αυτό που κάνουμε (Amabile, 1996). Πολλοί εργαζόμενοι πιστεύουν ότι για να πετύχεις στη δουλειά, δεν χρειάζεται να έχεις πετύχει ένα υψηλό αποτέλεσμα σε ένα τεστ νοημοσύνης, αλλά δουλεύοντας σκληρά. Ακόμα και άτομα με υψηλό δείκτη νοημοσύνης, τα έχουν καταφέρει μέσα από σκληρή δουλειά και συγκέντρωση (Steptoe, 1998).

Ο καθηγητής πρέπει να μεταδώσει στους μαθητές την “ανάγκη” να παρωθούνται από εσωτερικά κίνητρα, για να τους είναι πιο εύκολο να μάθουν, αλλά και για να μην χάνουν το ενδιαφέρον τους. Αυτό μπορεί να το καταφέρει με

διάφορους τρόπους, όπως: να ενθαρρύνει τους μαθητές να λύσουν προβλήματα ώστε να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο μιας διδακτικής ενότητας, να ολοκληρώσουν ένα περίπλοκο πείραμα ακόμα κι αν έχουν αποτύχει αρκετές φορές κατά το παρελθόν κ.ά.

- Έλλειψη ελέγχου του παρορμητισμού: Υπάρχουν στιγμές στη ζωή που οι άνθρωποι λειτουργούν παρορμητικά, με αποτέλεσμα αυτή η παρορμητική συμπεριφορά να μειώνει την πνευματική διεργασία του ατόμου. Οι καθηγητές συναντούν μαθητές, με δυνατότητες για μια επιτυχημένη πορεία στο σχολείο, οι οποίες μένουν ανεκμετάλλευτες εξαιτίας της παρορμητικής συμπεριφοράς και χωρίς σκέψης εργασίας τους. Ο Thurstone, (1924) είχε υποστηρίξει ότι το χαρακτηριστικό των «έξυπνων» ανθρώπων είναι ο έλεγχος του παρορμητισμού τους. Αρκετά χρόνια αργότερα και ο ψυχολόγος Stenhouse, (1973) κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα. Οι άνθρωποι που κατευθύνονται από τον παρορμητισμό τους δεν χρησιμοποιούν τις πνευματικές τους ικανότητες για να λύσουν ένα πρόβλημα, παρά στηρίζονται στην πρώτη λύση που θα σκεφτούν, η οποία, εάν όχι όλες, σχεδόν τις περισσότερες φορές απαιτεί χρόνο για την καλύτερη επιλογή της..

Ακόμα και στην καθημερινή ζωή, είναι απαραίτητο χαρακτηριστικό για έναν άνθρωπο ο έλεγχος του αυθορμητισμού. Οι Sternberg και Grigorenko, (2000) αναφέρουν στο βιβλίο τους ένα πραγματικό περιστατικό σύμφωνα με το οποίο ένας επιτυχημένος διευθυντής που ήταν υποψήφιος για μια σημαντική θέση, όταν έμαθε τα άσχημα νέα από τον προϊστάμενό του, εξαιτίας του αυθορμητισμού του αντέδρασε υπερβολικά με αποτέλεσμα να χάσει και την θέση που ήδη κατείχε.

Ο καθηγητής πρέπει να ενθαρρύνει τους μαθητές του να ελέγχουν τον αυθορμητισμό τους και να τους επιβραβεύει όταν το κάνουν, να τους ζητάει να σκεφτούν καλά προτού καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα, να ελέγχουν ξανά και ξανά μια εργασία πριν την παραδώσουν, να μην τα παρατάνε όταν συναντάνε δυσκολίες σε μια εργασία αλλά να προσπαθούν να σκεφτούν τρόπους για να τις ξεπεράσουν και να τους ενθαρρύνει να σκέφτονται τις συνέπειες που θα ακολουθήσουν προτού πάρουν μια απόφαση, ώστε είτε να την απορρίψουν είτε να είναι προετοιμασμένοι για τις συνέπειές της.

- Έλλειψη επιμονής: Μερικοί άνθρωποι, παρά την ευφυΐα τους, εγκαταλείπουν πολύ εύκολα, εάν τα πράγματα δεν έρθουν έτσι όπως τα θέλουν ή μετά από ανεπιτυχείς προσπάθειες. Χάνουν την ευκαιρία να ολοκληρώσουν αυτό που έχουν

αναλάβει, εξαιτίας της απογοήτευσής τους. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν άνθρωποι που παρόλο τους είναι ξεκάθαρο ότι δεν είναι ικανοί να λύσουν ένα πρόβλημα, τους γίνεται εμμονή και προσπαθούν ξανά και ξανά χάνοντας το χρόνο τους.

Οι μαθητές πρέπει να μάθουν να κρίνουν και να ξεχωρίζουν πότε πρέπει να επιμείνουν σε ένα θέμα και πότε πρέπει να το αφήσουν και να προχωρήσουν σε κάποιο άλλο.

Ο καθηγητής πρέπει να συμβουλεύει τους μαθητές του να επιμένουν σε μια εργασία ή ένα πρόβλημα μέχρις ότου να ξέρουν ότι έχουν βάλει τα δυνατά τους και να τους ενθαρρύνει να αντιλαμβάνονται ότι πολλές φορές το καλύτερο που έχουν να κάνουν είναι να τα παρατήσουν. Να τους ενθαρρύνει να αναγνωρίζουν αν είναι ικανοί να βγάλουν εις πέρας μια εργασία διαφορετικά να επιλέγουν κάποια άλλη, να προχωρούν στην επόμενη ερώτηση αν δυσκολεύονται σε κάποιο τμήμα ενός τεστ και να ξαναγυρίζουν στο τέλος, για να μην χάνουν χρόνο κ.ά.

- Χρήση μη κατάλληλων ικανοτήτων: Κατά τη διάρκεια της ζωής τους, μερικοί άνθρωποι αντιλαμβάνονται ότι είτε βρίσκονται σε "λάθος" δουλειά είτε ότι απασχολούνται με "λάθος" τρόπο στη δουλειά τους. Δηλαδή, η εργασία τους απαιτεί ένα διαφορετικό σύνολο ικανοτήτων από αυτό που χρησιμοποιούν.

Αυτό το φαινόμενο, φυσικά, μπορεί να εμφανιστεί κατά τα σχολικά χρόνια αλλά και στη μετέπειτα ζωή μας. Πολλοί άνθρωποι, για παράδειγμα, που ακολουθούν νομικές επιστήμες, αργότερα συνειδητοποιούν ότι οι ικανότητες που διαθέτουν θα ταίριαζαν σε μια ακαδημαϊκή καριέρα. Σε αυτή τη περίπτωση, η καλύτερη κίνηση είναι να αλλάξουν κατεύθυνση.

Ο καθηγητής πρέπει να βοηθήσει τους μαθητές να αναγνωρίσουν ποιο περιβάλλον είναι το κατάλληλο για αυτούς. Είναι σημαντικό γιατί κάποιες ικανότητες μπορεί να αξίζουν πολύ περισσότερο ή και το αντίθετο σε διαφορετικά περιβάλλοντα. Επίσης, να τους ενθαρρύνει να εξετάζουν τα περιβάλλοντα έτσι ώστε να διαλέγουν το περιβάλλον που ταιριάζει με τις ικανότητές τους. Αυτό θα το επιτύχει με διάφορους τρόπους, όπως: να δίνει σε ένα τεστ το περιθώριο στους μαθητές τους να διαλέξουν ανάμεσα σε ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών και ανάπτυξης ώστε να επιλέγουν τον τρόπο που τους ταιριάζει, προφορικών ή γραπτών εξετάσεων, κ.ά.

- Ανικανότητα μετατροπής της θεωρίας σε πράξη: Για μερικούς ανθρώπους είναι αρκετά εύκολο να βρίσκουν λύσεις, αλλά τους είναι δύσκολο αυτές τις ιδέες να τις κάνουν πράξη. Για να μπορεί κάποιος να εκμεταλλευτεί πλήρως τη νοημοσύνη του, δεν πρέπει να έχει μόνο καλές ιδέες, αλλά να έχει την ικανότητα να πράξει και σύμφωνα με αυτές.

Σε διάφορες συνεντεύξεις επιτυχημένων ανθρώπων, αυτό που αναφέρεται συνεχώς, είναι πράγματα που δεν έκαναν και έχουν μετανιώσει. Ο καθένας πρέπει να κατανοήσει ότι ποτέ δεν είναι αργά για να μετατρέψει τις ιδέες του σε πράξη.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να καταφέρει ένας καθηγητής να μάθει στους μαθητές τους ότι δεν αρκεί να έχουν μια ιδέα, αλλά και να την εφαρμόζουν. Να τους ενθαρρύνει να ετοιμάζουν μια εργασία πολύ πριν χρειαστεί να την παραδώσουν, ώστε να μην "τρέχουν" την τελευταία στιγμή, να μετατρέπουν τις γνώσεις που πιστεύουν ότι θα τους βοηθήσουν στη καθημερινότητά τους, αν γίνεται, σε πράξη, κ.ά.

- Έλλειψη προσανατολισμού προς το τελικό προϊόν: Πολλοί άνθρωποι επικεντρώνονται στη διαδικασία που θα ακολουθήσουν σε μια εργασία και όχι τόσο στο τελικό προϊόν της. Όμως, οι ικανότητες ενός ατόμου κρίνονται από το τελικό αποτέλεσμα. Κάθε καθηγητής γνωρίζει ότι υπάρχουν μαθητές που ενώ έχουν κάνει λεπτομερή έρευνα για ένα θέμα, δυσκολεύονται να καταλήξουν και να καταγράψουν το τελικό προϊόν. Με αποτέλεσμα, να μην είναι ορατή η προσπάθεια τους στην εργασία, αφού υστερούν τα αποτελέσματα, και να μην επιδεικνύεται το πραγματικό επίπεδο των ικανοτήτων τους.

Ο καθηγητής πρέπει να βοηθήσει τους μαθητές του να μπορούν να προσανατολίζονται προς το τελικό προϊόν. Να τους ενθαρρύνει να ελέγχουν, πριν παραδώσουν μια εργασία, εάν καλύπτονται όλα τα σημαντικά σημεία της λεπτομερώς και αν εκφράζονται ξεκάθαρα.

- Αδυναμία ολοκλήρωσης εργασίας και εξακολούθησης της θεωρίας: Οι άνθρωποι αυτοί αδυνατούν να τελειώσουν ότι ξεκινούν. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που εξηγούν γιατί λειτουργούν με αυτό τον τρόπο, είτε από ανασφάλεια να αναλάβουν την ευθύνη για κάτι που θα ολοκληρώσουν, είτε από φόβο γιατί δεν θα ξέρουν τι να κάνουν μετά την ολοκλήρωση αυτού.

Επομένως, οι καθηγητές πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές να ολοκληρώνουν, γενικότερα, τα έργα τους, ώστε να ξεπερνιούνται ανασφάλειες και φόβοι.

- Φόβος δέσμευσης: Μερικοί άνθρωποι είναι αρνητικοί στο να αναλάβουν μια εργασία γιατί φοβούνται την δέσμευση. Λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο ακόμα και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Δεν θέλουν να συναναστρέφονται με ανθρώπους γιατί φοβούνται να μην δεσμευτούν σε μια σχέση. Με αποτέλεσμα, η ζωή τους να στηρίζεται σε επιφανειακές σχέσεις και όχι ουσιαστικές.

Ο καθηγητής πρέπει να ενθαρρύνει τους μαθητές του, σε μια πιθανή εργασία, να ερευνούν θέματα, έτσι ώστε να διαλέγουν και να αναλαμβάνουν την ολοκλήρωση ενός.

- Φόβος αποτυχίας: Ο φόβος της αποτυχίας εισέρχεται από πολύ νωρίς στη ζωή του ανθρώπου, είτε λόγω έλλειψης εμπειρίας, είτε λόγω αδυναμίας να δεχτεί μια αποτυχία. Μερικοί άνθρωποι (μαθητές- εργαζόμενοι) φοβούνται να καταβάλλουν το μέγιστο των νοητικών τους ικανοτήτων και έτσι επιλέγουν εργασίες που είναι σίγουροι ότι θα τις επιτύχουν, λόγω του χαμηλού δείκτη δυσκολίας τους, επειδή φοβούνται ότι θα αποτύχουν αν διαλέξουν κάτι πιο δύσκολο. Μπορεί να διακόψουν ακόμη και προσωπική τους σχέση όχι λόγω της πορείας που διανύει, αλλά λόγω της πορείας που μπορεί να διανύσει στο μέλλον.

Ο καθηγητής οφείλει να επιτρέπει στους μαθητές του να κάνουν λάθη και να παίρνουν ρίσκα. Όταν κάνουν λάθη, ο καθηγητής πρέπει να τους ζητάει να τα αναλύσουν και να τα συζητήσουν. Επίσης, μπορεί να τους ζητήσει να γράψουν μια ιστορία με ένα μη συνηθισμένο τέλος (π.χ. ο κεντρικός ήρωας να πεθαίνει), ώστε να κατανοήσουν ότι σωστό δεν είναι μόνο το συνηθισμένο και το αναμενόμενο.

- Αδράνεια, αναβολή: Ο οποιοσδήποτε, κάποιες στιγμές, αναβάλλει πράγματα τα οποία γνωρίζει ότι έπρεπε να τα κάνει εκείνη τη στιγμή. Όμως, η αναβολή μετατρέπεται σε σοβαρό πρόβλημα όταν αποτελεί μόνιμη στρατηγική ενός ανθρώπου στο να αποφεύγει πράγματα.

Μερικοί μαθητές μπορεί να είναι καθημερινά προετοιμασμένοι, αλλά αναβάλλουν συνέχεια μεγάλες εργασίες οι οποίες μπορεί να τους κάνουν και να ξεχωρίσουν. Οι καθηγητές πρέπει να τους ενθαρρύνουν να αναλαμβάνουν μεγάλες εργασίες. Μπορεί να τους τις χωρίζει σε υποενότητες, ώστε να τις φτιάχνουν κομμάτι- κομμάτι και να μην τους φαίνεται ακατόρθωτο και τις αναβάλλουν.

- Μη ανάληψη ευθυνών: Μερικοί άνθρωποι θεωρούν ότι δεν υπάρχει περίπτωση να κάνουν κάτι λάθος και αν πάει κάτι στραβά τότε ψάχνουν να κατηγορήσουν

κάποιον άλλον. Κάποιοι άλλοι κατηγορούν πάντα τον εαυτό τους, ακόμα και αν δεν ευθύνονται οι ίδιοι.

Για να είναι αποτελεσματική η διδασκαλία, ο καθηγητής πρέπει να διδάξει στους μαθητές να αναλαμβάνουν την ευθύνη και των επιτυχιών, αλλά και των αποτυχιών τους. Να τους ενθαρρύνει να αναλαμβάνουν την ευθύνη όταν αποτυγχάνουν σε ένα τεστ και να μην κατηγορούν το καθηγητή ή τα θέματα για την αποτυχία τους.

- ‘Αυτο-λύπηση’: Όλοι οι άνθρωποι έχουν αισθανθεί λύπη, όταν κάτι έχει πάει στραβά. Υπάρχουν όμως άνθρωποι που αισθάνονται μόνιμα έτσι για τον εαυτό τους, νιώθουν ότι μειονεκτούν σε σχέση με τους υπολοίπους, αλλά δεν καταβάλλουν καμία προσπάθεια για να ξεχωρίσουν και να σταματήσουν να αισθάνονται έτσι.

Ο καθηγητής πρέπει να ενθαρρύνει τους μαθητές να μην απογοητεύονται με την πρώτη δυσκολία και τα παρατάνε, να προσπαθούν ακόμα κι αν έχουν αποτύχει, ίσως την επόμενη να τα καταφέρουν.

- Αδυναμία χειρισμού προσωπικών προβλημάτων: Όλοι οι άνθρωποι έχουν περάσει δυσκολίες, άλλους τους επηρεάζουν περισσότερο και άλλους λιγότερο. Όμως, σχεδόν πάντα, έχουν επιπτώσεις στην εργασία τους, όσο και αν θέλουν να το αποφύγουν. Άλλοι καταφεύγουν στη δουλειά για να ξεφύγουν από τα προσωπικά τους προβλήματα (θάνατος, διαζύγιο κ.ά.). Το θέμα, όμως, είναι να τα χειρίζονται και να τα αντιμετωπίζουν, ώστε να μην τους επηρεάζουν αρνητικά.

Στην τάξη πρέπει να παρουσιάζονται παραδείγματα ανθρώπων που ενώ πέρασαν πολύ σκληρές δοκιμασίες κατάφεραν να τις αντιμετωπίσουν και να σταθούν στα πόδια τους.

- Έλλειψη συγκέντρωσης, απόσπαση προσοχής: Υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων, «έξυπνων», οι οποίοι δεν είναι ικανοί να παραμείνουν συγκεντρωμένοι για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να δομήσουν το εργασιακό τους περιβάλλον με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να μην τους αποσπάται η προσοχή.

Ο καθηγητής πρέπει να παρακινεί τους μαθητές, των οποίων αποσπάται η προσοχή εύκολα, να βρουν το περιβάλλον που τους ταιριάζει(π.χ. ένα ήσυχο μέρος για να διαβάσουν).

Αφού ξεπεραστούν αυτά τα εμπόδια, οι μαθητές θα μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους, μετατρέποντας αυτές σε πράξη, για την επίλυση καθημερινών προβλημάτων τους.

1.6. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.6.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Η διδασκαλία ορίζεται ως η συστηματική και μεθοδευμένη δραστηριότητα (πράξη), κατά την οποία ο εκπαιδευτικός αποσκοπεί να επιδράσει, σύμφωνα με ορισμένους σκοπούς και χρησιμοποιώντας διάφορες τεχνικές και μέσα (ψυχολογικά, κοινωνικά, πολιτιστικά κ.ά.), στην συμπεριφορά του μαθητή, ώστε ο τελευταίος να αποκτήσει, να αλλάξει, ή να ενισχύσει τις ικανότητες, τις δεξιότητες και τις στάσεις του (Χριστιάς, 1992).

Η διεξαγωγή της διδασκαλίας ολοκληρώνεται με την λήψη και αφομοίωση των μηνυμάτων της διδασκαλίας δηλαδή με την πραγμάτωση των διδακτικών στόχων. Ο βαθμός αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας είναι εξαρτημένος από το βαθμό επίτευξης των στόχων η εξακρίβωση του βαθμού αποτελεσματικότητας πραγματοποιείται με μια διαδικασία ανατροφοδότησης. Η ενέργεια αυτή μετατρέπει την μετάδοση πληροφοριών σε μια αμφίδρομη διαδικασία επικοινωνίας και ενεργητικής πρόκτησης πληροφοριών (Θεοφιλίδης, 1997).

Η διδασκαλία σχετίζεται σημαντικά με τους τρεις βασικούς παράγοντές της: τον εκπαιδευτικό, τον μαθητή και το διδακτικό αντικείμενο. Εκπαιδευτικός είναι το καταρτισμένο άτομο με τις ειδικές γνώσεις της παιδαγωγικής που ασκεί το επάγγελμά του (διεξαγωγή διδασκαλίας) στα πλαίσια της διδακτικομαθησιακής πράξης. Μαθητής είναι το αναπτυσσόμενο άτομο, το οποίο επιχειρεί να αφομοιώσει το μορφωτικό αγαθό και Διδακτικό αγαθό είναι η επιμέρους ειδική γνώση που αποκτά ο μαθητής από τον εκπαιδευτικό. Είναι όλα αυτά τα πράγματα, τα φαινόμενα, τα φυσικά και κοινωνικά γεγονότα, οι αξίες του πολιτισμού, τα οποία γίνονται αντικείμενα μάθησης για τον μαθητή (Κουτρούμπα, 2004).

Ουσιαστικά, η διδασκαλία είναι ο «τόπος» συνάντησης του εκπαιδευτικού με τους μαθητές δηλαδή το μέρος όπου η σκέψη και η δράση του μαθητή αλληλοσυμπληρώνεται με την σκέψη και την δράση του εκπαιδευτικού, με στόχο την επιτυχή διεκπεραίωση της παιδαγωγικής διαδικασίας (Κοσσυβάκη, 1998).

1.6.2. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Στην παραδοσιακή διδασκαλία, η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού επιχειρεί να επιβληθεί ως «αυθεντία» στη συνείδηση των μαθητών, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα ανταγωνιστικό κλίμα ή επικοινωνιακό χάσμα (Παππάς, 1994). Ο καθηγητής της Οικιακής Οικονομίας επιλέγει το μορφωτικό αγαθό, το παρουσιάζει στους μαθητές, καθορίζει, κατευθύνει και ελέγχει το σύνολο των δραστηριοτήτων των μαθητών του, σύμφωνα με τους στόχους που τίθενται από τον ίδιο ή το Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος (Φράγκος, 1983). Επίσης, στην παραδοσιακή διδασκαλία, το μορφωτικό αγαθό δεν συνδέεται με το οικείο κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η διδακτικο-μαθησιακή διαδικασία (Γεωργογιάννης, 1989).

Αυτή η δασκαλοκεντρική κατεύθυνση περιορίζει την αυτενέργεια και την ενεργοποίηση του μαθητή και αναδεικνύει ως πρωταγωνιστή το καθηγητή και δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης πραγματικότητας ούτε και του περιεχομένου της Οικιακής Οικονομίας.

1.6.3. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Στη σύγχρονη διδασκαλία προβάλλεται περισσότερο ο ενισχυτικός, ενθαρρυντικός ρόλος του καθηγητή της Οικιακής Οικονομίας, ο οποίος βοηθά το μαθητή κατά την πορεία κατάκτησης της γνώσης και της ανάπτυξης προσωπικών γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών δεξιοτήτων (Δερβίσης, 1992).

Ο βαθμός καθοδήγησης της μαθησιακής διαδικασίας από τον εκπαιδευτικό περιορίζεται. Ο καθηγητής της Οικιακής Οικονομίας εγείρει το προσωπικό ενδιαφέρον των μαθητών, ενισχύει την αυτενέργεια, αξιοποιεί την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, ενισχύει την ερευνητική και στοχαστικο-κριτική μάθηση (Κοσσυβάκη, 2003). Στη σύγχρονη διδασκαλία, η σύνδεση της γνώσης με πραγματικές καταστάσεις, που εμπίπτουν στο χώρο της μαθητικής εμπειρίας, καθιστά το μορφωτικό αγαθό ελκυστικό αλλά και αξιοποιήσιμο (Κουτρούμπα, 2004).

1.6.4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο όρος «μέθοδος διδασκαλίας» του αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας δηλώνει τη συστηματική πορεία, που ακολουθεί ο καθηγητής προκειμένου να διατυπώσει τους στόχους της διδακτικής ενότητας, να επιλέξει τα κατάλληλα διδακτικά μέσα, να προσφέρει το μαθησιακό υλικό στους μαθητές και να βοηθήσει αυτούς στην ανάπτυξη ιδιαίτερων κάθε φορά γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών ικανοτήτων (Γιαννούλης, 1993). Οπωσδήποτε, όμως, η επιλογή της κατάλληλης για κάθε περίπτωση διδακτικής μεθόδου επαφίεται στην κρίση του εκπαιδευτικού, ο οποίος αξιολογεί της δυνατότητες της συγκεκριμένης τάξης και τις ιδιαίτερες απαιτήσεις της εκάστοτε διδακτικής ενότητας.

Σύμφωνα με τη συνηθέστερη προτεινόμενη ταξινόμηση (Πετρουλάκης, 1992· Γιαννούλης, 1993· Βερτέτσης, 2003· Κωνσταντινόπουλος, 2001) οι κύριες διδακτικές μέθοδοι είναι:

- η παραγωγική μέθοδος: η οποία μπορεί να εφαρμοστεί με τρεις μορφές -τη στοιχειώδη ανάλυση, την αιτιώδη ανάλυση και τη λογική ανάλυση
- η επαγωγική μέθοδος: η οποία μπορεί να εφαρμοστεί στη διδακτική πράξη με δυο μορφές –την απλή σύνθεση και τη δημιουργική σύνθεση
- η συγκριτική μέθοδος: η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως –περιγραφική, ερμηνευτική, διαχρονική, συγχρονική
- η πειραματική μέθοδος: η οποία μπορεί να εφαρμοστεί με την αξιοποίηση –της παρατήρησης, των συνεντεύξεων-ερωτηματολογίων και της στατιστικής έρευνας

1.6.5. ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Η διδακτική προσέγγιση του αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας πραγματοποιείται με μία από τις προαναφερόμενες διδακτικές μεθόδους. Ο εκπαιδευτικός, ωστόσο, επιλέγει σε κάθε περίπτωση συγκεκριμένες μορφές διδασκαλίας, δηλαδή τρόπους παρουσίασης του διδακτικού υλικού μέσα στο περιβάλλον της τάξης. Οι σημαντικότερες και χρησιμοποιούμενες στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα μορφές, με τις οποίες είναι υπό προϋποθέσεις εφικτή η μετάδοση του διδακτικού υλικού του αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας, είναι η

μορφή της διάλεξης, η ερωτηματική-διαλογική μορφή και η μορφή της διδασκαλίας με τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων.

- Η μορφή της διάλεξης εντάσσεται στις κατεξοχήν δασκαλοκεντρικές μορφές διδασκαλίας. Υπό τον όρο «διάλεξη» νοείται η μεθοδική παρουσίαση της διδακτικής ενότητας από τον καθηγητή της Οικιακής Οικονομίας με την αξιοποίηση του μονολόγου και την παράθεση σε συνεχή λόγο των πληροφοριών, που σχετίζονται με τη διδακτική ενότητα. Οι συνηθέστερες μορφές διάλεξης είναι η αφηγηματική και η περιγραφική μορφή διδασκαλίας. Εκτός από τις απλές μορφές διάλεξης, έχουν διδακτικά διαμορφωθεί και σύνθετες μορφές διάλεξης, κατά τις οποίες επιδιώκεται η αξιοποίηση παράλληλων μορφών διδασκαλίας, που είτε ενσωματώνονται είτε ακολουθούν τη διάλεξη του καθηγητή. Ως συνηθέστερες από τις σύνθετες αυτές μορφές, κατά τη διδασκαλία του αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας, θεωρούνται η διάλεξη μέσω της επίδειξης και η διάλεξη μέσω της συζήτησης (Κουτρούμπα, 2004).
- Η ερωτηματική μορφή ή μορφή διαλογικής διδασκαλίας νοείται η τεχνική παρουσίασης των διδακτικών εννοιών με την αξιοποίηση ερωτήσεων, οι οποίες υποβάλλονται από τον καθηγητή, και απαντήσεων, οι οποίες δίνονται από τους μαθητές (Γιαννούλης, 1993). Οι συνηθέστερες μορφές της ερωτηματικής-διαλογικής διδασκαλίας είναι ο κατευθυνόμενος διάλογος και ο ελεύθερος διάλογος.
- Μια από τις συνηθέστερες αλλά και παιδαγωγικά προτεινόμενες μορφές διδασκαλίας του διδακτικού αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας είναι αυτή που στηρίζεται στην κατάλληλη αξιοποίηση των οπτικοακουστικών μέσων διδασκαλίας (Παπανδρέου, 2001). Το ισχυρό παιδαγωγικό υπόβαθρο της μορφής αυτής οφείλεται κυρίως στην αξιοποίηση της «αρχής της εποπτικότητας» και στη δυνατότητά της να δημιουργεί ισχυρές «εποπτείες» στη συνείδηση των μαθητών, επιφέροντας σε μεγάλο βαθμό θετικά διδακτικά και παιδαγωγικά αποτελέσματα.

Παράλληλα, ωστόσο, μπορούν να αξιοποιηθούν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και οι βασικές αρχές ορισμένων συμπληρωματικών μορφών διδασκαλίας, οι οποίες, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ειδικότερου διδακτικού πλαισίου που διαμορφώνεται στη συγκεκριμένη διδακτικο-μαθησιακή διαδικασία, μπορούν να συνεισφέρουν ουσιαστικά στην προσέγγιση του διδακτικού αντικειμένου της Οικιακής Οικονομίας. Οι συνηθέστερες από τις μορφές αυτές είναι η

προγραμματισμένη, η βιωματική, η εξατομικευμένη, η ομαδοσυνεργατική, η άμεση και η έμμεση διδασκαλία (Κουτρούμπα, 2004).

Η διδακτική, όμως, πράξη στο μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, αλλά και γενικότερα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στηρίζεται και καθοδηγείται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, η σπουδαιότητα του οποίου διερευνάται στο επόμενο κεφάλαιο.

1.7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η διδακτική πράξη στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στηρίζεται και καθοδηγείται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Με τον όρο «Αναλυτικό Πρόγραμμα» νοείται το σύνολο των δραστηριοτήτων και των ενεργειών που έχουν προγραμματιστεί προκειμένου να επιτευχθεί η διαδικασία της διδασκαλίας εκ μέρους του διδάσκοντος και η διαδικασία της μάθησης εκ μέρους το μαθητή, σύμφωνα με τους γενικούς σκοπούς και τους ειδικούς στόχους που προσδιορίζονται εκ των προτέρων από επιτροπές παιδαγωγών εξειδικευμένων στο διδακτικό αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται το εκάστοτε Αναλυτικό Πρόγραμμα (Κουτρούμπα, 2004).

Τα Αναλυτικά Προγράμματα χωρίζονται ανάλογα με το περιεχόμενό τους σε δύο κατηγορίες: τα Παραδοσιακά Αναλυτικά Προγράμματα και τα Σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα ή αλλιώς Curricula.

➤ Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Παραδοσιακών Αναλυτικών Προγραμμάτων ήταν ο γενικός χαρακτήρας τους, ο οποίος στόχευε περισσότερο στη διαγραμματική καταγραφή των περιεχομένων της διδακτέας ύλης και λιγότερο στην καθοδήγηση του καθηγητή και των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Επιπλέον, τα Παραδοσιακά Αναλυτικά Προγράμματα έμειναν αναλλοίωτα για μεγάλα χρονικά διαστήματα, όπως άλλωστε συνέβαινε και με τα αντίστοιχα σχολικά εγχειρίδια, καθώς δεν συνδέονταν άμεσα με τις κοινωνικές ανάγκες τις οποίες υποτίθεται πρέπει να ακολουθεί και να υπηρετεί η εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της (Ξωχέλλης, 1981). Σε θεωρητικό επίπεδο τα Παραδοσιακά Αναλυτικά Προγράμματα ήταν κατεξοχήν γνωσιοκεντρικά και αποσκοπούσαν αποκλειστικά στη μετάδοση του γνωστικού υλικού από τον εκπαιδευτικό στο μαθητή. Γι' αυτό το λόγο συντάσσονταν υπό την επίδραση της λεγόμενης «Ακαδημαϊκής Θεωρίας» (School Academic Ideology), σύμφωνα με την οποία σκοπός της

εκπαίδευσης, και επομένως και των Αναλυτικών Προγραμμάτων, είναι η «διάσωση» της επιστημονικής γνώσης μέσω της μετάδοσής της από γενιά σε γενιά (Φλουρής, 2000· Πυργιωτάκης, 2000).

Στα Παραδοσιακά Αναλυτικά Προγράμματα δηλώνεται (Κούρνιας, 1974):

- Ο αριθμός των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος κατά βαθμίδα εκπαίδευσης και τάξης.
- Ο γενικός σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος.
- Το περιεχόμενο του μαθήματος κατά γενικές ενότητες ή κεφάλαια.

➤ Στα Σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα, εκτός από τον αριθμό ωρών διδασκαλίας του μαθήματος κατά τάξη, καταγράφονται (Βρεττός & Καψάλης, 1997):

- Οι σκοποί του μαθήματος, διαμορφωμένοι σε γενικούς σκοπούς της ενότητας και επιμέρους στόχους κάθε υποενότητας. Οι σκοποί αυτοί είναι κατά βάση διαμορφωμένοι υπό την επίδραση της λεγόμενης «Θεωρίας της Κοινωνικής Αποτελεσματικότητας» (Social Efficiency Curriculum Ideology), σύμφωνα με την οποία η σύνταξη του Αναλυτικού Προγράμματος λαμβάνει εξαρχής υπόψη της τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου και θέτει στόχους με την επίτευξη των οποίων θα έχει υπηρετηθεί κατά το μέγιστο δυνατό το κοινωνικό και εθνικό συμφέρον της χώρας (Φλουρής, 1995). Παράλληλα, στη διαμόρφωση της σκοποθεσίας των Σύγχρονων Αναλυτικών Προγραμμάτων εντοπίζονται επιρροές τόσο από τη «Θεωρία της Κοινωνικής Αναδόμησης» (Social Reconstruction Ideology), σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση πρέπει να στοχεύει στη δημιουργία πολιτών ικανών να αναμορφώσουν και να βελτιώσουν την υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα, όσο και από τη «Θεωρία της Μελέτης του Παιδιού» (The Child Study Ideology), η οποία υποστηρίζει την ανάπτυξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και ικανοτήτων του παιδιού μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης (Schiro, 1978).

- Τα περιεχόμενα του μαθήματος, διαρθρωμένα σε μέρη, κεφάλαια, ενότητες και υποενότητες. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της διάρθρωσης αυτής είναι η «υποταγή» της στην επίτευξη των ιδιαίτερων σκοπών που έχουν ήδη διατυπωθεί. Δηλαδή, στα Σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα, τα κεφάλαια του διδακτικού εγχειριδίου συντάσσονται μετά από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, ακολουθώντας τις εξειδικευμένες οδηγίες του και υπηρετώντας, επομένως, τους σκοπούς και τους ιδιαίτερους στόχους του (Κουτρούμπα, 2004).

→ Οι μεθοδολογικές υποδείξεις. Δηλαδή, στα Σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα περιέχονται εναλλακτικές προτάσεις προσέγγισης του διδακτικού υλικού, τις οποίες ο διδάσκων μπορεί να αξιοποιήσει προαιρετικά ανάλογα με τη σύνθεση της τάξης του, τις δυνατότητες των μαθητών του, τις δυνατότητες του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο εντάσσεται η σχολική μονάδα, την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου και το διαθέσιμο διδακτικό χρόνο που προβλέπεται για κάθε ενότητα του συγκεκριμένου αντικειμένου. Οι μεθοδολογικές υποδείξεις δεν δεσμεύουν τη διδακτική πράξη αλλά μάλλον την εμπλουτίζουν, καθώς επιτρέπουν την εναλλαγή στη χρήση διδακτικών μεθόδων και μορφών ανά ενότητα και, κατά συνέπεια, τη διδακτική ποικιλία και τη διατήρηση του μαθησιακού ενδιαφέροντος (Κουτρούμπα, 2004).

→ Ο έλεγχος της επίτευξης των στόχων. Με δεδομένο ότι ολόκληρο το Αναλυτικό Πρόγραμμα έχει συνταχθεί στη βάση συγκεκριμένων σκοπών και στόχων, θεωρείται απαραίτητη η διασφάλιση του ελέγχου της επίτευξης αυτών μετά το πέρας της διδακτικής διδασκαλίας. Ο έλεγχος, στην πραγματικότητα, συνδέεται στενά με τη διαδικασία της «ανατροφοδότησης», κατά την οποία ο μαθητής ενημερώνεται για την επίτευξη ή την αποτυχία της μαθησιακής διδασκαλίας (Παπανδρέου, 2001· Borich, 1996). Το Αναλυτικό Πρόγραμμα προτείνει δραστηριότητες (πρακτικής ή και θεωρητικής φύσεως) με τις οποίες οι μαθητές καλούνται να εφαρμόσουν σε πραγματικές καταστάσεις τις γνώσεις που απέκτησαν σε θεωρητικό επίπεδο μέσα στην τάξη (Κουτρούμπα, 2004).

1.8. ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα (Βέικου, Βαρέση & Πατούνα, 2008), όπου μελετήθηκε το περιεχόμενο σπουδών και η διδακτική πράξη στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, η στάση των μαθητών απέναντι στο μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα, δεν ήταν καθόλου θετική.

Πιο συγκεκριμένα, σε μια από τις ερωτήσεις της έρευνας μαθητές γυμνασίου εξέφρασαν την γνώμη τους για το κατά πόσο το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους. Οι μαθητές, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα, απάντησαν ότι το περιεχόμενο πολύ λίγων μαθημάτων ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους. Το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας “μοιράζεται” την τελευταία θέση μαζί με το ΣΕΠ, με ποσοστό 23%.

Πίνακας 1 (Πηγή: Βέικου & συν., 2008)

Σε επόμενη ερώτηση που αφορούσε το πόσο κατανοητό είναι το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων του Γυμνασίου, το βιβλίο της Οικιακής Οικονομίας συγκέντρωσε ποσοστό 35% και ήταν προτελευταίο στη κατάταξη.

**Πόσο κατανοητό είναι το περιεχόμενο των
σχολικών βιβλίων που χρησιμοποιείς
(μαθητές Γυμνασίου) στα παρακάτω μαθήματα;**

Πίνακας 2 (Πηγή: Βέικου & συν., 2008)

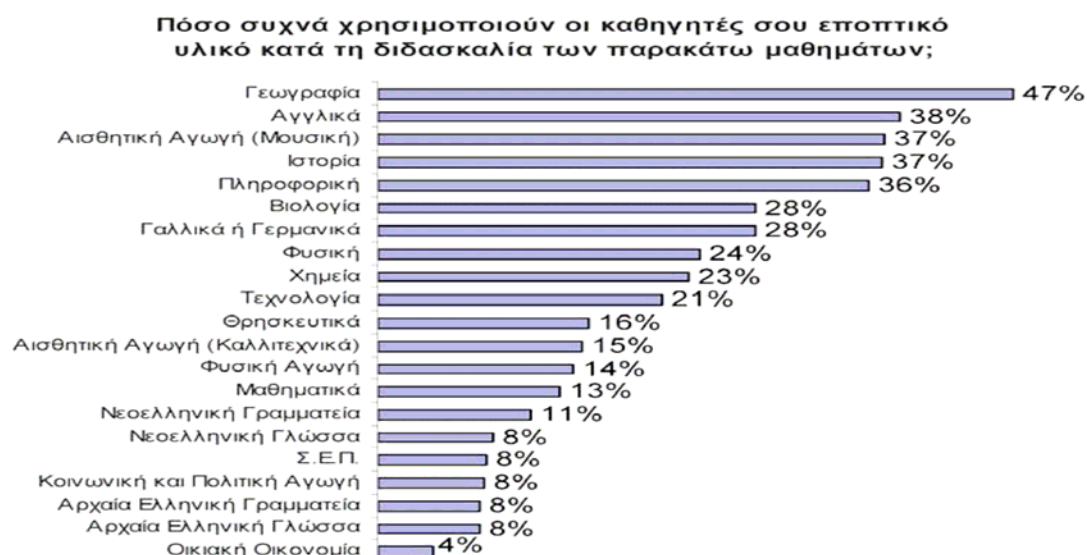
Επίσης, στην ερώτηση: «Κατά πόσο το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων, σου δίνει ιδέες προκειμένου να πραγματοποιήσεις διάφορες δραστηριότητες;», το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας βρίσκεται στην προτελευταία θέση με ποσοστό 16%.

**Κατά πόσο το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων σου
δίνει ιδέες προκειμένου να πραγματοποιήσεις (μαθητές
Γυμνασίου) διάφορες δραστηριότητες;**

Πίνακας 3 (Πηγή: Βέικου & συν., 2008)

Οι μαθητές, επίσης, ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά χρησιμοποιούν οι καθηγητές τους εποπτικό υλικό κατά τη διδασκαλία των μαθημάτων. Εδώ η Οικιακή Οικονομία έρχεται τελευταία με ποσοστό 4 %.

Πίνακας 4 (Πηγή: Βέικου & συν., 2008)

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας για τους περισσότερους μαθητές δεν ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους, δεν δίνει ιδέες για τη δημιουργία δραστηριοτήτων, δεν έχει κατανοητό περιεχόμενο και δεν χρησιμοποιούνται, από τους εκπαιδευτικούς, κατά τη διδασκαλία του εποπτικά μέσα.

Μετά από όλα αυτά, παρουσιάζεται η ανάγκη διδασκαλίας με έναν διαφορετικό τρόπο που θα κερδίζει το ενδιαφέρον το μαθητών, θα χρησιμοποιεί κάθε μορφής εποπτικού μέσου, ώστε να είναι όσον το δυνατόν περισσότερο παραστατική η διδασκαλία και θα τους καλλιεργεί την αναλυτική, δημιουργική και τη πρακτική σκέψη, ώστε να παρακολουθούν με προσοχή, αφού θα γνωρίζουν ότι θα τους χρειαστούν αυτές οι γνώσεις για να αντιμετωπίσουν πραγματικές καταστάσεις στο μέλλον. Με άλλα λόγια, οδηγούμαστε προς μια νέα προσέγγιση για την διδασκαλία του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας, προς την τριαρχική νοημοσύνη.

1.9 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η Οικιακή Οικονομία αποτελεί τόσο πεδίο μελέτης όσο και επάγγελμα. Ανήκει στις ανθρωπιστικές επιστήμες και σκοπός της είναι η άριστη και συνεχής εξέλιξη της ζωής του ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας, γενικότερα. Για να επιτύχει αυτό το σκοπό αντλεί τη θεματολογία της από μια σειρά διαφορετικών επιστημών (Κουτρούμπα, 2004).

Ασχολείται με την βελτίωση των ικανοτήτων και την ευημερία του ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας ενώ παράλληλα συμβάλλει στην διά βίου ανάπτυξη των δεξιοτήτων των ατόμων που θα βρουν εφαρμογή στο χώρο της πληρωμένης, μη πληρωμένης ή εθελοντικής εργασίας και στις διάφορες καταστάσεις της ζωής. Οι επαγγελματίες της Οικιακής Οικονομίας είναι οι "συνήγοροι" του ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας, γενικότερα (Τριλιανός, 2003).

Η Οικιακή Οικονομία αντλεί τα θέματά της από διάφορες επιστήμες, τις οποίες συνδέει μεταξύ τους και τις προσαρμόζει αναλόγως. Αυτός ο συνδυασμός της επιστημονικής γνώσης έχει τεράστια σημασία καθώς τα φαινόμενα και οι προκλήσεις της καθημερινής ζωής δεν είναι μονοδιάστατα. Το περιεχόμενο της Οικιακής Οικονομίας αναφέρεται στο ευρύτερο πλαίσιο, αλλά και σε συγκεκριμένα ζητήματα μεταξύ των οποίων: τροφές, διατροφή και υγεία, υφάσματα και ενδυμασία, κατοικία, καταναλωτισμός και αγωγή καταναλωτή, διαχείριση του νοικοκυριού, σχεδίαση και τεχνολογία, τεχνολογία τροφίμων, φιλοξενία, ανάπτυξη του ατόμου και οικογενειακές σπουδές, εκπαίδευση και κοινωφελείς εργασίες και πολλά ακόμη (Γραβάνη, 1995). Η ικανότητά της να αντλεί θέματα από τόσες πολλές και διαφορετικές επιστήμες αποτελεί ένα από τα "δυνατά σημεία" του επαγγέλματος, καθώς επιτρέπει την ανάπτυξη ιδιαίτερων ερμηνειών του τομέα σε σχέση με το περιεχόμενο. Αυτή η γνωστική ποικιλομορφία σε συνδυασμό με την επίτευξη του σκοπού της - βελτίωση και συνεχής εξέλιξη του τρόπου ζωής - σημαίνει ότι η Οικιακή Οικονομία έχει τη δυνατότητα, παρεμβαίνοντας και επηρεάζοντας πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, οικολογικά, οικονομικά, πολιτικά και τεχνολογικά συστήματα, να επηρεάζει όλους τους τομείς της κοινωνίας, σε παγκόσμιο επίπεδο (Αποστολόπουλος, 1999).

Σε ένα τόσο διεπιστημονικό και χωρίς όρια μάθημα, η εφαρμογή της τριαρχικής νοημοσύνης μπορεί όχι μόνο να εφαρμοστεί αλλά να έχει και σπουδαία αποτελέσματα. Το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας μπορεί να συμβάλλει στην

ανάπτυξη τόσο της μνημονικής μάθησης όσο και της τριαρχικής νοημοσύνης ως το κατεξοχήν μάθημα εφαρμοσμένων επιστημών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο : ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι δραστηριότητες που υπάρχουν στο κεφάλαιο αυτό είναι κατασκευασμένες με σκοπό να συμβάλουν στην ανάπτυξη της πρακτικής σκέψης των μαθητών της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου, σύμφωνα με τη θεωρία της τριαρχικής νοημοσύνης του Sternberg.

Οι δραστηριότητες αυτές, προτάθηκαν από φοιτήτριες-ές του τέταρτου έτους του τμήματος στα πλαίσια του μαθήματος «Αναλυτικά Προγράμματα στην Εκπαίδευση». Οι φοιτήτριες εργάστηκαν σε ομάδες των τεσσάρων έως έξι, υπό την καθοδήγηση συντονιστών (η γράφουσα ήταν μία από αυτές). Έπειτα, έτυχαν εμπλουτισμού, τροποποίησης, διαμόρφωσης και ταξινόμησης από την γράφουσα, υπό τις οδηγίες του διδάσκοντος του μαθήματος και επιβλέποντος της εργασίας. Ανάλογη διαδικασία ακολουθήθηκε και για δραστηριότητες που κατασκευάστηκαν από μεταπτυχιακές φοιτήτριες του ΠΜΣ «Εκπαίδευση και Πολιτισμός».

Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας είναι οι ακόλουθες πρακτικές δραστηριότητες, που προτείνονται για τη διδασκαλία του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας στην Α΄ και Β΄ Γυμνασίου. Έχουν τη μορφή φύλλων εργασίας και ανάμεσα τους παρεμβάλλονται εικόνες και βίντεο, ώστε να είναι πιο ενδιαφέρουσες. Έχουν δημιουργηθεί δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στους στόχους του κάθε κεφαλαίου, έτσι όπως αυτοί αναφέρονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα.

ΜΕΡΟΣ 1^ο: Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Α.1. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΓΥΡΟΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

«Η οικογένεια και κοινωνικός περίγυρος»

Α.1.1. Η οικογένεια- Η ελληνική οικογένεια

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει μια οικογένεια, η οποία μπορεί να μην ανήκει στον ίδιο τύπο με την δικιά τους και να βρουν τρόπους για την επίλυσή τους.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Χωριστείτε σε 5 ομάδες των 4 ατόμων. Με τη βοήθεια του βιβλίου, βρείτε σε ποιον τύπο οικογένειας ανήκετε. Φτιάξτε το πρόγραμμα μιας ημέρας και μια σειρά πραγματικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η οικογένεια σας. Προτείνετε λύσεις.

Τύπος οικογένειας :

Ωρα	Πρόγραμμα ημέρας

Προβλήματα :

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

Λύσεις :

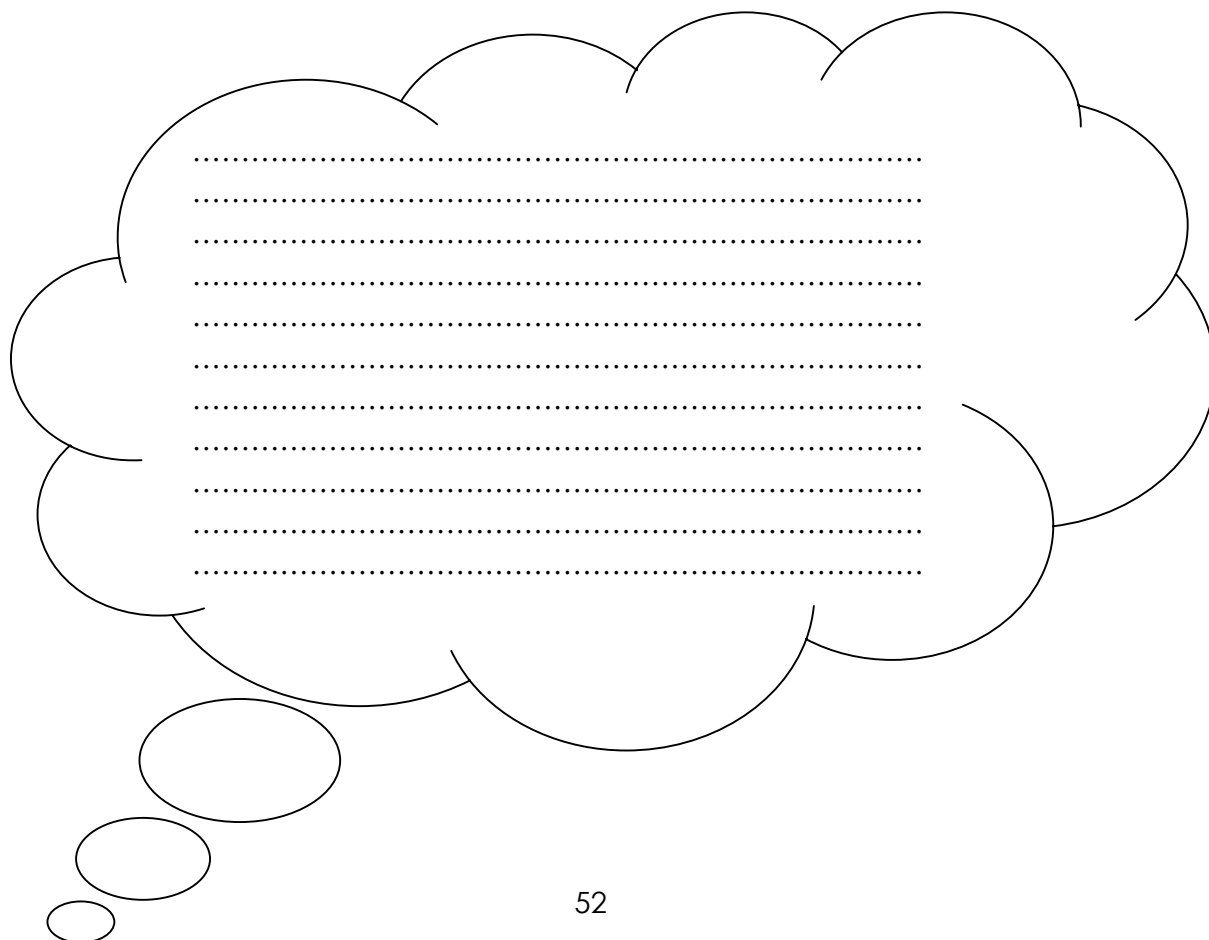
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

A.1.2. Οικογενειακή αγωγή

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Οι μαθητές να συνδέσουν την υλοποίηση των στόχων της οικογενειακής αγωγής με την αρμονική οικογενειακή ατμόσφαιρα και να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της υποκατάστασης του ρόλου των γονέων σε ειδικές περιπτώσεις.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Η Κατερίνα παρουσιάζει ιδιαίτερη κλίση στα καλλιτεχνικά μαθήματα γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον βαθμό της στον έλεγχο επίδοσης. Ωστόσο κάθε φορά που δείχνει στους γονείς της τις κατασκευές της εκείνοι ισχυρίζονται πως το ταλέντο δε θα μπορέσει να της εξασφαλίσει μια σταθερή εργασία. Γίνονται μάλιστα ιδιαίτερα επικριτικοί κάθε φορά που οι βαθμοί της στα καλλιτεχνικά είναι υψηλότεροι σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα. Σκεφτείτε πώς θα πρέπει να αντιμετωπίσουν την Κατερίνα οι γονείς της.

.....

.....

.....

A.1.3. Ο κοινωνικός περίγυρος – Μορφές διαπροσωπικών σχέσεων

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Οι μαθητές να αναπτύξουν κοινωνικότητα, ικανότητα για συνεργασία και συλλογική προσπάθεια.

❖ Δραστηριότητα 4^η

Είστε εκλεγμένα μέλη στην κοινότητά σας, συμμετέχετε σε ένα πρόγραμμα που στόχο έχει την αναβάθμιση και την παροχή καλύτερων συνθηκών ζωής για του συμπολίτες σας. Να προτείνετε τους τομείς που απαιτούν την άμεση δραστηριοποίησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A.1.4. Επικοινωνία και προβλήματα – Μορφές διαπροσωπικών σχέσεων

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να καταλάβουν ότι ο διάλογος μπορεί να επιλύσει διάφορα κοινωνικά προβλήματα.

❖ Δραστηριότητα 5^η

Βίντεο 1: Tv Show Fight (βλέπε Παράρτημα)

Με αφορμή το παραπάνω βίντεο, κοιτάζτε τι μπορεί να συμβεί σε ένα γάμο. Στην οικογένεια του Γιώργου, οι γονείς συνεχώς μαλώνουν. Πώς θα τον συμβουλευάτε να αντιδράσει απέναντι σε αυτή την κατάσταση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A.1.5. Η κοινωνικότητα των νέων

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να αναγνωρίσουν την αξία του χαρακτήρα και του αλληλοσεβασμού στις διαπροσωπικές σχέσεις και να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.

❖ Δραστηριότητα 6^η

Κάνε ένα κατάλογο όλων των παλιών φίλων που μπορείς να θυμηθείς και σκέψου:

α) πώς γνωριστήκατε;

β) πού βλεπόσασταν;

γ) γιατί δεν κάνετε πια παρέα;

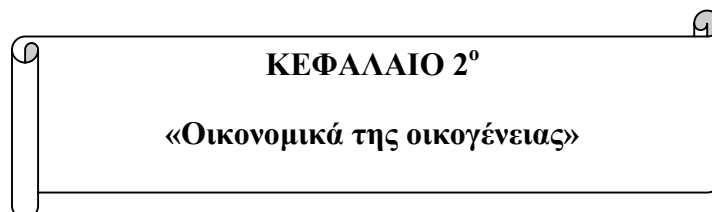
δ)θα ήθελες να ξαναγίνετε φίλοι;

ε)τι θα μπορούσες να κάνεις για να τους ξαναβρείς

Φίλοι	Πώς γνωριστήκατε;	Πού βλεπόσασταν;	Γιατί δεν κάνετε πια παρέα;	Θα ήθελες να ξαναγίνεται φίλοι;	Τι θα μπορούσες να κάνεις για να τους ξαναβρείς;

Α.2. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ»

Α.2.1. Οικονομικοί πόροι

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να συνειδητοποιήσουν ότι για την παραγωγή ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας σε μια κοινωνία χρησιμοποιούνται κάποιοι παραγωγικοί συντελεστές.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Με τη βοήθεια της παρακάτω λίστας παραγωγικών συντελεστών, επιλέξτε ποιους πρέπει να χρησιμοποιήσετε για να παράγετε λαχανικά και φρούτα.

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	ΠΟΣΑ
Κεφάλαιο	
Εργάτες	
Μηχανήματα	
Θερμοκήπιο	
Έδαφος	
Δάνειο	

Α.2.2. Ο οικονομικός ρόλος της οικογένειας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να συνειδητοποιήσουν τον οικονομικό ρόλο της οικογένειας μέσα σε μια οικονομία και να διερευνήσουν την αγοραστική συμπεριφορά της.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Ο μισθός του πατέρα σας μειώνεται κατά 25%. Ο καθένας σας τι περικοπές θα έκανε με σκοπό να μειώσει τα έξοδά του και να βοηθήσει την οικογένειά του;

Α.2.3. Οικογενειακός προϋπολογισμός

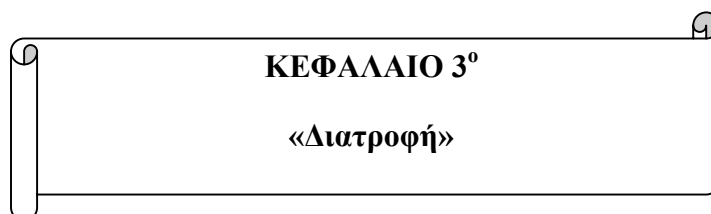
➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να κατανοήσουν οι μαθητές τι είναι διαθέσιμο οικογενειακό εισόδημα και να μάθουν τα οφέλη που απολαμβάνει η οικογένεια και συνολικά η οικονομία από την αποταμίευση και την επένδυση.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Για τις επόμενες 7 ημέρες, καταγράψτε στον παρακάτω πίνακα τα έσοδα και τα έξοδά σας και στο τέλος σημειώστε το ποσό που καταφέρατε να αποταμιεύσετε.

ΗΜΕΡΕΣ	ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ	ΑΠΟΤΑΜΙ-ΕΥΣΗ
ΔΕΥΤΕΡΑ			
ΤΡΙΤΗ			
ΤΕΤΑΡΤΗ			
ΠΕΜΠΤΗ			
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ			
ΣΑΒΒΑΤΟ			
ΚΥΡΙΑΚΗ			
ΣΥΝΟΛΟ			

Α.3. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΔΙΑΤΡΟΦΗ»

Α.3.1. Τροφή και τρόφιμα

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη σπουδαιότητα της διατροφής για την επιβίωση, την ανάπτυξη και την υγεία και να συνειδητοποιήσουν την ευεργετική επίδραση κάθε ομάδας τροφίμων στην υγεία του ανθρώπου.

❖ **Δραστηριότητα 1^η**

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι ανθυγιεινές διατροφικές συνήθειες του φίλου σας κατά τη διάρκεια των σχολικών διαλειμμάτων. Συμβούλεψέ τον με τι θα μπορούσε να αντικαταστήσει τα γεύματά του.

ΑΝΘΥΓΙΕΙΝΕΣ ΤΡΟΦΕΣ	ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ
ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ	
ΠΑΓΩΤΑ	

ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ	
ΣΟΚΟΛΑΤΕΣ	

❖ Δραστηριότητα 2^η

Αναλαμβάνεις να οργανώσεις το καθημερινό διαιτολόγιο για μια κατασκήνωση που φιλοξενεί παχύσαρκα παιδιά. Στον παρακάτω πίνακα σημείωσε τα γεύματα.

	1η ημέρα	2η ημέρα	3η ημέρα
ΠΡΩΙΝΟ			

ΔΕΚΑΤΙΑΝΟ			
ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΟ			
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟ			
ΒΡΑΔΙΝΟ			

Α.3.2. Ομάδες τροφίμων (3.3-3.7)

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Οι μαθητές να ακολουθούν ένα ισορροπημένο διαιτολόγιο, ώστε να αποφεύγονται οι αρνητικές συνέπειες της «κακής» διατροφής και να κάνουν σωστούς συνδυασμούς τροφίμων για να προσλαμβάνουν τα θρεπτικά συστατικά που χρειάζονται από όλες τις ομάδες τροφίμων.

ΛΙΣΤΑ

<i>ρύζι</i>	<i>δημητριακά</i>
<i>πατάτες</i>	<i>ψάρι</i>
<i>κόκκινο κρέας</i>	<i>τυρί</i>
<i>ψωμί</i>	<i>ντομάτες</i>
<i>μακαρόνια</i>	<i>γάλα</i>
<i>πορτοκάλια</i>	<i>φακές</i>
<i>κοτόπουλο</i>	

ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ

.....

.....

.....

.....

A.3.8. Γλυκίσματα- ροφήματα- ποτά

- **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να συνδέσουν τις επιβλαβείς ουσίες με τον τρόπο ζωής και την υγεία του ανθρώπου, ώστε να τις καταναλώνουν με μέτρο.

❖ Δραστηριότητα 5^η

Τον προηγούμενο μήνα επισκεφτήκατε τον οδοντίατρό σας για να σας κάνει ένα σφράγισμα στο χαλασμένο δόντι, λόγω κατανάλωσης τροφών που είναι πλούσιες σε ζάχαρη. Τι θα πρέπει να κάνετε για να μην σας ξανασυμβεί;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

❖ Δραστηριότητα 6^η

Ο πατέρας σας χάνει τη δουλειά του επειδή συνηθίζει να πίνει πολύ. Πάρτε αποφάσεις για να βοηθήσετε την οικογένειά σας.

❖ Δραστηριότητα 7^η

Χωρίζουμε τους μαθητές σε 5 ομάδες των 4 ατόμων.

Η 1η ομάδα θα αναλάβει να φτιάξει το διαιτολόγιο για παιδιά, η 2η εφήβους, η 3η ενήλικες και η 4η ηλικιωμένους.

	ΟΜΑΔΑ Α' (παιδιά)	ΟΜΑΔΑ Β' (έφηβοι)	ΟΜΑΔΑ Γ' (ενήλικες)	ΟΜΑΔΑ Δ' (ηλικιωμένοι)
Πρωινό				
Δεκατιανό				
Μεσημεριανό				
Απογευματινό				
Βραδινό				

Α.4. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

«Αγωγή υγείας- Πρόληψη ατυχημάτων»

Α.4.1. Ατομική υγιεινή

Α.4.2. Στοματική υγεία

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να υιοθετήσουν στην καθημερινή τους ζωή συνήθειες ατομικής φροντίδας που θα συμβάλουν στην καλή τους υγεία, να παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία και την φροντίδα της στοματικής τους υγείας και να μπορούν με τις δικές τους ενέργειες να ενισχύουν την αυτοεκτίμησή τους.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Είσαι ομαδάρχης/ισσα σε μια κατασκήνωση και πρέπει να φτιάξεις ένα κατάλογο με τις δέκα οδηγίες που κατά τη γνώμη σου είναι οι πιο σημαντικές για να εξασφαλίσουν την ατομική και τη στοματική υγιεινή των μικρών κατασκηνωτών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην κατασκήνωση.

« Ο δεκάλογος της καθαριότητας »

- I.**
.....
- II.**
.....
- III.**
.....
- IV.**
.....
- V.**
.....
- VI.**
.....
- VII.**.....
.....
- VIII.**.....
.....
- IX.**
.....

❖ Δραστηριότητα 2^η

«Η καθαριότητα είναι η μισή αρχοντιά»

Ο Γιώργος είναι ένας συμμαθητής σας που δεν τηρεί τους βασικούς κανόνες ατομικής υγιεινής. Τι θα τον συμβουλευάτε να κάνει για να το αλλάξει; Ποια προβλήματα θα του λέγατε ότι μπορεί να αντιμετωπίσει τόσο ο ίδιος, όσο και περιβάλλον του (σχολείο, φίλοι, οικογένεια). Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες.

- *1η ομάδα: «καθαριότητα και περιποίηση σώματος και ρούχων»*

- *2η ομάδα: «σωστή στάση σώματος»*

- 3η ομάδα: «υγιεινός ύπνος και ξεκούραση»

- 4η ομάδα: «στοματική υγεία»

Α.4.3. Κάπνισμα –Οινόπνευμα

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να υιοθετήσουν υγιείς και δημιουργικές συνήθειες ως τον καλύτερο τρόπο πρόληψης απέναντι σε κάθε μορφής εξάρτηση και να αναλαμβάνουν δράση όταν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στο οικογενειακό ή στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Ένα μέλος της οικογένειάς σου έχει αποφασίσει να κόψει το κάπνισμα και χρειάζεται τη συμπαράστασή σου. Ποιες δραστηριότητες θα του πρότεινες, ώστε να αντικαταστήσει την αρνητική συνήθεια του καπνίσματος με υγιείς και δημιουργικές συνήθειες;

α) να προτείνεις δραστηριότητες που ταιριάζουν στην ηλικία, στο χαρακτήρα και στον τρόπο ζωής του/της.

β) να προτείνεις δραστηριότητες που θα μπορούσες να μοιραστείς μαζί του.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Να στείλεις με SMS στους φίλους σου το δικό σου μότο (σύνθημα) ενάντια στην εξάρτηση από το τσιγάρο και το αλκοόλ, ώστε να το υιοθετήσουν ως σύνθημα ζωής.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Βίντεο 2: Κάπνισμα- "Ο εαυτός μου" &

Βίντεο 3: Η ζωή έχει χρώμα (βλέπε Παράρτημα)

Ένας συμμαθητής σας (ή ο διπλανός σας) καπνίζει. Παρακολουθείστε τα βίντεο 2 και 3. Πείτε τι θα του λέγατε για τις κακές επιπτώσεις του τσιγάρου στον οργανισμό του, αλλά και στους ανθρώπους γύρω του, ώστε να τον βοηθήσετε να το κόψει;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Βίντεο 5: Αλκοόλ- “Ανήλικοι” (βλέπε Παράρτημα)

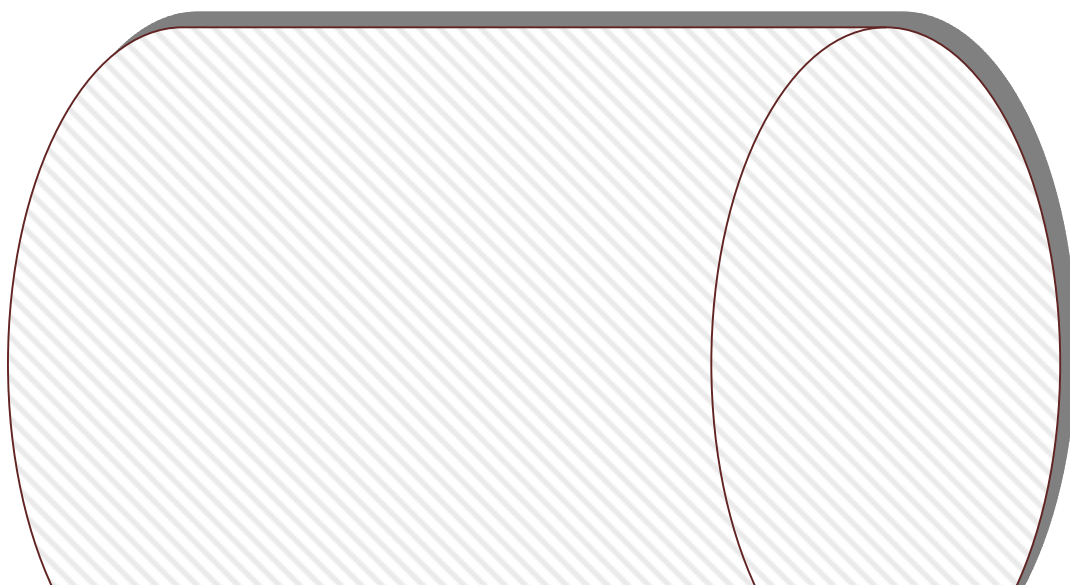
A.4.4. Φαρμακείο- Φάρμακα

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να είναι σε θέση να ελέγχουν τα απαραίτητα στοιχεία στη συσκευασία και στις οδηγίες ενός φαρμάκου πριν το χρησιμοποιήσουν, να σκεφτούν τρόπους για την ασφαλή φύλαξη φαρμάκων και χημικών ουσιών που υπάρχουν αρκετά συχνά στο σπίτι και να μπορούν να απευθυνθούν στις κατάλληλες υπηρεσίες σε περίπτωση δηλητηρίασης από φάρμακο ή άλλη χημική ουσία.

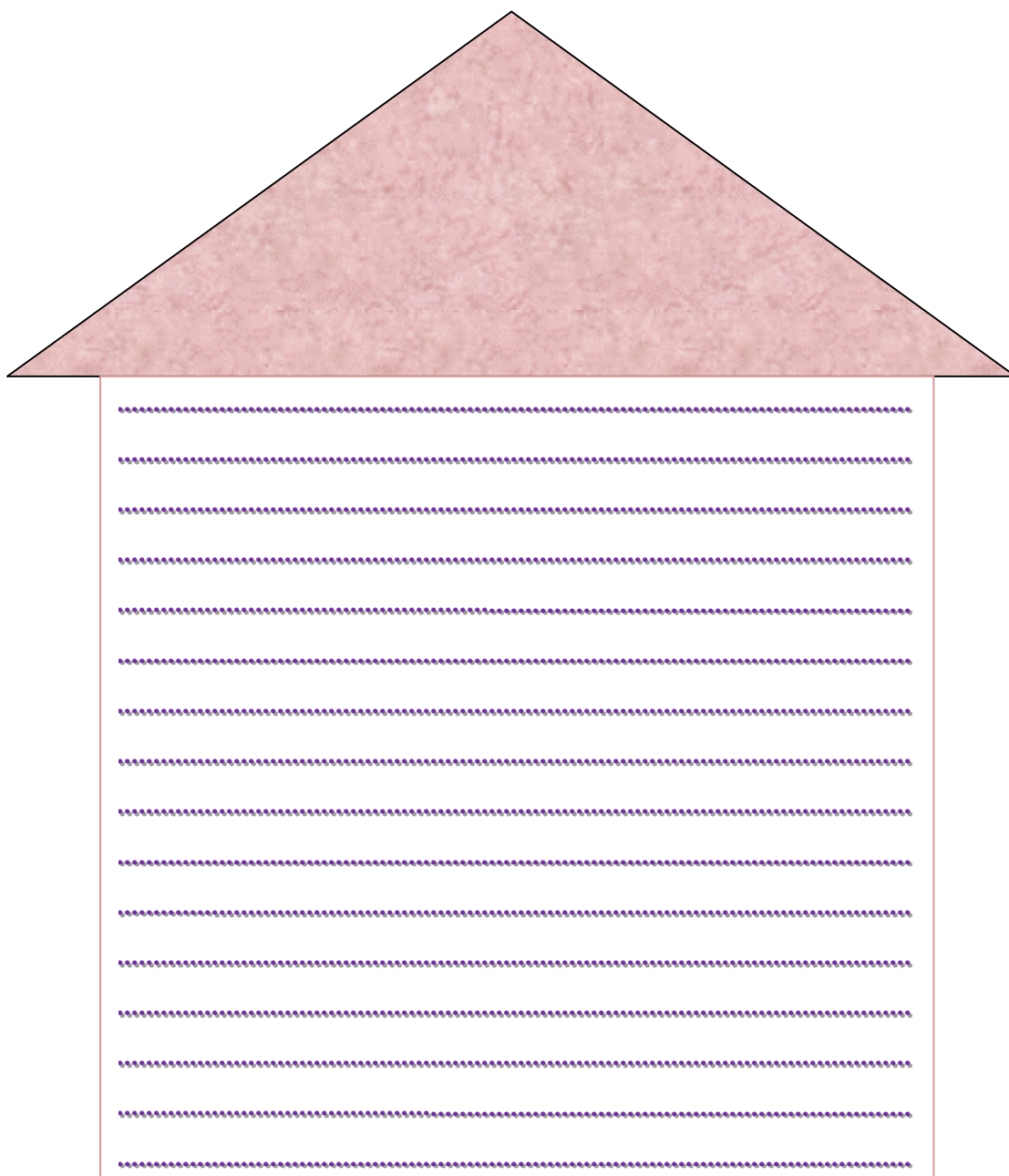
❖ Δραστηριότητα 5^η

Φιλοξενείτε στο σπίτι σας τον παππού και τη γιαγιά σου, οι οποίοι παίρνουν καθημερινά διάφορα φάρμακα και συχνά τα μπερδεύουν.

I. Το πρώτο βράδυ σου ζητούν να τους βοηθήσεις να πάρουν το συγκεκριμένο χάπι για την πίεση που παίρνουν καθημερινά. Ποια στοιχεία που υπάρχουν στη συσκευασία του φαρμάκου και στις οδηγίες που εσωκλείονται πρέπει να ελέγξεις για να είσαι σίγουρος/η ότι τους έδωσες το σωστό φάρμακο και με το σωστό τρόπο;

Π. Επειδή είναι μεγάλης ηλικίας άνθρωποι και αρκετά αφηρημένοι συχνά κάνουν λάθη. Στο σπίτι σας υπάρχουν αρκετά σημεία όπου βρίσκονται εκτεθειμένα φάρμακα ή άλλες επικίνδυνες χημικές ουσίες (απορρυπαντικά, φυτοφάρμακα, λιπάσματα, εντομοκτόνα), που θα μπορούσαν να είναι επικίνδυνα για την υγεία τους. Τι αλλαγές θα πρότεινες στους γονείς σου να γίνουν ως προς τη φύλαξή τους, ώστε να είναι ο χώρος του σπιτιού σας ασφαλής για όλους;

The diagram shows a simple house shape. The roof is a red triangle. The main body of the house is a white rectangle. Inside this rectangle, there is a large area defined by a red border, which contains 15 horizontal dashed lines for writing.

❖ Δραστηριότητα 6^η

Να κάνεις έναν κατάλογο με τα τηλέφωνα και τις διευθύνσεις των Υπηρεσιών Υγείας που βρίσκονται στον τόπο της κατοικίας σου, και όχι μόνο, οι οποίες θα μπορούσαν να φανούν πολύ χρήσιμες στην περίπτωση δηλητηρίασης από φάρμακα ή άλλες χημικές ουσίες (π.χ. οικογενειακός γιατρός, Κέντρο Υγείας, Νοσοκομείο, ΕΚΑΒ, Κέντρο Δηλητηριάσεων).

Χρήσιμες πληροφορίες

Α.4.5. Ατυχήματα στο σπίτι και σε δημόσιους χώρους

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να μπορούν να προβλέψουν καταστάσεις που μπορεί να γίνουν επικίνδυνες για την ασφάλεια των ανθρώπων και να μπορούν να προλαβαίνουν ατυχήματα στο χώρο του σπιτιού.

❖ Δραστηριότητα 7^η

Πρόκειται να φιλοξενηθεί στο σπίτι σου ένα παιδάκι φιλικής οικογένειας.

α) εντόπισε σημεία του σπιτιού ή συνήθειες των μελών της οικογένειάς σου που μπορεί να φανούν επικίνδυνες για την πρόκληση ατυχημάτων στο σπίτι σε βάρος του παιδιού.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

β) ποιες συγκεκριμένες παρεμβάσεις θα μπορούσαν να γίνουν στο χώρο του σπιτιού σου, ώστε αυτό να γίνει πιο ασφαλές για το μικρό παιδί που πρόκειται να φιλοξενηθεί εκεί;

[illegible]

A.4.6. Ατυχήματα στο δρόμο- Κυκλοφοριακή αγωγή

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να ξέρουν τους κανόνες του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ) και να εντοπίζουν τις παραβάσεις του, να εφαρμόζουν οι ίδιοι τον ΚΟΚ είτε ως πεζοί είτε ως επιβάτες οχημάτων και να βρίσκουν πρακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων τους.

❖ Δραστηριότητα 8^η

Στις καθημερινές σου διαδρομές από το σπίτι στο σχολείο και στις εξωσχολικές σου δραστηριότητες συναντάς κινδύνους είτε ως πεζός/ή, είτε χρησιμοποιώντας κάποιο μέσο μεταφοράς. Να συζητήσετε με τους συμμαθητές σου σε ομάδες των 4-5 ατόμων και

α) να καταγράψετε ποιοι είναι οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζετε καθημερινά και σε ποια συγκεκριμένα σημεία των διαδρομών σας

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) να παρατηρήσετε για μία εβδομάδα τις συμπεριφορές οδηγών και πεζών που θεωρείτε επικίνδυνες και να τις καταγράψετε

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ) να προτείνετε συγκεκριμένους τρόπους που μπορούν να κάνουν πιο ασφαλή τη μετακίνησή σας στην πόλη.

.....

.....

.....

.....

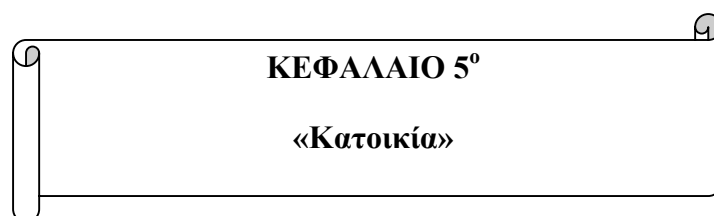
.....

.....

.....

Α.5. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΚΑΤΟΙΚΙΑ»

Α.5.1. Η κατοικία και η σημασία της για τον άνθρωπο

Α.5.5. Λειτουργικότητα και αισθητική των χώρων της κατοικίας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Κατανόηση των ψυχολογικών και σωματικών αναγκών των αστέγων και προτάσεις αντιμετώπισης των προβλημάτων τους.

❖ **Δραστηριότητα 1^η**

Δουλεύετε στο Δήμο Αθηναίων σε μία οργάνωση που βοηθά τους άστεγους. Ποια προβλήματα πιστεύετε ότι αντιμετωπίζουν; Τι θα κάνατε για να τους βοηθήσετε, τόσο ψυχολογικά όσο και σωματικά;

Προβλήματα :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Τρόποι βοήθειας :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A.5.2. Ιστορική εξέλιξη της κατοικίας

A.5.3. Η ελληνική παραδοσιακή κατοικία

A5.4. Τύποι και μορφές κατοικίας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να εφαρμόσουν με πρακτικό τρόπο τα χαρακτηριστικά της ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια της προσπάθειας που καταβάλλει προκειμένου να αναδείξει τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας διοργανώνει διαγωνισμό με θέμα: "Η αντιπροσωπευτική κατοικία της χώρας μου". Ανήκετε στην αρχιτεκτονική ομάδα της χώρας σας. Να κάνετε τις προτάσεις σας σχετικά με τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να συγκεντρώνει μια ελληνική παραδοσιακή κατοικία.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Διαλέξτε ένα σπίτι είτε στην Ελλάδα, είτε σε κάποια άλλη χώρα, σε ότι μέγεθος και τύπο θέλετε. Πού θα πάτε και γιατί; Για ποιο λόγο θα το επιλέγατε; Τι θα κάνατε για να το βελτιώσετε, ώστε να νιώθετε άνετα μέσα σ' αυτό;

Α.6. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

«Ενδυμασία»

A.6.1. Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να μπορούν να κάνουν τις κατάλληλες ενδυματολογικές επιλογές σε διάφορες κοινωνικές περιστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που έχει η ενδυμασία για τον άνθρωπο, τη μόδα και τους κοινωνικούς ρόλους.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Πώς θα ντυθεί η Άννα, όταν θα πάει:

- α) στη δουλειά της στο Νοσοκομείο;
- β) καλεσμένη σε γάμο;
- γ) μάρτυρας στο Δικαστήριο;
- δ) για μπάνιο στην παραλία;
- ε) για ιππασία;
- στ) για ψώνια με τη φίλη της;
- η) στο γυμναστήριο;

α).....

β)

γ)

δ)

ε)

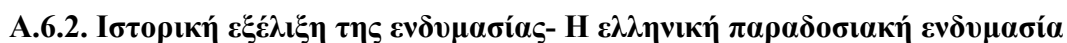
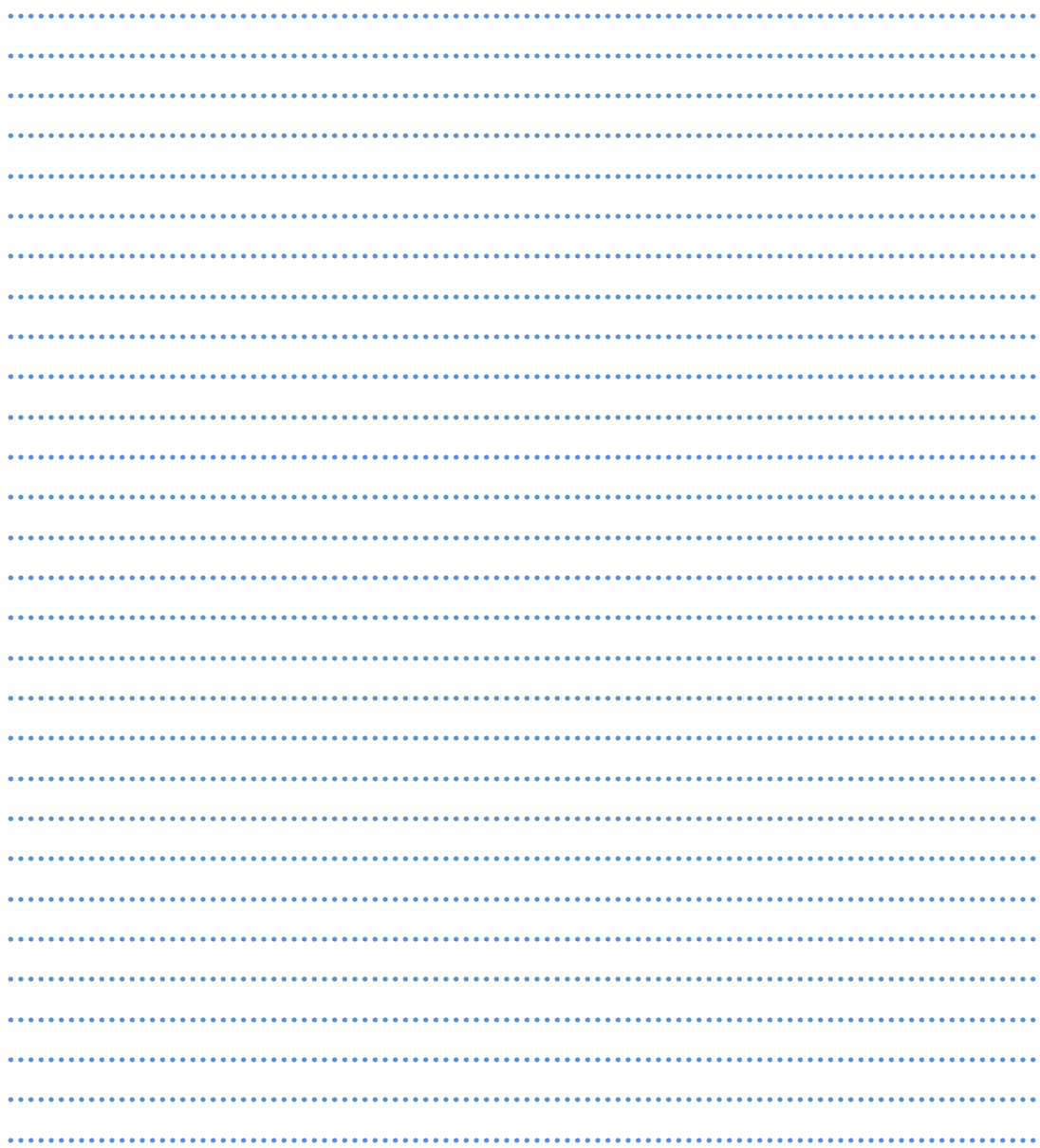
στ)

η)

❖ Δραστηριότητα 2^η

Γράψτε τι ρούχα επιλέγετε να φοράτε και γιατί. Διαλέξτε ένα συμμαθητή σας που ντύνετε διαφορετικά από σας. Τι θα του λέγατε; Όταν τον κοιτάτε, ποια στοιχεία μπορείτε να πάρετε από τον τρόπο που ντύνεται;

93

❖ Δραστηριότητα 3^η

Η τάξη σας πρέπει να παρουσιάσει τη δική της εργασία στα πλαίσια του διαπολιτισμικού φεστιβάλ του σχολείου σας. Χωρισμένοι σε ομάδες των 4-5 ατόμων

α) να κάνετε μια μικρή έρευνα στο σχολείο σας για τις εθνικές και τοπικές ενδυμασίες. Συγκεντρώστε φωτογραφίες, ζωγραφιές ή και περιγραφές εθνικών ενδυμασιών από παιδιά που προέρχονται από διαφορετικές χώρες ή τοπικών φορεσιών από παιδιά που κατάγονται από διαφορετικές περιοχές της χώρας.

β) να ταξινομήσετε το υλικό σας και να οργανώσετε την παρουσίασή του για να δείξετε στους συμμαθητές σας τα στοιχεία που συγκεντρώσατε.

Α.6.3. Τύποι ένδυσης- Πρώτες ύλες- Κριτήρια επιλογής και υγιεινή της ενδυμασίας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας :** Να αποκτήσουν γνώσεις για τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής της ενδυμασίας και τους τρόπους ένδυσης, καθώς και σωστή καταναλωτική συμπεριφορά στον τομέα της ενδυμασίας και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της υγιεινής ενδυμασίας.

❖ Δραστηριότητα 4^η

Έρθε το φθινόπωρο και ψάχνοντας τη ντουλάπα σου διαπιστώνεις ότι σου χρειάζονται κάποια καινούρια ρούχα.

α) κάνε ένα κατάλογο με τα ρούχα που χρειάζεται να αγοράσεις, λαμβάνοντας υπόψη σου τα κριτήρια επιλογής και υγιεινής της ενδυμασίας.

β) κάνε ένα προϋπολογισμό των χρημάτων που θα χρειαστείς και

γ) ένα χρονοδιάγραμμα για τις αγορές του φθινοπώρου και του χειμώνα με βάση τις δικές σου οικονομικές δυνατότητες και τα δεδομένα της αγοράς π.χ. εκπτώσεις.

+++++ λίστα +++++

+++++

Προϋπολογισμός χρημάτων :

	Σεπτέμ- βριος	Οκτώ- βριος	Νοέμ- βριος	Δεκέμ- βριος	Ιανουά- ριος	Φεβρουά- ριος
αγορές						
χρήματα						

ΜΕΡΟΣ 2^ο: Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Β.1. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

B.1.1. Η Οικιακή Οικονομία στην αρχαία Ελλάδα

B.1.2. Η Οικιακή Οικονομία στο Βυζάντιο

B.1.3 Η Οικιακή Οικονομία στα μεταβυζαντινά χρόνια

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Η μεταβίβαση των «καλών» στοιχείων της αρχαίας Ελλάδας, των βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων στη σύγχρονη Οικιακή Οικονομία.

❖ **Δραστηριότητα 1^η**

Σύμφωνα με την οργάνωση της οικογενειακής ζωής, της διατροφής, τις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις στην αρχαία Ελλάδα, στα βυζαντινά, αλλά και στα μεταβυζαντινά χρόνια, ποια στοιχεία μπορούμε να πάρουμε και να τα εντάξουμε στην καθημερινότητά μας;

Οργάνωση Οικογενειακής Ζωής

✓

.....

.....

✓

.....

.....

✓
.....
.....

Διατροφή

✓
.....
.....
✓
.....
.....
✓
.....
.....

Διαπροσωπικές και Κοινωνικές Σχέσεις

✓
.....
.....
✓
.....
.....
✓
.....
.....

B.1.4. Η ελληνική λαϊκή τέχνη

B.1.5. Ήθη, έθιμα και παραδόσεις του ελληνικού λαού – Η σημασία της ελληνικής λαϊκής παράδοσης

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να γίνουν υπεύθυνοι, οργανώνοντας μία εκδρομή, να κατανοήσουν ότι ένας τόπος δεν κρύβει μόνο διασκέδαση αλλά και πολιτισμό, να συνδεθούν με τα ιστορικά στοιχεία του τόπου μας και να στραφούν προς τον εναλλακτικό τουρισμό.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Με τους γονείς/κηδεμόνες σας, είστε έτοιμοι για να φύγετε σε 10 μέρες για διακοπές σ' έναν τόπο (ορεινό ή νησιώτικο). Οργάνωσε εσύ αυτό το ταξίδι. Συμπερίλαβε μερικά απ' τα κάτωθι στοιχεία.

Όπως:

-Ποια είναι η αρχιτεκτονική των σπιτιών-εξακολουθεί να είναι η ίδια ή άλλαξε στο πέρασμα των χρόνων ;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

-Ποια αξιόλογα κατασκευαστικά και αρχιτεκτονικά φιλοτεχνήματα έχουν γίνει π.χ. γέφυρες, εκκλησίες, κρήνες.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

-Έχουν διατηρηθεί κάποιοι παλαιοί τόποι παραγωγής προϊόντων (π.χ αλευρόμυλοι)
και (αν όχι)τώρα τι τους έχουν κάνει;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

-Ποιους τομείς της λαϊκής τέχνης είχαν και έχουν αναπτύξει; Σε ποιους χώρους
φυλάσσονται ; Ώρες και μέρες επισκέψιμες.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
-Ποια τα τοπικά προϊόντα που παράγουν; Υπάρχουν συνεταιρισμοί που τα πωλούν;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

-Ποιά τα ήθη και τα έθιμα που αναβιώνουν(διαλέξτε μια περίοδο) ; Εσείς θα συμμετάσχετε με κάποιο τρόπο;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

-Βρείτε το πιο αξιόλογο και αναπόσπαστο κομμάτι του τόπου αυτού και πείστε τους δικούς σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

-Βρείτε χώρο διαμονής και με ποια κριτήρια το επιλέξετε

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

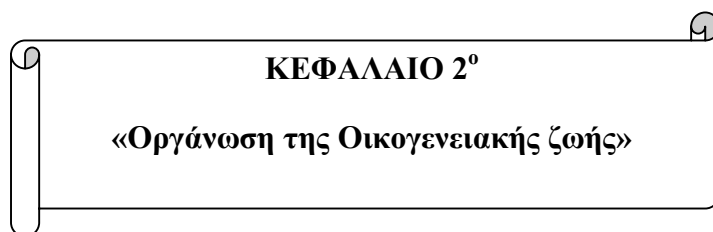
.....

-Βρείτε χώρους ψυχαγωγίας.

.....

.....

B.2. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ»

B.2.1. Η έννοια της οργάνωσης

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Οι μαθητές να μπορούν να θέτουν στόχους και τους κάνουν όσο γίνεται πιο συγκεκριμένους, να κάνουν τις απαραίτητες ενέργειες για να τους υλοποιήσουν, να μάθουν να αξιολογούν ένα οι στόχοι τους είναι πραγματοποιήσιμοι και να αξιολογούν τις ικανότητες τους.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Το τμήμα Β2 του Γυμνασίου μας αναλαμβάνει να οργανώσει την επίσκεψη της τάξης μας στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. Μία ομάδα αναλαμβάνει να καθορίσει την ημερομηνία της επίσκεψης, άλλη συνεργάζεται με το τουριστικό γραφείο, άλλη συγκεντρώνει τα χρήματα των εισιτηρίων και άλλη αξιολογεί την επίσκεψη.

1^η ομάδα: ημερομηνία επίσκεψης.....

2^η ομάδα: συνεργασία με το τουριστικό γραφείο

-.....

-.....

-.....

-.....

-.....

3^η ομάδα: συγκέντρωση χρημάτων.....

4^η ομάδα: αξιολόγηση επίσκεψης

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

❖ Δραστηριότητα 2^η

Ο Νίκος θέλει να μπει στην ομάδα μπάσκετ του σχολείου του αλλά δεν έχει αρκετό χρόνο για να προπονηθεί επειδή ασχολείται και με άλλες δραστηριότητες, έτσι κάθε χρονιά δεν καταφέρνει να πετύχει το στόχο του.

- Ποιες ανάγκες του, βάζει σε προτεραιότητα; Είναι όντως για εκείνον απαραίτητες;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....

- Τι θα κερδίσει και τι θα χάσει εάν πετύχει το στόχο του;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Τελικά αξίζει να πετύχει το στόχο του στο άμεσο μέλλον;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Σκέψου τώρα εσύ με τη σειρά σου, τι επιθυμείς να κάνεις, να πραγματοποιήσεις, να δράσεις. Τι σε κάνει να το αναβάλλεις συνέχεια;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Πότε σκέφτεσαι να αρχίσεις να τις πραγματοποιείς; Όρισε έτος, μήνα, μέρα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Ποιες επιθυμίες/ ανάγκες σου πιστεύεις ότι δεν είναι υλοποιήσιμες και τι χρειάζεται περισσότερο από εσένα; Μήπως χρειάζεται περισσότερη οργάνωση εκ μέρους σου;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Πώς θα εξοικονομήσεις τους υλικούς πόρους που χρειάζεσαι;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

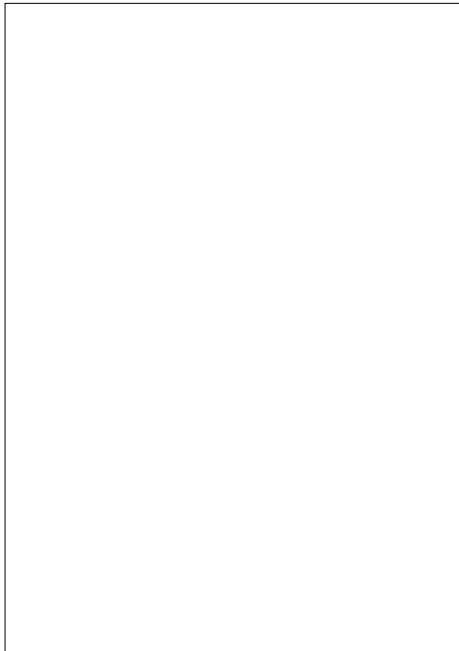
[illegible]

Η παρακάτω ιστορία αφορά εσάς και την τάξη σας. Έχετε στο ταμείο της τάξης σας 200 ευρώ και έχετε αποφασίσει ότι θα τα διαθέσετε για τους τρεις πιο κάτω σκοπούς και έχετε στη διάθεσή σας δύο μέρες μόνο.

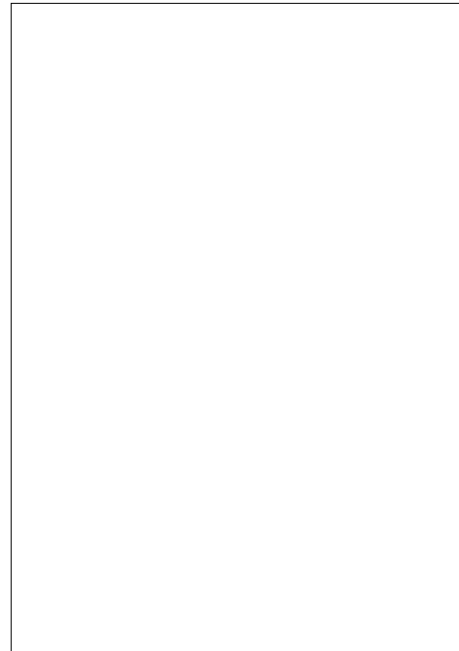
-

-
- Πώς θα διαχειριστείτε το χρόνο σας τη 1^η μέρα και πώς τη 2^η μέρα;(τι ενέργειες θα κάνετε;)

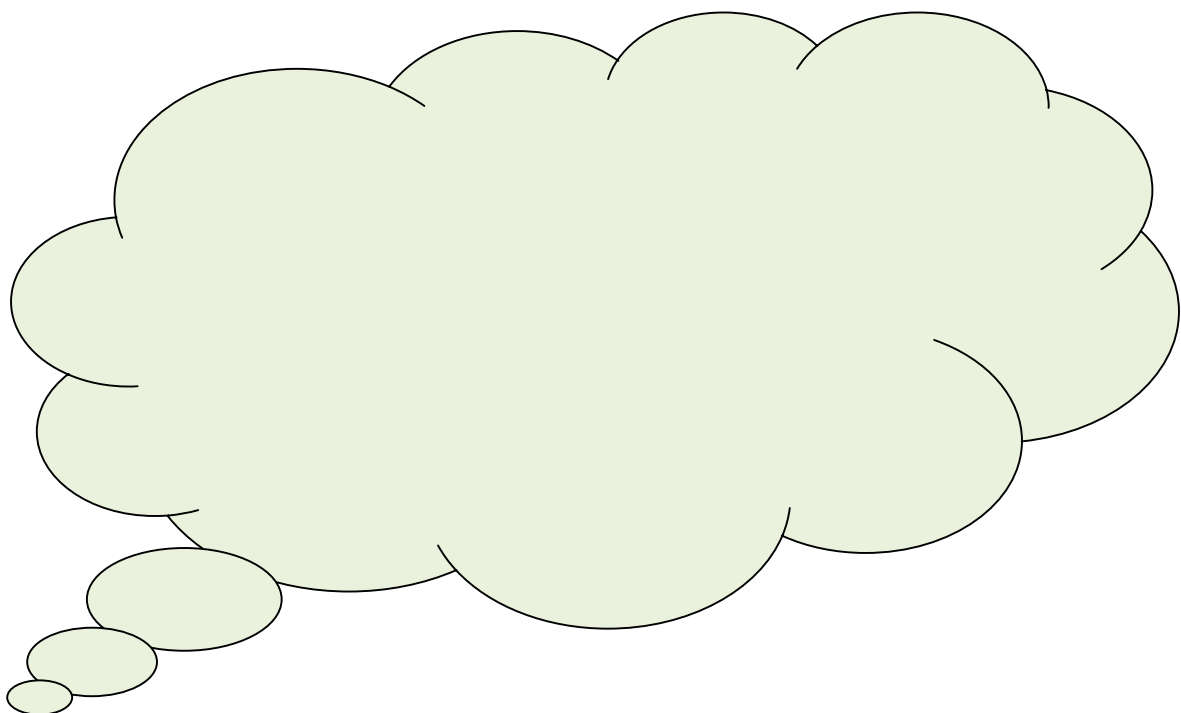
1^η μέρα

2^η μέρα

- Σκεφτείτε πριν αγοράσετε, πως θα κατανέμετε τα χρήματα που έχετε στη διάθεσή σας; Δηλαδή πόσα λεφτά θα διαθέσετε για το δώρο του φίλου σας κτλ.

B.2.4. Λήψη αποφάσεων

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να μπορούν να εντοπίζουν εναλλακτικές λύσεις σε διάφορα προβλήματα, ώστε να παίρνουν την κατάλληλη απόφαση, αλλά να υπολογίζουν και τις συνέπειες των αποφάσεών τους.

❖ Δραστηριότητα 5^η

Η τετραμελής οικογένεια Νικολάου, που κατοικεί στην Αθήνα, έχει να πάρει μια σημαντική απόφαση που έχει να κάνει με τα οικονομικά της. Η οικογένεια αυτή, αντιμετωπίζει το πρόβλημα των υπερχρεωμένων καρτών και πρέπει να πληρώσει στην τράπεζα το ποσό των 2000ευρώ σε 30 μέρες. Το ποσό αυτό δεν μπορεί να το καλύψει με τα μηνιαία έσοδά της γιατί θα βγει εκτός οικογενειακού προϋπολογισμού. Γι' αυτό το λόγο σκέφτεται να λύσει το πρόβλημά της με την πώληση μιας αντίκας με μεγάλη συναισθηματική αξία για την οικογένεια. Η πώληση της αντίκας όμως δεν θα ξεπερνάει το ποσό των 1000ευρώ.

- «Ζυγίστε» τα υπέρ και τα κατά μιας τέτοιας ενέργειας. Εσείς ποια απόφαση θα παίρνατε και γιατί;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

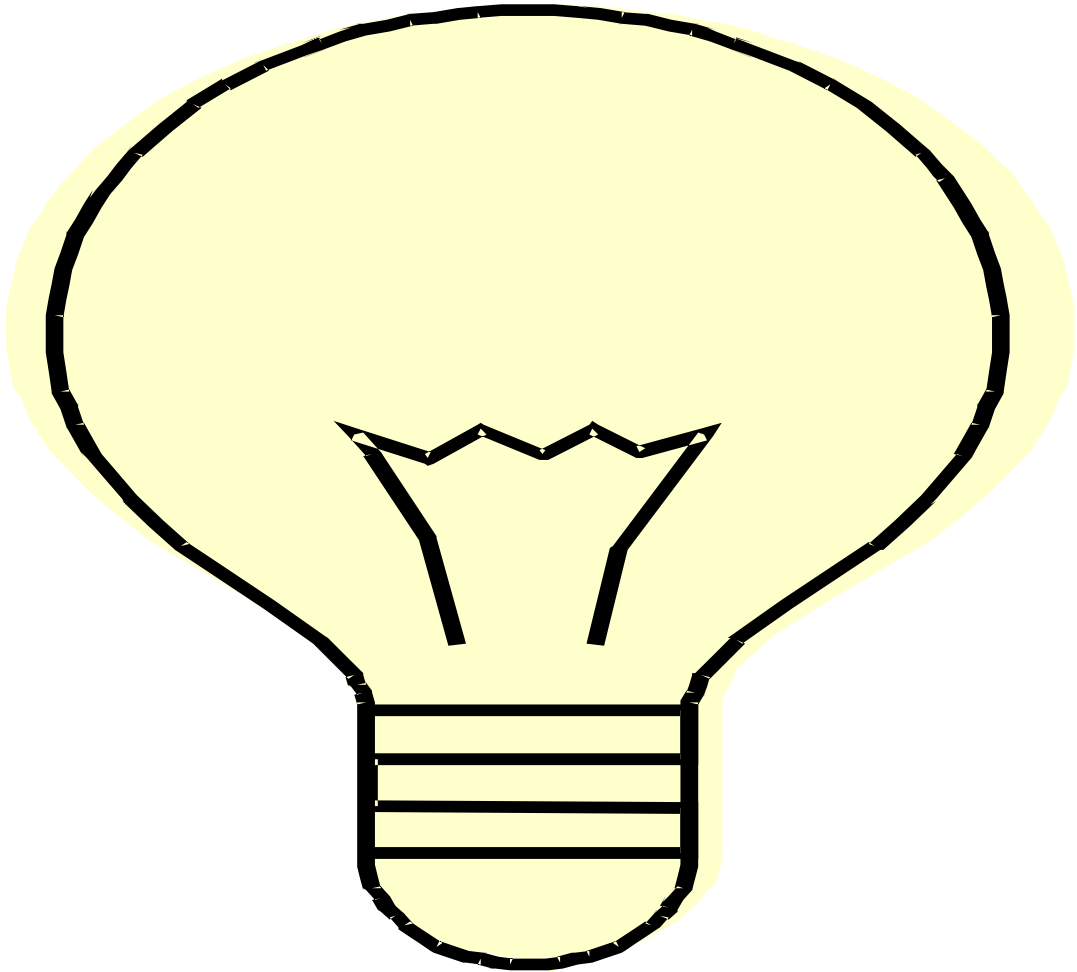
.....

.....

.....

.....
.....

- Τι θα κάνατε για να αποφύγετε την πώληση της αντίκας; Βρείτε εναλλακτικές λύσεις και επιλέξτε τη καλύτερη κατά τη γνώμη σας λύση.

- Αν η δική σας οικογένεια αντιμετώπιζε ένα παρόμοιο πρόβλημα με την οικογένεια Νικολάου, ποιες ενέργειες θα πραγματοποιούσατε προκειμένου να βοηθήσετε την οικογένειά σας να αντιμετωπίσει τη δύσκολη αυτή κατάσταση;

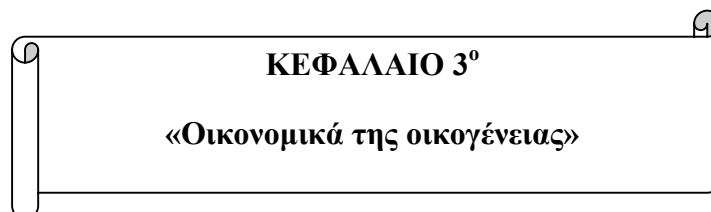
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

B.3. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ»

B.3.1. Οικονομικοί πόροι και οικονομία

B.3.2. Οι οικονομικές μονάδες και ο ρόλος τους

B.3.3. Η ελεύθερη αγορά

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να είναι ικανοί να καθορίζουν την οικονομικότερη διαδικασία επιλογής μεταξύ εναλλακτικών λύσεων και να αντιληφθούν την έννοια της αγοράς και την αλληλεπίδραση των δυνάμεων της ζήτησης και της προσφοράς.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Είσαι ένας αγρότης ηλικίας 40 ετών και έχεις εκτάσεις γης 10 στρεμμάτων για καλλιέργεια πατάτας και βαμβάκι. Όμως, πλέον δεν αποδίδουν την ίδια ποσότητα με πριν. Βάζεις περισσότερο λίπασμα και φυτοφάρμακα αλλά η ποσότητα που παράγεις δεν αυξάνεται αλλά μειώνεται. Ωστόσο, στο διπλανό χωράφι, ο συμπατριώτης σου ακολουθεί εδώ και 5 χρόνια την βιολογική πρακτική, χωρίς λιπάσματα και φυτοφάρμακα, παράγοντας την ίδια σταθερή ποσότητα.

✓ Βρείτε τα υπέρ και τα κατά της συμβατικής καλλιέργειας και της βιολογικής καλλιέργειας.

<u>Συμβατική καλλιέργεια</u>		<u>Βιολογική καλλιέργεια</u>	
υπέρ	κατά	υπέρ	Κατά

✓ Στην συνέχεια τι απόφαση θα πάρετε για το πρόβλημα των καλλιεργειών;

.....

.....

.....

.....

.....

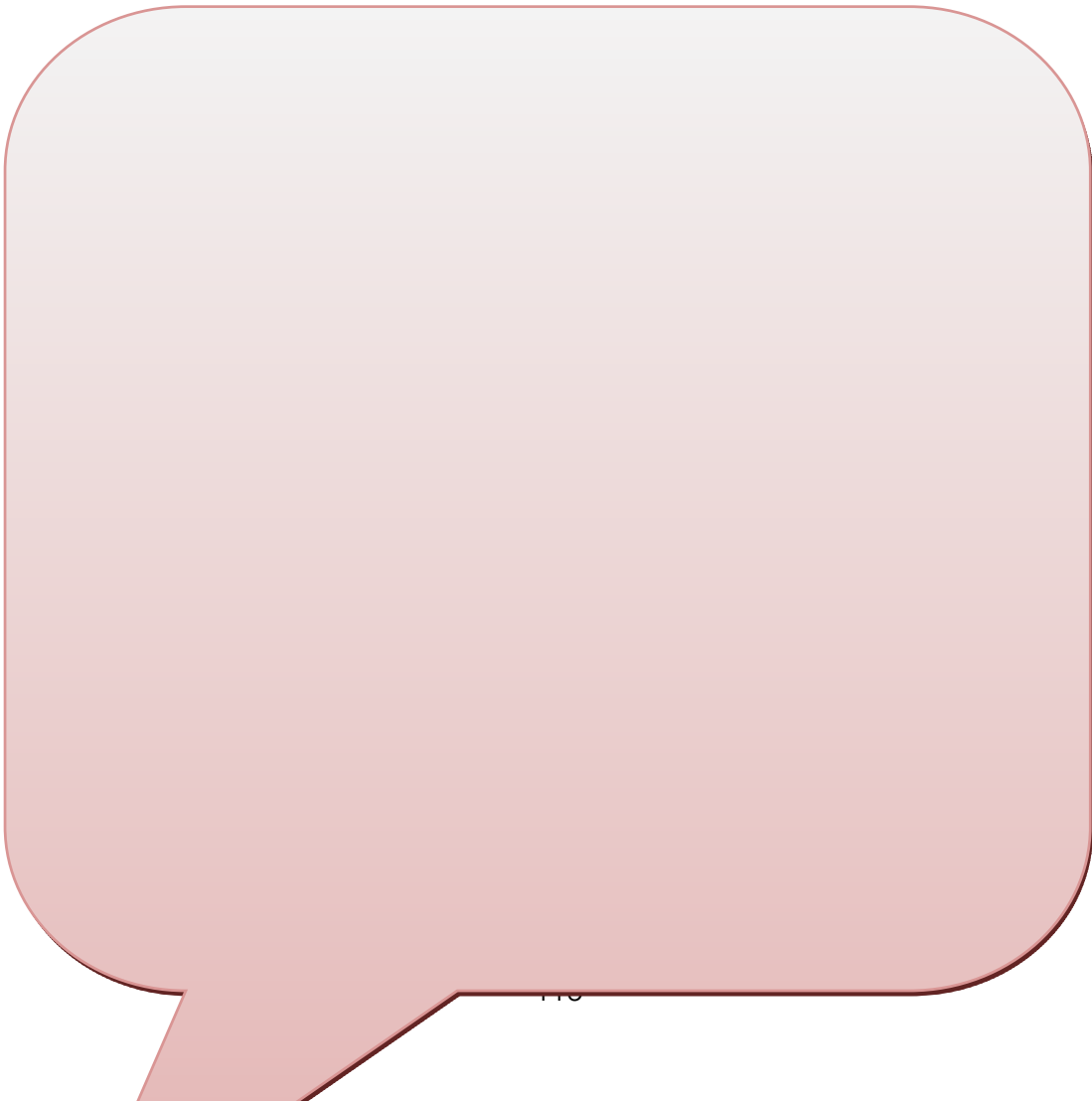
.....

.....

❖ **Δραστηριότητα 2^η**

Ο κύριος Γιώργος είναι τοματοπαραγωγός και τους τελευταίους 5 μήνες τα έσοδα του έχουν μειωθεί λόγω της αύξησης της τιμής των πρώτων υλών που χρησιμοποιεί. Έτσι σκέφτεται το ενδεχόμενο να γίνει μέλος του συνεταιρισμού των τοματοπαραγωγών που δραστηριοποιείται στο τόπο του. Αλλά δυσκολεύεται πολύ να πάρει την τελική απόφαση.

✓ Αν εσείς ήσασταν στη θέση του πως θα αντιμετωπίζατε το πρόβλημα αυτό; Τι απόφαση θα παίρνατε;

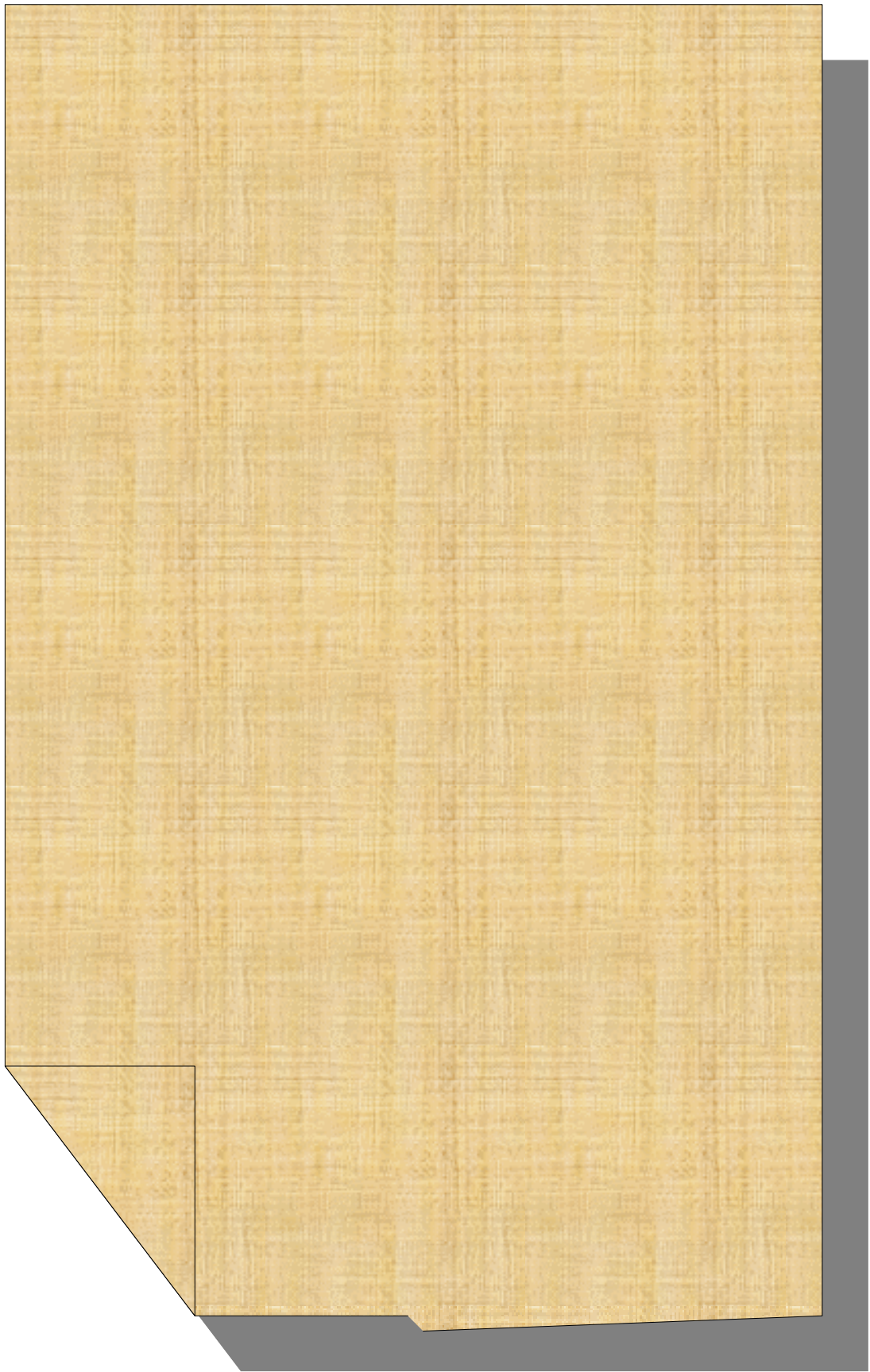

Πείστε με επιχειρήματα τον κύριο Γιώργο ετοιμάζοντάς του ένα ενημερωτικό φυλλάδιο το οποίο θα περιέχει όλες τις πληροφορίες για τα υπέρ και τα κατά του συνεταιρισμού έτσι ώστε να τον διευκολύνετε να πάρει την τελική απόφαση.

<u>ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ</u>	
Υπέρ	Κατά

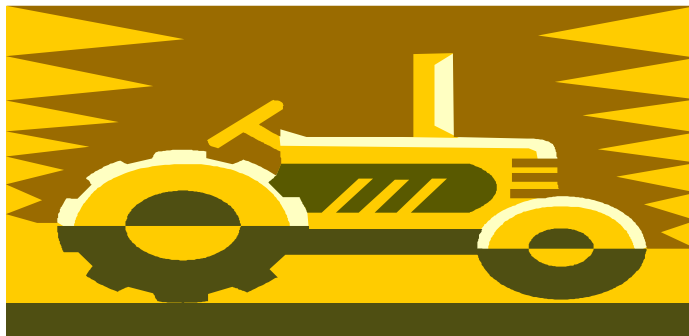
❖ **Δραστηριότητα 3^η**

Κάντε ένα σχεδιάγραμμα που θα απεικονίζει την σειρά της τροφοδοσίας ενός παραγόμενου προϊόντος (π.χ. ψωμί) μέχρι τον τελικό καταναλωτή;

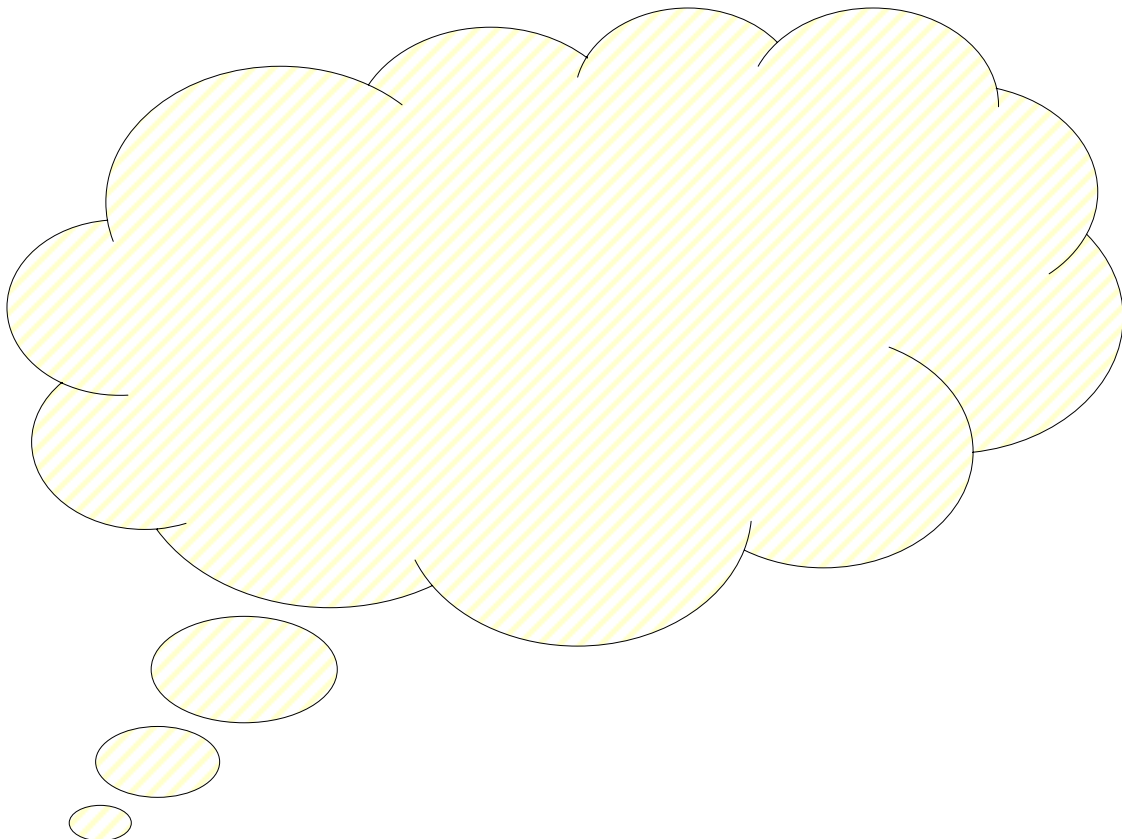

❖ Δραστηριότητα 4^η

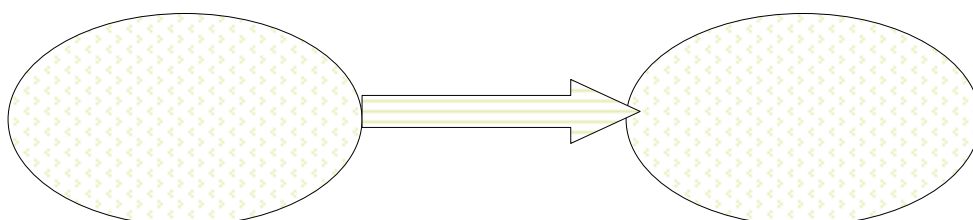
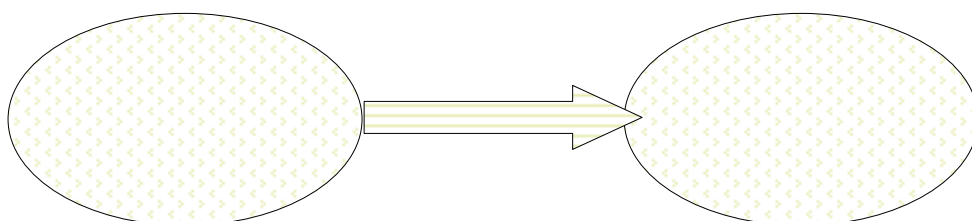
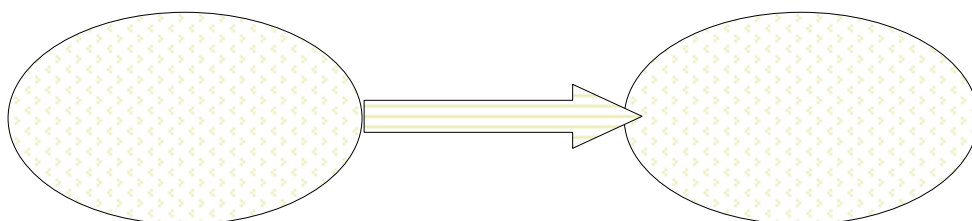
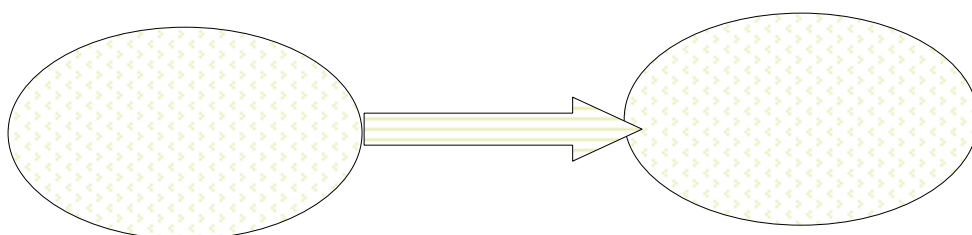
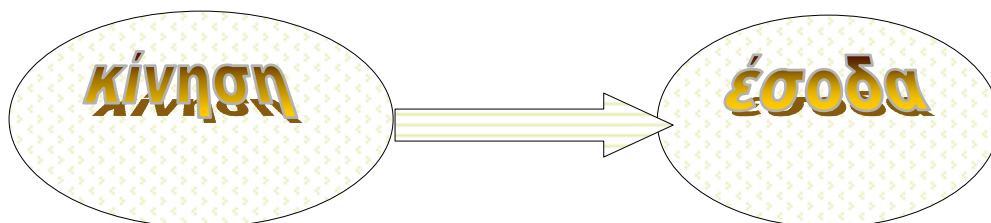
Υποθέστε ότι είσαι ένας καλλιεργητής παραγωγής πατάτας 150στρ, όμως οι δουλείες σου δεν πάνε καλά λόγω της αύξησης της τιμής του πετρελαίου με αποτέλεσμα να ανεβαίνουν και τα έξοδα σου για την κίνηση του τρακτέρ, για τις πρώτες ύλες κ.α. Απασχολείς ξένο εργατικό δυναμικό και το 30% των παγίων στοιχείων το χρωστάς στην αγροτική τράπεζα (η συνολική αξία είναι 50000). Το ισοζύγιο του προϋπολογισμού σου είναι ουδέτερο. τα έσοδά σου στην τράπεζα είναι 10000 ευρώ. Οι επιχορηγήσεις σταματούν. Η γη προβλέπεται να αυξηθεί.

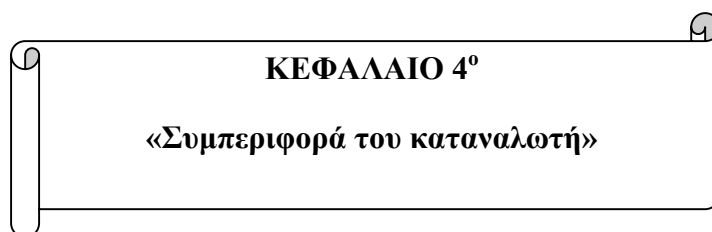
✓ Τι σκέφτεσαι να κάνεις με αυτά που σου ανήκουν; Τι αποφάσεις επένδυσης θα πάρεις για να βγεις από το αδιέξοδο;

✓ Αν δεν θέλεις να αφήσεις την καλλιέργεια σου; Τι κινήσεις θα κάνεις για να αυξήσεις τα έσοδα σου;

Β.4. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ»

Β.4.1. Συμπεριφορά του καταναλωτή και οικονομική πραγματικότητα

Β.4.3. Προσδιοριστικοί παράγοντες της καταναλωτικής συμπεριφοράς

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Οι μαθητές να αποκτήσουν ορθολογική συμπεριφορά καταναλωτή και γνωρίσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.

❖ **Δραστηριότητα 1^η**

Η Νίκη μετά τις αγορές που έκανε στις εκπτώσεις, παραπονέθηκε στις φίλες της για την ποιότητα των ρούχων που αγόρασε. Αποφάσισε να μην ψωνίσει ξανά από το συγκεκριμένο κατάστημα και σκεφτόταν τα χρήματα που έδωσε.

✓ Πώς θα αντιδρούσατε εσείς αποδεικνύοντας ότι έχετε συνείδηση σωστού καταναλωτή;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

❖ Δραστηριότητα 2^η

Φτιάξτε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο με το δικό σας **δεκάλογο του καταναλωτή**. Το φυλλάδιο αυτό προορίζεται για το στενό οικογενειακό περιβάλλον έτσι ώστε να αναλάβετε να αφυπνίσετε τα κοντινά σας πρόσωπα.

B.4.2. Οικογενειακό εισόδημα - Προϋπολογισμός

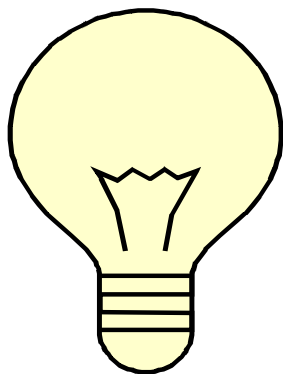
➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να μπορούν να επιλύσουν οικονομικά προβλήματα αλλά και να μπορούν να τα αποφύγουν αν λειτουργούν σύμφωνα με το εισόδημά τους και τον οικογενειακό τους προϋπολογισμό.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Η Μαρία έρχεται σήμερα στο σχολείο λυπημένη. Στις επίμονες ερωτήσεις των άλλων παιδιών, απαντά λέγοντας ότι οι γονείς της αδυνατούν να καλύψουν τα έξοδά της για την τριήμερη εκδρομή του σχολείου το Μάρτιο. Μερικοί άλλοι μαθητές αναφέρουν ότι και οι ίδιοι δεν είναι σίγουρο ότι θα μπορέσουν να πάνε. Η ακύρωση της εκδρομής λόγω της οικονομικής κρίσης και της αδυναμίας των γονιών τους να πληρώσουν τα χρήματα, είναι ορατή.

✓ Βρείτε πρακτικούς και εφαρμόσιμους τρόπους για να αντιμετωπίσετε το πρόβλημα των συμμαθητών σας.

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

❖ Δραστηριότητα 4^η

Δίδεται το παρακάτω φύλλο εργασίας του μηνιαίου οικογενειακού/ ατομικού προϋπολογισμού. Η συμπλήρωσή τους θα γίνει με τη βοήθεια των γονιών σας.

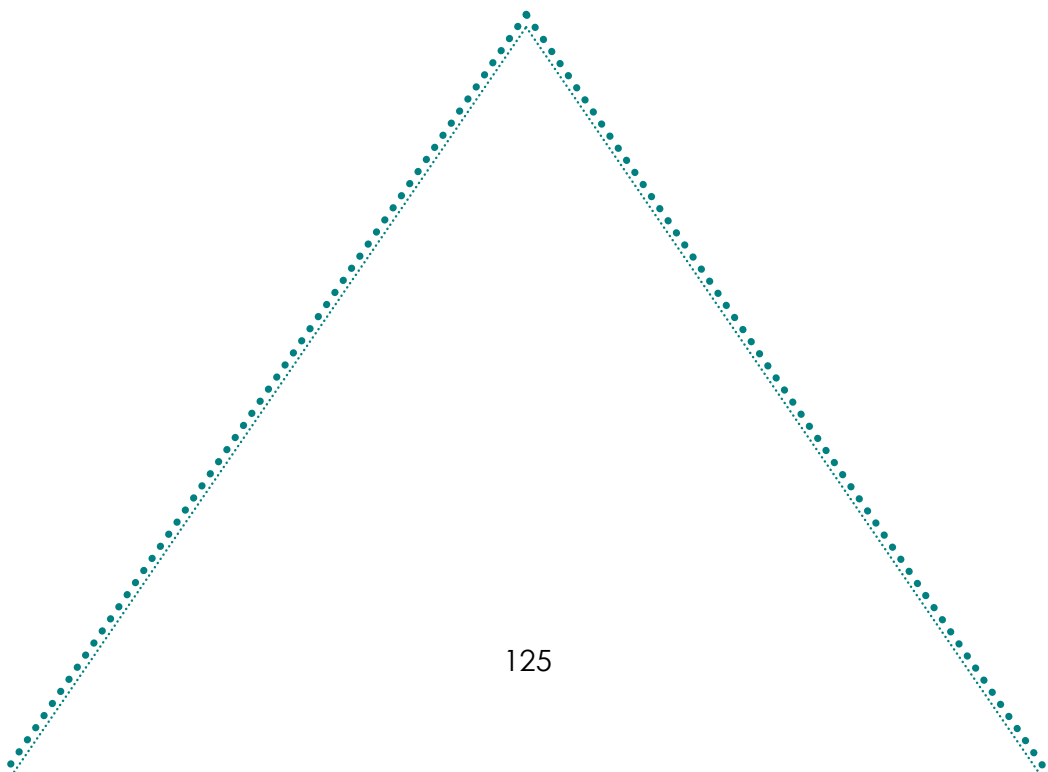
ΕΣΟΔΑ			
Μισθοί		€	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άλλα έσοδα		€	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ		€	
ΕΞΟΔΑ			
Δάνεια/ ενοίκιο		€	
Ασφάλειες (ζωής, ιατροφαρμακευτική κτλ)		€	%
σπιτιού (π.χ. ρεύμα, νερό, τηλέφωνο, καλωδιακή τηλεόραση)		€	%
μικροέξοδα (εφημερίδα, σνακ, ταξί κτλ)		€	%
(υπεραγορά)		€	%
ση		€	%
υποχρεώσεις		€	%
		€	%
		€	%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ		€	%

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ			
-----------------------	--	--	--

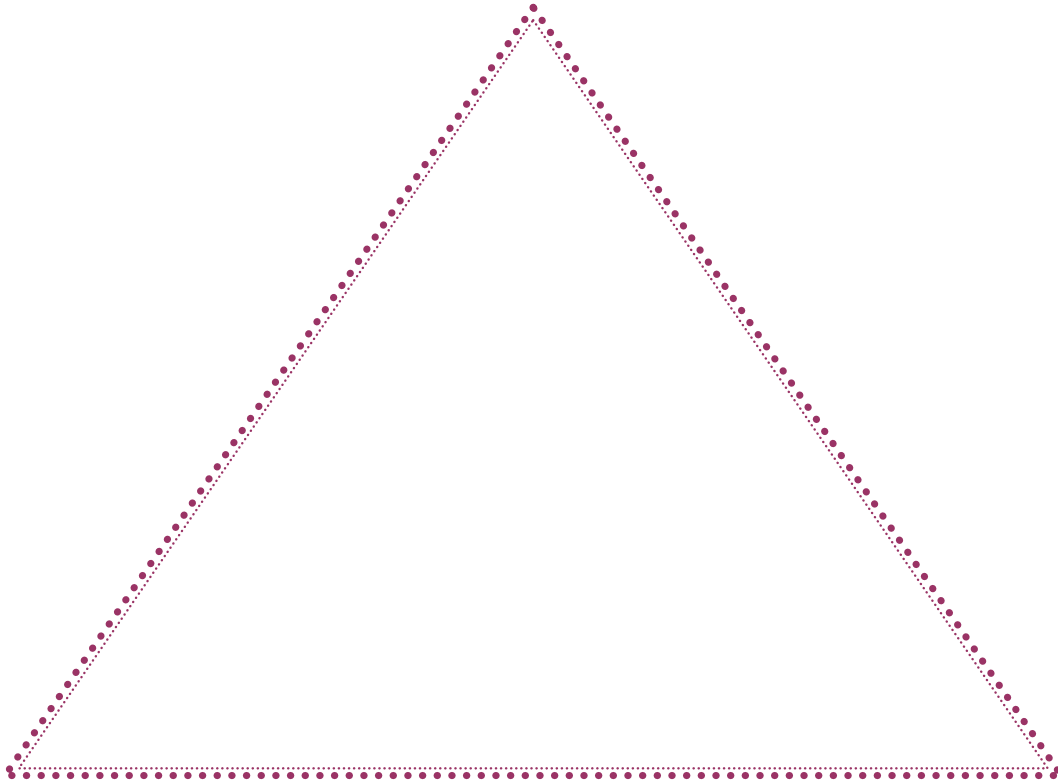
✓ Ποια κατηγορία αναγκών έχει το μεγαλύτερο ποσοστό εξόδων και ποια έχει το μικρότερο ποσοστό εξόδων;

✓ Θα μπορούσατε να φτιάξετε τη δική σας πυραμίδα αναγκών με βάση τα ποσοστά των εξόδων σας;

✓ Τώρα ταξινομήστε τα έξοδα σας, σύμφωνα με το βαθμό σπουδαιότητας που έχουν για εσάς.

✓ Τι αποφάσεις θα παίρνατε ώστε να συμπίπτουν οι πραγματικές ανάγκες με τα πραγματικά έξοδά σας;

✓ Αφού παρατηρήσετε, τη διαφορά εσόδων-εξόδων, τι θα κάνατε αυτά τα χρήματα;

❖ Δραστηριότητα 5^η

Ακολουθεί μια πραγματική ιστορία καταναλωτικής συμπεριφοράς ενός ατόμου 35 χρονών...

→ Αγόρασα ένα σπίτι αξίας 150.000ευρώ και εξ' αυτών

→ Πήρα δάνειο 100.000ευρώ και γι' αυτό...

→ Πληρώνω 450ευρώ/μήνα για 20 χρόνια.

Θέλω όμως να αγοράσω καινούρια έπιπλα και συσκευές γιατί ένα καινούριο σπίτι δεν μπορεί να είναι με παλιό οικιακό εξοπλισμό και μου χρειάζονται άλλες

→ 10.000ευρώ γι' αυτό πήρα καταναλωτικό δάνειο που...

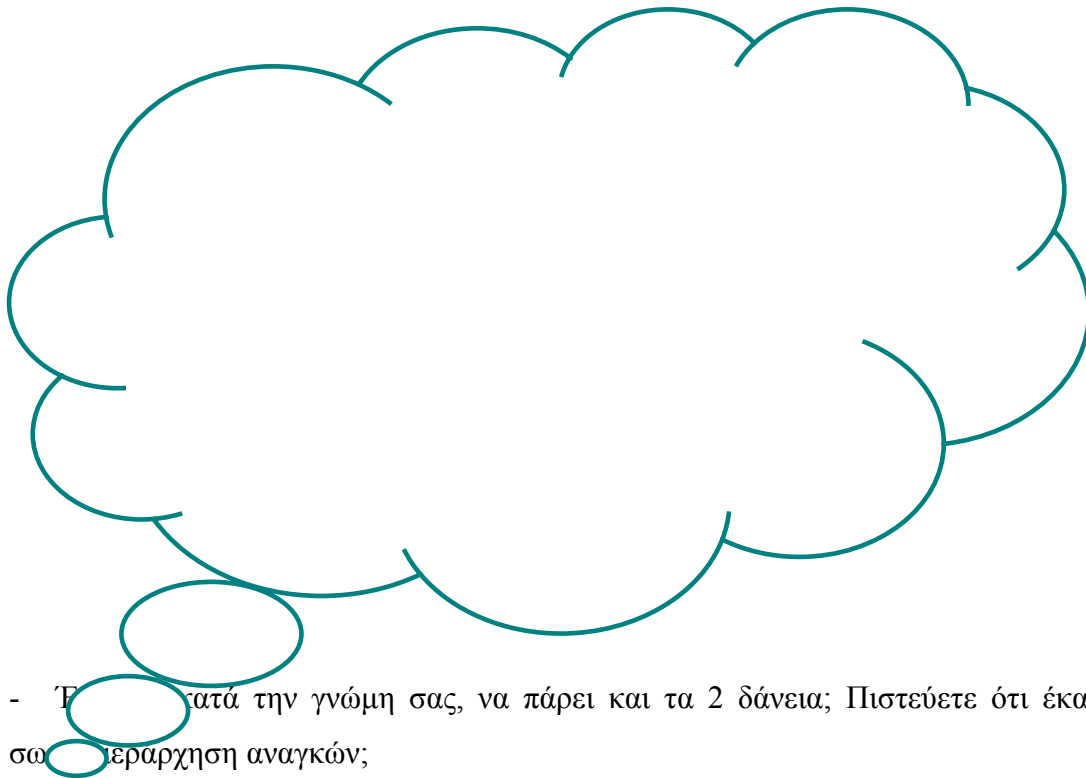
→ πληρώνω 300ευρώ/ μήνα για 3,5 χρόνια.

Το μηνιαίο οικογενειακό μου εισόδημα είναι 1.500ευρώ. Η οικογένειά μου αποτελείται από την σύζυγο η οποία είναι άνεργη και την 5χρονη κόρη μου. Τώρα αναρωτιέμαι έκανα καλά ή όχι; Θα τα καταφέρω;

- Τι δεν συμπεριέλαβε στην σκέψη του πριν πάρει τα 2 δάνεια; Φτιάξτε τον οικογενειακό προϋπολογισμό του και σκεφτείτε αν έκανε καλά;

ΕΣΟΔΑ			
Μισθοί		€	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άλλα έσοδα		€	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ		€	
ΕΞΟΔΑ			
Δάνεια/ ενοίκιο		€	
Ασφάλειες (ζωής, ιατροφαρμακευτική κτλ)		€	%
σπιτιού ρεύμα, νερό, τηλέφωνο, τηλεόραση)		€	%
μικροέξοδα (εφημερίδα, σνακ,		€	%
(υπεραγορά)		€	%
Ένδ ση		€	%
Κοινωνικές		€	%
Ψυχαγωγία		€	%
Διάφορα		€	%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ		€	%

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ			
----------------------------------	--	--	--

- **Ε**κτός από την γνώμη σας, να πάρει και τα 2 δάνεια; Πιστεύετε ότι έκανε σωστή διαπραγμάτευση αναγκών;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Τι θα πρέπει να προσέξει κανείς όταν παίρνει καταναλωτικό δάνειο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Β.5. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο «Διατροφή και διαίτολογία»

Β.5.1. Διατροφή και υγεία (5.3-5.10)

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να προστατεύουν την υγεία τους, επιλέγοντας ένα ισορροπημένο και υγιεινό τρόπο διατροφής.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Να καταγράψετε για μια εβδομάδα το καθημερινό σας διαιτολόγιο. Στο τέλος της εβδομάδας κάντε τις απαραίτητες «διορθώσεις», ώστε να παίρνετε από όλες τις ομάδες τροφίμων (σύμφωνα με την πυραμίδα τροφίμων) και όλες τις απαραίτητες βιταμίνες.

Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή

B.5.2. Πρόσληψη και δαπάνη ενέργειας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να μπορούν να φτιάξουν το διαιτολόγιο, υπολογίζοντας ότι οι καθημερινές ανάγκες του οργανισμού σε ενέργεια οφείλονται στη δαπάνη ενέργειας για το βασικό μεταβολισμό και τις φυσικές δραστηριότητες.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Φτιάξε το καθημερινό μενού ενός άνδρα 23 χρονών με ύψος 1,70 και 80 κιλά, ο οποίος εργάζεται 8 ώρες σε γραφείο, πηγαίνει στη δουλειά του με το αυτοκίνητο, όταν επιστρέφει βλέπει τηλεόραση ή πηγαίνει σινεμά, μαγειρεύει και κοιμάται 7 ώρες.

Α. όταν το ισοζύγιο ενέργειας είναι θετικό	
πρωινό	
δεκατιανό	
μεσημεριανό	
απογευματινό	
βραδινό	

Β. όταν το ισοζύγιο ενέργειας είναι ουδέτερο	
πρωινό	
δεκατιανό	
μεσημεριανό	
απογευματινό	
βραδινό	

B.5.11. Διατροφή στα στάδια της ζωής

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να μπορούν να φτιάχνουν το προσωπικό τους διαιτολόγιο ανάλογα με τις προτεραιότητες της εκάστοτε ηλικίας τους.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Φτιάξτε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για μια ισορροπημένη διατροφή που θα πρέπει να έχουν οι έφηβοι. Στη συνέχεια, θα το μοιράσετε στους συμμαθητές σας.

Τα στοιχεία που μπορείτε να συμπεριλάβετε είναι :

- ✓ Τα χαρακτηριστικά της ισορροπημένης διατροφής όπως η ποικιλία των τροφών.
- ✓ Ποιες οι κύριες ομάδες τροφίμων και τι μας προσφέρουν;
- ✓ Εξηγήστε με ποιο τρόπο μια τέτοια διατροφή συμβάλλει θετικά στην υγεία μας.
- ✓ Προτείνετε ημερήσιο διαιτολόγιο για τους συμμαθητές σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

✓

.....

.....

.....

Π

Δ

Μ

Απογευματινό:

Βραδινό:

❖ Δραστηριότητα 4^η

Ο Δημήτρης έλειπε χθες από το σχολείο. Την επόμενη μέρα... τόσο οι συμμαθητές του αλλά και η καθηγήτρια τον ρωτούν τι συνέβη. «Ξέρετε, βγήκε ο παππούς μου από το νοσοκομείο χθες και επειδή είχα μέρες να τον δω, δεν είναι και πολύ καλά, έμεινα σπίτι.. Είναι αδύναμος. Δεν πρόσεχε τη διατροφή του και όσο για άσκηση...τίποτα. Όλη μέρα στον καναπέ». Παιδιά, ας προσπαθήσουμε να βρούμε τρόπους να βοηθήσετε το Δημήτρη αλλά και να φροντίσετε τους δικούς σας παππούδες και γιαγιάδες. Χωριστείτε σε 2 ομάδες. Η μία θα πρέπει να βρει πρακτικούς τρόπους για να αλλάξει ή καλυτερεύσει τη διατροφή των μεγάλων ανθρώπων και η άλλη παρόμοιους τρόπους, ακόμη και τεχνάσματα για να τους προσφέρει κάποιου είδους άσκηση.

1^η ομάδα: Διατροφή

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2^η ομάδα: Άσκηση

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

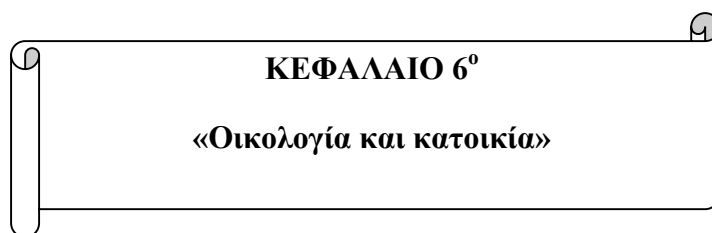
.....

.....

.....

Β.6. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

«Οικολογία και κατοικία»

Β.6.1.Βασικές έννοιες

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να εξοικειωθούν με τις βασικές λειτουργίες των οικοσυστημάτων.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Μια διεθνής περιβαλλοντική οργάνωση ζητά τη συνεργασία σας, για να παρουσιάσετε ένα οικοσύστημα της περιοχής σας. Χωριστείτε σε ομάδες(4 άτομα/ομάδα), βρείτε ένα οικοσύστημα της περιοχής σας ή αν μπορείτε επισκεφτείτε ένα κοντινό σας οικοσύστημα και τραβήξτε φωτογραφίες. Αναλύστε τις σχέσεις των βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων του και προσθέστε δικά σας σχόλια. Μπορείτε να απεικονίσετε και να εκθέσετε την εργασία σας στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου.

B.6.2.Φυσικοί πόροι και ενεργειακή κατάσταση

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να υπολογίσουν την αξία των φυσικών πόρων στην ζωή τους.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Μάθατε ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων σχεδιάζει να εκμεταλλευτεί μια έκταση του πάρκου της περιοχής σας. Σ' αυτήν θέλει να φτιάξει ένα εμπορικό κέντρο. Στείλτε στον Υπουργό μια επιστολή, όπου θα αναφέρετε ποιοι είστε, πώς σας αφορά το ζήτημα αυτό και θα εξηγείτε τους λόγους, για τους οποίους δεν πρέπει να γίνει αυτό το πάρκο.

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Η κοινωνικοποίηση και η ευαισθητοποίηση του μαθητή προς το κοινό όφελος για την προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

❖ **Δραστηριότητα 3^η**

Ως επαγγελματίες συμμετέχετε στη μεγάλη ετήσια έκθεση για τις ΑΠΕ. Εκεί έρχεστε σε επαφή με δημάρχους και νομάρχες, τους οποίους προσπαθείτε να πείσετε να φτιάξουν έργα ΑΠΕ στους δήμους και τις νομαρχίες τους ή να διευκολύνουν τους κατοίκους στη λήψη μέτρων. Ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος, γι' αυτό πρέπει να έχετε κατά νου τα αρνητικά σημεία των άλλων ΑΠΕ. Μπορείτε να αναλάβετε τους εξής ρόλους: ιδιοκτήτης εταιρείας φωτοβολταϊκών, έμπορος ηλιακών θερμοσιφώνων, ιδιοκτήτης εταιρείας αιολικής ενέργειας, εκπρόσωπος εταιρείας υδροδυναμικών μηχανών και υδροηλεκτρικών έργων.

Ρόλος:.....

✓

.....

.....

✓

.....

.....

✓

.....

.....

✓

.....

.....

✓

.....

.....

✓

.....

.....

.....

Β.6.3.Οικολογική κρίση

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Οι μαθητές να γνωρίσουν τις βασικότερες πηγές ρύπανσης του περιβάλλοντος, τις επιπτώσεις τους στην ανθρώπινη υγεία και γενικότερα, καθώς και τα στοιχειώδη μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για τη μείωση αυτών των επιπτώσεων.

❖ Δραστηριότητα 4^η

Με βάση τις φωτογραφίες που σας μοιράστηκαν (βλέπε Παράρτημα), χωρίστε τις σχετικά με το ποιες από τις ανθρώπινες ενέργειες που βλέπετε, νομίζετε ότι βλάπτουν το περιβάλλον και ποιες όχι. Στο κουτί **A** κολλήστε αυτές που βλάπτουν το περιβάλλον και στο **B** αυτές που δεν το επιβαρύνουν.

A	B

Στις φωτογραφίες που βάλατε στο κουτί Α, προτείνετε εναλλακτικές ενέργειες που δεν θα επιβαρύνουν το περιβάλλον.

✓

✓

✓

✓

✓

✓

✓

❖ Δραστηριότητα 5^η

Οι υπάλληλοι της καθαριότητας του δήμου απεργούν εδώ και αρκετές μέρες. Το πρόβλημα με τα σκουπίδια γίνεται όλο και πιο έντονο. Εσείς προσωπικά, τι μέτρα θα λάβετε στο σπίτι σας για να μην επιδεινωθεί η κατάσταση μέχρι τη λήξη της απεργίας.

✓

✓

✓

✓

✓

B.6.4. Η κατοικία στο αγροτικό και στο αστικό περιβάλλον

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να εντοπίσουν ποιοι είναι οι ρύποι που επιβαρύνουν την κατοικία του αγροτικού περιβάλλοντος και του αστικού περιβάλλοντος και να προτείνουν τρόπους μείωσης τους.

❖ Δραστηριότητα 7^η

Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι κυριότεροι ρύποι που επιβαρύνουν το σπίτι στο χωριό και ποιοι στην πόλη;

σπίτι στο χωριό

σπίτι στην πόλη

τρόποι μείωσής τους

B.6.5. Κατοικία – Ρύπανση – Αντιρρύπανση

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να εντοπίσουν ποιοι είναι οι ρύποι που επιβαρύνουν το οικιακό τους περιβάλλον, ώστε να εφαρμόσουν απλά μέτρα αντιρρύπανσης για την προστασία τους από την καθημερινή έκθεσή τους σε αυτούς.

❖ Δραστηριότητα 8^η

Να ετοιμάσετε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο θα απευθύνετε στους γονείς ή συγγενείς σας, με το οποίο θα συγκεντρώσετε πληροφορίες για τους κυριότερους ρύπους που επιβαρύνουν το οικιακό σας περιβάλλον (π.χ. είδη καθαρισμού, άναμμα τζακιού, κάπνισμα, σκόνη, υγρασία κτλ), καθώς και για τις ποσότητες και τα είδη των απορρυπαντικών που χρησιμοποιούνται περισσότερο.

B.6.6. Οικολογικός σχεδιασμός

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να αντιληφθούν τη σημασία του οικολογικού σχεδιασμού, μέσα από τις συνθήκες που επικρατούν στο σπίτι τους και το πόσο σημαντικό είναι οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στο περιβάλλον να γίνονται με βάση την αρχή της εγκράτειας.

❖ Δραστηριότητα 9^η

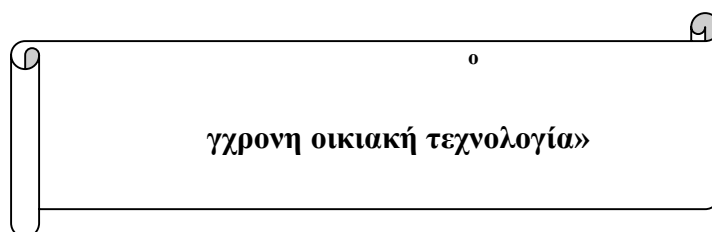
Σημειώστε με **X** τις συνθήκες που επικρατούν στο σπίτι σας.

	ΠΟΛΥ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
Είναι επαρκώς φωτισμένο το χειμώνα (μειωμένη χρήση τεχνητής θέρμανσης)			
Προστατεύεται επαρκώς το καλοκαίρι από τον ήλιο (μειωμένη χρήση κλιματιστικών)			
Σωστός αερισμός των χώρων του σπιτιού			
Είναι κατασκευασμένο με δομικά υλικά, φιλικά προς το περιβάλλον			
Το φυσικό φως κατανέμεται σωστά σε όλους τους χώρους			

Προτείνετε λύσεις για να "στραφεί" το σπίτι σας προς τον οικολογικό σχεδιασμό.

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

B.7. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΙΑΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ»

B.7.1. Οικιακή τεχνολογία και εξέλιξη

➤ **Στόχος των δραστηριοτήτων:** Να αντιληφθούν οι μαθητές τις επιπτώσεις της σύγχρονης οικιακής τεχνολογίας και να βρουν τρόπους επαναχρησιμοποίησης των παλιών συσκευών.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Τι τρόπους θα βρίσκατε προκειμένου να μπορέσετε να χρησιμοποιήσετε ξανά τις παλιές οικιακές συσκευές στην καθημερινή σας ζωή;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ποιες δυσκολίες θα αντιμετωπίσετε;

.....

.....

.....

.....

.....

B.7.2. Οικογένεια και σύγχρονη οικιακή τεχνολογία

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Η ορθολογική κατανάλωση της ενέργειας ενός νοικοκυριού.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Ο λογαριασμός της ΔΕΗ στάθηκε πάλι αιτία συζητήσεων και διαφωνιών στο σπίτι. Οι γονείς του Γιάννη δεν μπορούσαν να βρουν τι συμβαίνει. Έπρεπε να κάνουν περικοπές σε άλλα πράγματα γιατί βέβαια δεν ήταν δυνατόν να κόψουν το ρεύμα. Μία από τις πρώτες περικοπές ήταν ο καινούργιος υπολογιστής, που περίμενε ο Γιάννης. «Όπως του είπαν και ο παλιός καλός ήταν, θα έπαιρνε άλλον αργότερα». Όταν όμως ήρθε και ο λογαριασμός του νερού η αγορά του Η/Υ μεταφέρθηκε στο μέλλον.

Βοηθήστε τον Γιάννη και την οικογένειά του, να μειώσουν τους λογαριασμούς με συγκεκριμένους τρόπους, αλλά και να βοηθήσουν έτσι το περιβάλλον.

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

B.7.3. Επιπτώσεις της σύγχρονης οικιακής τεχνολογίας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να εντοπίσουν τους κινδύνους που εγκυμονεί η σύγχρονη οικιακή τεχνολογία, με τους οποίους έρχονται σε καθημερινή επαφή, και να βρουν λύσεις για την αποφυγή τους.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Παιχνίδι με κάρτες : Μοιράζουμε στους μαθητές κάρτες, στις οποίες θα αναγράφονται ερωτήσεις, σχετικά με τις συνήθειές τους και θα καλούνται να απαντήσουν με **Ναι** ή **Όχι** (βλέπε Παράρτημα).

Καταγράψτε τις απαντήσεις που δώσατε στις παραπάνω ερωτήσεις και προτείνετε λύσεις για ορθολογικότερη χρήση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΤΕΡΗ ΧΡΗΣΗ

- 1.....→.....
- 2.....→.....
- 3.....→.....
- 4.....→.....
- 5.....→.....
- 6.....→.....
- 7.....→.....
- 8.....→.....
- 9.....→.....
- 10.....→.....
- 11.....→.....
- 12.....→.....
- 13.....→.....
- 14.....→.....
- 15.....→.....

B.7.4. Ανακύκλωση

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να αποκτήσουν οι μαθητές οικολογική συνείδηση και λειτουργούν σύμφωνα με αυτήν στην καθημερινή τους ζωή.

❖ Δραστηριότητα 4^η

Με ποια κριτήρια επιλέγετε μια συσκευασία για να είναι οικολογική;

Κριτήρια επιλογής προϊόντων	Σημειώστε με X την απάντησή σας
1. Με βάση τη συσκευασία	
2. Με βάση το χρώμα	
3. Με κριτήριο το αν η συσκευασία προέρχεται από ανακυκλωμένο υλικό	
4. Με βάση το αν έχει γίνει διαφήμιση για την οικολογική του συσκευασία	
5. Με κριτήριο το αν ανακυκλώνεται η συσκευασία του	

Ποιες ενέργειές σας, πρέπει να διορθώσετε ώστε να αποκτήσετε οικολογική συμπεριφορά;

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

Έρευνα σε σούπερ - μάρκετ: Να καταγράψετε όλα τα είδη που θεωρείτε ότι έχουν υπερβολική συσκευασία. Προτείνετε υλικά για την οικολογική αντικατάστασή τους.

Προϊόν

Οικολογική Αντικατάσταση

- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →
- →

Β.8. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο «Αγωγή υγείας»

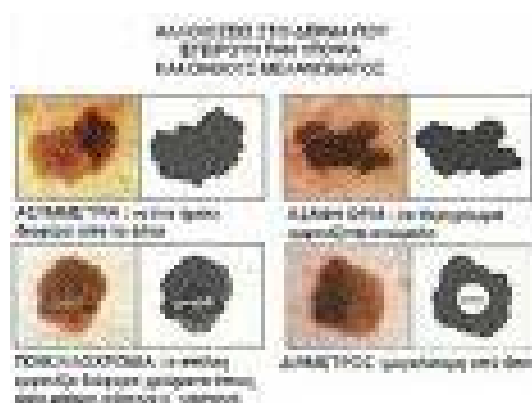
Β.8.1. Νοσήματα και ασθένειες

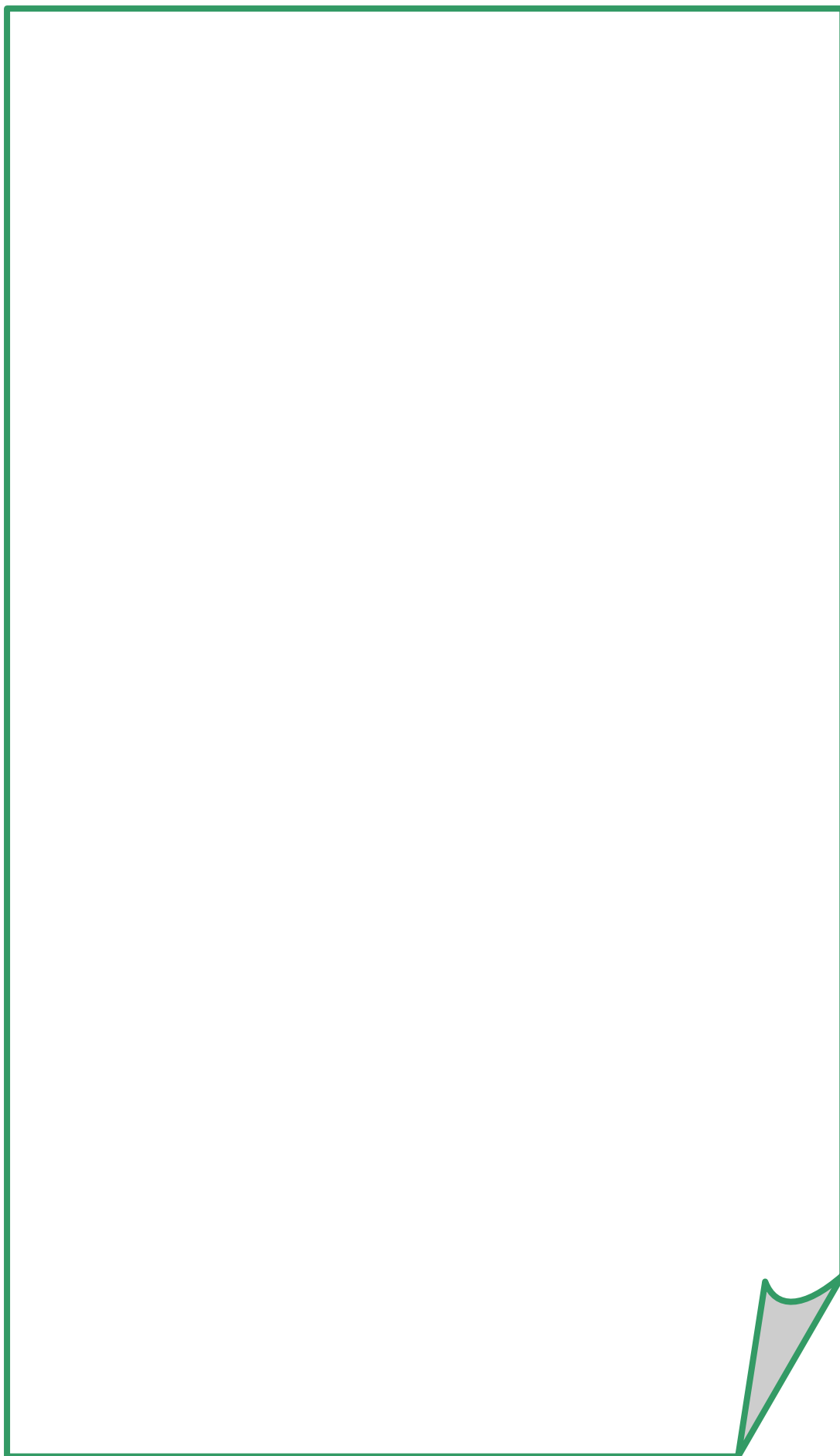
➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές και να ενισχύσουν την προσπάθεια αλλαγής στάσεων και συμπεριφορών που αφορούν την υγεία.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Βίντεο 6: Μελάνωμα & βίντεο 7: Aids (βλέπε Παράρτημα)

Μια ομάδα νέων, στα πλαίσια του προγράμματος «Νέα Γενιά σε Δράση» της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, αναλαμβάνει τους καλοκαιρινούς μήνες την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις βλαβερές συνέπειες της έκθεσης στον ήλιο και τις μεταδοτικές ασθένειες που βρίσκονται σε έξαρση την τουριστική περίοδο (π.χ. AIDS). Να ετοιμάσετε το περιεχόμενο του ενημερωτικού φυλλαδίου που θα μοιράζουν.

B.8.2. Πρόληψη

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να αντιληφθούν οι μαθητές τη σημασία των σωστών συνθηκών υγιεινής, της σωστής διατροφής, της άσκησης, να αποκτήσουν σωστές στάσεις στην πρόληψη.

❖ Δραστηριότητα 2^η

Ένας μαθητής της γ' γυμνασίου ετοιμάζεται για τις εξετάσεις του Ιουνίου. Δουλεύει εντατικά, τρέφεται με γρήγορο και πρόχειρο φαγητό και περνάει την περισσότερη ώρα του στο γραφείο του. Έρχεται η μέρα των εξετάσεων και ο μαθητής έχει πονοκεφάλους, νιώθει αδυναμία και είναι εξαντλημένος, με αποτέλεσμα να μην αποδώσει καλά στα μαθήματα.

Εντοπίστε το πρόβλημα που τον οδήγησε στην αποτυχία.

Βρείτε άμεσους και πρακτικούς τρόπους αντιμετώπισης

B.8.3. Εφηβεία – Διαφυλικές σχέσεις

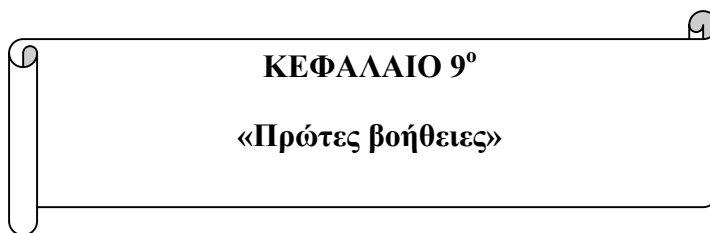
➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να παρατηρήσουν τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στο σώμα τους και στη συμπεριφορά τους.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

Εσείς πως βιώνετε την εφηβεία;	
Ποια είναι τα σημάδια αλλαγών που παρατηρείτε στο σώμα σας;	
Ποια είναι τα νέα συναισθήματα που νιώθετε;	
Ποιες είναι οι αλλαγές που παρατηρείτε στην συμπεριφορά σας;	
Υπάρχουν συγκρούσεις; Με ποιους;	
Νιώθετε αλλαγές στην συμπεριφορά σας με το άλλο φύλο;	
Τι κάνετε για να αποφύγετε συγκρούσεις;	

Β.9. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ»

Β.9.1. Φαρμακευτικές ουσίες – Ναρκωτικά

➤ **Στόχος δραστηριότητας:** Οι μαθητές να ενισχύσουν την απόκτηση αξιών και τη δυνατότητα άρνησης στις εξαρτήσεις, όπως το τσιγάρο.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Ο μπαμπάς σας καπνίζει εδώ και χρόνια. Ήρθε η ώρα να κάνετε το καθήκον σας ως παιδί του. Βρείτε τα επιχειρήματα, λέξεις και εικόνες, που θα τον κάνουν να σταματήσει το κάπνισμα.

B.9.2. Πρώτες βοήθειες

- **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν ατυχήματα και να παρέχουν τις πρώτες βοήθειες.

Δραστηριότητα 2^η

Χωρίζουμε τους μαθητές σε 11 ομάδες (2 άτομα/ ομάδα). Ο ένας θα αναλάβει το ρόλο του «γιατρού» και ο άλλος του «ασθενή». Θα τους παρέχουμε όλα τα απαραίτητα φάρμακα και ο «γιατρός» θα πρέπει να χορηγήσει στον «ασθενή» την κατάλληλη βοήθεια με ορθή χρήση των φαρμάκων (π.χ. αιμορραγία, έγκαυμα, λιποθυμία). Μετά καταγράψτε τη διαδικασία που ακολουθήσατε.

- ✓ Τι κάνουμε όταν υπάρχει αιμορραγία:

.....

.....

.....

.....

- ✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε λιποθυμίες:

.....

.....

.....

.....

- ✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε πνίξιμο:

.....

.....

.....

.....

- ✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε έγκαυμα:

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε έγκαυμα από τον ήλιο:

.....

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε κατάγματα (π.χ. στο πόδι):

.....

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε κατάγματα (π.χ. στο βραχίονα):

.....

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε στραμπούλιγμα αστραγάλου:

.....

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε δηλητηριάσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε δαγκώματα και τσιμπήματα:

.....

.....

.....

.....

✓ Τι κάνουμε όταν έχουμε δαγκώματα από φίδι:

.....

.....

.....

.....

Β.9.3. Φυσικές καταστροφές

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να αποκτήσουν οι μαθητές γνώσεις και δεξιότητες για την έγκυρη και έγκαιρη αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών.

Δραστηριότητα 3^η

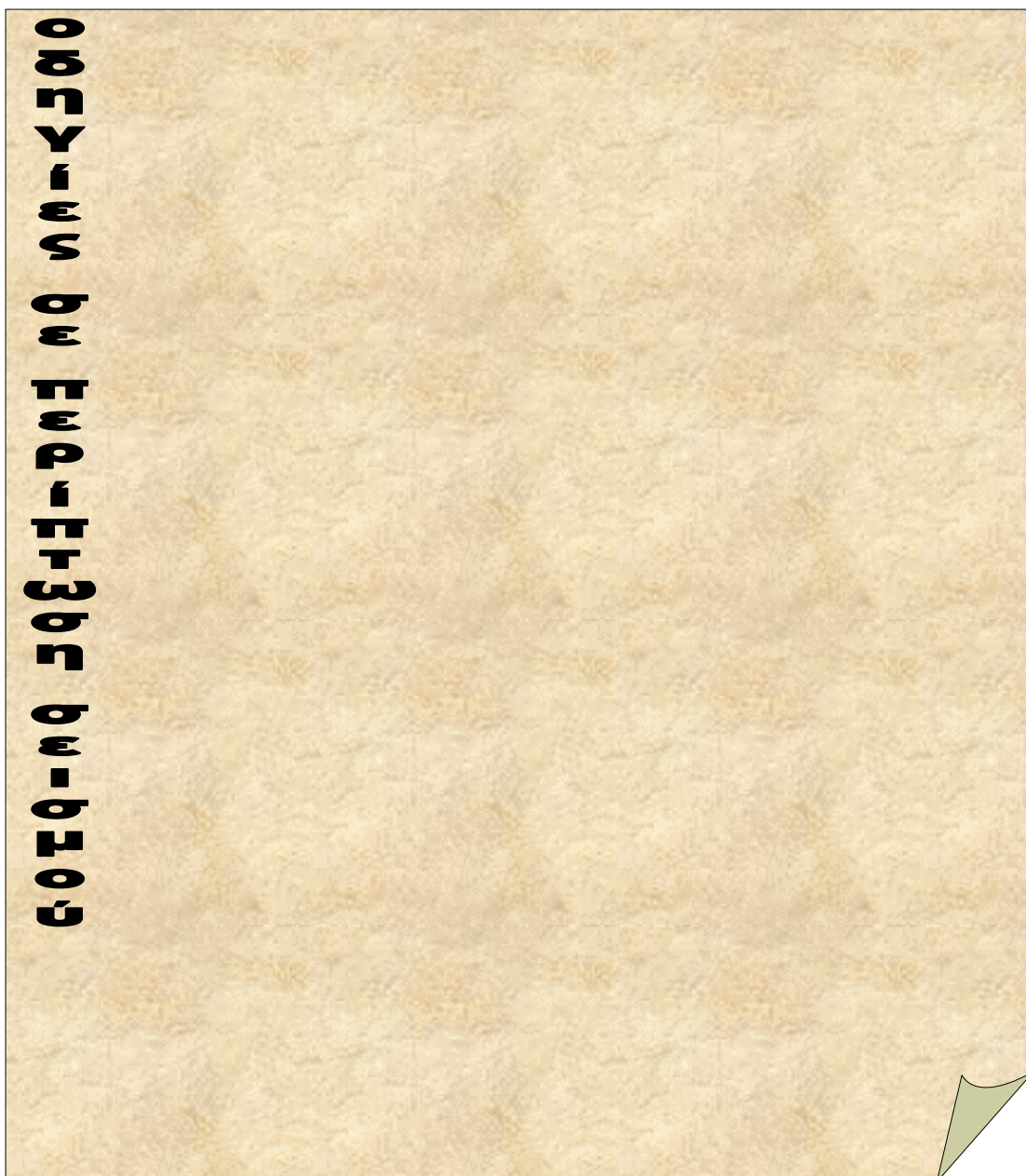
Τι θα κάνετε σε περίπτωση:

- α) σεισμού,
- β) πυρκαγιάς.

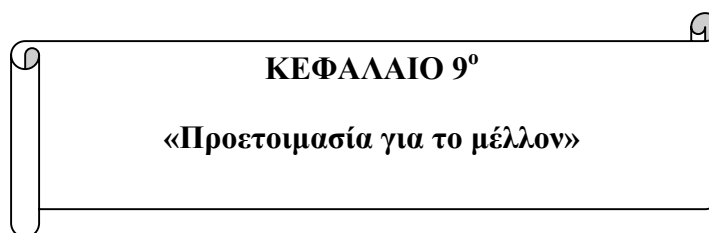
Να φτιάξετε μια λίστα οδηγιών για το τι κάνουμε σε κάθε περίπτωση και μοιράστε την στους γονείς σας.

Έπειτα εφαρμόζουμε μια περίπτωση έκτακτης ανάγκης στην τάξη με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των όσων διδάχθηκαν (άσκηση σεισμού ή πυρκαγιάς).

Β.10.ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ»

Β.10.1. Ο ρόλος της οικογένειας

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να κατανοήσουν το σημαντικό ρόλο της οικογένειάς τους στην ανάπτυξή τους.

❖ Δραστηριότητα 1^η

Ο πατέρας ενός συμμαθητή σας αναγκάζεται από τον εργοδότη του να μετακομίσει σε μία μακρινή πόλη για να εργασθεί στο νεοϊδρυθέν υποκατάστημα της εταιρείας. Η μητέρα του, η οποία εργάζεται στην Αθήνα δεν μπορεί να τον ακολουθήσει. Ο συμμαθητής σας είναι στεναχωρημένος που δεν θα μένουν όλοι μαζί. Οι μαθητές αναλαμβάνουν να παρουσιασθεί το συγκεκριμένο πρόβλημα σε πρωινή εκπομπή της τηλεόρασης. Μέσα από την εκπομπή θα προσπαθήσουν να πείσουμε τον εργοδότη του πατέρα του συμμαθητή τους, με επιχειρήματα, να αλλάξει γνώμη για τη μετάθεση του υπαλλήλου του.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Οι μαθητές να είναι ικανοί να αντιμετωπίσουν απρόσμενες καταστάσεις.

❖ **Δραστηριότητα 2^η**

Η μητέρα σας η οποία είναι ασφαλισμένη στο ΙΚΑ, πρόσφατα έφερε στο κόσμο το αδερφάκι σας. Λόγω της παγκόσμιας κρίσης, ο Υπουργός Εργασίας αποφασίζει να περικόψει σημαντικά την άδεια μητρότητας και η μητέρα σας αναγκάζεται να επιστρέψει στην εργασία της νωρίτερα.

Ποία προβλήματα, κατά τη γνώμη σας, θα αντιμετωπίσουν;

- ➔
- ➔
- ➔
- ➔
- ➔
- ➔
- ➔
- ➔
- ➔
- ➔

Τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων:

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

B.10.2. Γάμος και οικογένεια

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να έρθουν σε επαφή με προβλήματα, τα οποία θα κληθούν να αντιμετωπίσουν στο γάμο τους.

❖ Δραστηριότητα 3^η

Να καταγράψετε στη **στήλη Α** τις βασικότερες προϋποθέσεις για να παντρευτούν δυο άνθρωποι και να δημιουργήσουν την δική τους οικογένεια και στη **στήλη Β** καταγράψτε ποια κατά τη γνώμη σας πρακτικά ζητήματα πρέπει να επιλυθούν μέσα στο γάμο;

A

B

- **Στόχος της δραστηριότητας:** Να κατανοήσουν ότι ορισμένα μέλη της οικογένειας χρειάζονται μεγαλύτερη φροντίδα και να καταλάβουν τις σχέσεις αγάπης και ενδιαφέροντος μεταξύ των μελών μίας οικογένειας

Δραστηριότητα 5^η

Ο παππούς ενός συμμαθητή σας πέθανε. Η γιαγιά του έμεινε μόνη της σε ένα απομακρυσμένο χωριό της Ηπείρου, όπου η ζωή, ειδικά το χειμώνα, είναι δύσκολη. Πως μπορείτε να την βοηθήσετε;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B.10.4. Οικογενειακός προγραμματισμός

➤ **Στόχος της δραστηριότητας:** Να αντιληφθούν τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν σε περιπτώσεις έλλειψης οικογενειακού προγραμματισμού π.χ. μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.

❖ Δραστηριότητα 6^η

1η περίπτωση: Μια κοπέλα 14 χρονών μένει έγκυος και αποφασίζει να κρατήσει το παιδί.

➔ Ποιες δυσκολίες πιστεύετε ότι θα αντιμετωπίσει;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2η περίπτωση: Μια γυναίκα καριέρας καπνίζει και δεν τρέφεται σωστά. Μένει έγκυος.

→ Ποιες συνήθειές της θα πρέπει να αλλάξει; Τι δυσκολίες πιστεύετε ότι θα συναντήσει; Τι θα την συμβουλεύατε;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάστηκαν δραστηριότητες που έχουν κατασκευαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να βοηθούν στην ανάπτυξη της πρακτικής σκέψης των μαθητών και βασίζονται στη θεωρία της τριαρχικής νοημοσύνης του Sternberg (1999). Οι δραστηριότητες απευθύνονται σε μαθητές της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου και αντιστοιχούν σε όλα τα κεφάλαια του βιβλίου της Οικιακής Οικονομίας.

Εξαιτίας του ευέλικτου και “μεγάλου” -σε θεματολογία- περιεχομένου του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας και στις δυο τάξεις του Γυμνασίου, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η τριαρχική νοημοσύνη, αλλά και να έχει αποτελέσματα.

Μέχρι στιγμής, τα τετράδια εργασιών της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου περιέχουν δραστηριότητες, οι οποίες στηρίζονται στη μνημονική ικανότητα των μαθητών.

Μέσα από τις πρακτικές δραστηριότητες, οι μαθητές θα μάθουν να χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους στην καθημερινότητά τους και να αντιμετωπίζουν πραγματικές προβληματικές καταστάσεις.

Η διδασκαλία του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας μέσω της τριαρχικής νοημοσύνης είναι μια προσέγγιση που δεν περιορίζει τον εκπαιδευτικό, ούτε τους μαθητές και με ευρύτερη εφαρμογή στον αληθινό κόσμο. Καλύπτει όλες της πτυχές της νοημοσύνης, την αναλυτική, τη δημιουργική και την πρακτική.

Απαραίτητο, βέβαια, κρίνεται να τονιστεί πως οι πρακτικές δραστηριότητες της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι μόνο προτάσεις και ιδέες. Στο σύνολό τους δεν έχουν εφαρμοστεί σε μαθητές παρά μόνο κάποιες από αυτές, οι οποίες έχουν εφαρμοστεί στην Α΄ και Β΄ τάξη του Γυμνασίου της Κ. Τιθορέας (Ν. Φθιώτιδας) στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης της γράφουσας. Τα αποτελέσματα ήταν ενθαρρυντικά. Επίσης, διαπιστώθηκε και από την καθηγήτρια των τμημάτων ότι συμμετείχαν και μαθητές που συνήθως δεν έδειχναν ενδιαφέρον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Charlot, B. (1993). *Οι Εκπαιδευτικοί μπροστά στο σχολείο που αλλάζει. Ο Εκπαιδευτικός μπροστά στην Ευρώπη που αλλάζει*, σ. 17-35, ΟΛΜΕ. Αθήνα.
- Freud, S. (1972). *Ψυχανάλυση και ψυχολογία των λαθών*. Αθήνα: Δαμιανός.
- Liungman, K. (1980). *Ο Μύθος της Ευφυΐας*. Αθήνα: Άλμπατρος.
- Lloyd, P. (1998). *Ψυχολογία. Γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη*, Εξελικτική ψυχολογία 2. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Piaget, J. (1961). *Ψυχολογικές βάσεις της νέας αγωγής*. Αθήνα: Νίκη.
- Sternberg, R. J. (1999). *Η νοημοσύνη της επιτυχίας*, Γ' έκδοση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Sternberg, R. J. (2008). Ευρωπαϊκό συνέδριο για τη χαρισματικότητα. Prague.
- Zazzo, P., Gilly, M. & Verba-Rad, M. (μεταφρ. Μ., Βάμβουκας & Γ., Παπαγεωργίου) (1977). *Νέα μετρική κλιμακα νοημοσύνης*. Ηράκλειο.
- Αμπελιώτης, Κ., Αποστολόπουλος, Κ., Γεωργιτισογιάννη, Ε., Γιαννακούλια, Μ., Κροκίδη, Ε., Προβατάρη, Σ., Σαϊτη, Α., (2007). *Οικιακή Οικονομία, Β' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Αποστολόπουλος, Κ. (1999). *Οικιακή Οικονομία, Ιστορική και Φιλοσοφική Θεώρηση*. Έκδοση 2^η. Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- Αποστολόπουλος, Κ., Γεωργιτισογιάννη, Ε., Κανέλλου, Α., Σαϊτη, Αν., Σδράλη, Δ., Τριάδη, Δ. (2007). *Οικιακή Οικονομία, Α' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Βείκου, Χ. Βαρέση, Ε. & Πατούνα, Α. (2008). *Παιδαγωγικό πλαίσιο: Περιεχόμενο Σπουδών και Διδακτική πράξη*. Στο: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (επιμ) *Η Ποιότητα Στην Εκπαίδευση*. Από: <http://www.pi-schools.gr/programs/erevnes>.
- Βερτσέτης, Αθ. (1999). *Γενική Διδακτική*. Αθήνα.
- Βερτσέτης, Α. Β. (2003). *Διδακτική*. Τόμ. Α': Γενική Διδακτική. Αθήνα.
- Βρεττός, Ε. Γ. & Καψάλης, Α. Γ. (1997). *Αναλυτικό Πρόγραμμα: Σχεδιασμός-Αξιολόγηση-Αναμόρφωση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γεώργας, Δ. Δ., Παρασκευόπουλος, Ι. Ν., Μπεξεβέγκης, Η. Γ., & Γιαννιτσάς, Ν. Δ. (1998). *Το ελληνικό WISC III*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γεωργογιάννης, Π. (1989). Θεωρία της Κοινωνιογνωστικής Μάθησης. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 48, 34-44.

- Γιαννούλης, Ν. Ι. (1993). *Διδακτική Μεθοδολογία, Ψυχολογική Θεμελίωση της Διδασκαλίας και Διαμόρφωση της Διδακτικής Θεωρίας στο Πλαίσιο της Σχολικής Πράξης*. Αθήνα.
- Γραβάνη, Ζ. (1995). *Το Μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, Οργάνωση και Αξιολόγηση του Αναλυτικού Προγράμματος (1881-1991)*. Αθήνα.
- Δερβίσης, Σ. (1992). Οι στάσεις των Μαθητών Απέναντι στην Παραδοσιακή-Μετωπική και στην Ομαδική Μορφή Διδασκαλίας. *Νέα Παιδεία*, 79, 40-64.
- Θεοφιλίδης, Χ. (1997). *Διαθεματική Προσέγγιση της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κασσωτάκης, Μ. και Φλουρής, Γ. (2006). *Μάθηση και διδασκαλία*, Τόμος Α' Μάθηση. Αθήνα.
- Κασσωτάκης, Μ. και Φλουρής, Γ. (2006). *Μάθηση και διδασκαλία*, Τόμος Β' Θεωρία, πράξη και αξιολόγηση της διδασκαλίας. Αθήνα.
- Κοσσυβάκη, Φ. (1998). *Κριτική επικοινωνιακή διδασκαλία : κριτική προσέγγιση της διδακτικής πράξης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κοσσυβάκη, Φ. (2003). *Εναλλακτική Διδακτική. Προτάσεις για Μετάβαση από τη Διδακτική του Αντικειμένου στη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουρνιάς, Κ. Ι. (1974). *Προγράμματα Μέσης Εκπαιδεύσεως*. Τόμ. Β'. Αθήνα.
- Κουτρούμπα, Κ. (2004). *Διδακτική. Εφαρμογή στη σύγχρονη Οικιακή Οικονομία*. Αθήνα: Αθ. Σταμούλης.
- Κυπριωτάκης, Αντ. (1982). *Η νοημοσύνη και η εξέλιξή της*. Ηράκλειο.
- Κωνσταντινόπουλος, Β. Α. (2001). *Η Μεθοδολογία της Διδασκαλίας*. Αθήνα.
- Μάνος, Κ. (1990). *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μέλλον, Ρ. (1998). *Ψυχοδιαγνωστικές Μέθοδοι*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπασέτας, Κ. (1996). *Η μάθηση και η διδασκαλία κατά τη γνωστική-νεοπιαζετιανή ψυχολογία του Hans Aebli*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ξανθάκου, Γ. (1998). *Η δημιουργικότητα στο σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ξωχέλλης, Π. (1981). *Το Πρόβλημα του Εκσυγχρονισμού του Αναλυτικού Προγράμματος*. *Φιλολογος*, 23, 256-271.
- Παπανδρέου, Α. Π. (2001). *Μεθοδολογία της Διδασκαλίας*. Έκδοση 2^η. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Παπάς, Αθ. Ε. (1994). *Σύγχρονη Θεωρία και Πράξη της Παιδείας*. Τόμ. Α'. Αθήνα: Δελφοί.

- Παρασκευόπουλος, Ι. (1992). *Η σχολική ψυχολογία στην Ελλάδα. Σκέψεις και μελλοντικές προοπτικές*. Ψυχολογία, Νο 1, σ. 87-100.
- Πασσάκος, Κ. (1977). *Η δημιουργική σκέψη εις την εφηβείαν: συμβολή εις την ψυχολογικήν κατανόησιν και παιδαγωγικήν αξιοποίησιν της δημιουργικότητος*. Αθήνα.
- Πετρουλάκης, Ν. (1992). *Προγράμματα, Εκπαιδευτικοί Στόχοι, Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «*Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην Εκπαίδευση: Θεωρία και πράξη*». Αθήνα, 13-14 Μαΐου 2006.
- Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2000). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Έκδοση 2^η. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σάλλα-Δοκουμετζίδη, Τ. (1996). *Δημιουργική φαντασία και παιδική τέχνη*. Αθήνα: Εξάντας.
- Τριλιανός, Α. (2003). *Μεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας: Καινοτόμες επιστημονικές προσεγγίσεις στη διδακτική πράξη*, Τόμος Α'. Αθήνα.
- Φλουρής, Γ. (1995). *Η Αρχιτεκτονική της Διδασκαλίας και η Διαδικασία της Μάθησης*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Φλουρής, Γ. (2000). *Αναλυτικά Προγράμματα για μια Νέα Εποχή στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Φράγκος, Χ. (1983). *Βασικές Παιδαγωγικές Θέσεις*. Αθήνα.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2004). *Εισαγωγή στη Σχολική Πραγματικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χριστιάς, Ι. (1992). *Θεωρία και Μεθοδολογία της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Amabile, T. M. (1996). *The social psychology of creativity*. Boulder, Colo.: Westview Press.
- American Psychological Association (1985). *Standards for educational and psychological testing*. Washington, DC: Author.
- Bono de, E. (1993). *Serious creativity*. Great Britain: Harper Collins Pulishers.

- Borich, G. (1996). *Effective Teaching Methods*. Columbus: Merrill Publishing Co.
- Cattell, R. B. (1987). *Intelligence*. New York: Elsevier.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York: Basic Books.
- Gregory, R. J. (1992). *Psychological testing. History, principles and applications*. Boston: Allyn and Bacon.
- Guilford, J. P. (1950). Creativity. *The American Psychologist*, Vol. 5, No 9, σ. 444-454. ed. Creative Education Foundation. Buffalo.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGrawHill.
- Guilford, J. P. (1970). Creativity: retrospect and prospect. *Journal of Creative Behavior*, Vol. 4, No 3, σ.149-168, ed. Creative Education Foundation. Buffalo.
- Lowenfeld, V. & Brittain, L. (1975). *Creative and mental growth*. New York: Macmillan.
- Mac Kinnon, D. (1962). The nature and nurture of creative talent. *The American Psychologist*, Vol 17, No 7, pp. 484-495.
- Panagiotou, M. (1995). *Stimulating creativity in the classroom*. IV European Congress of Psychology, Abstracts, July 2-7. Athens: Ellinika Grammata, σ. 251.
- Runco, M. (1990). *Theories of creativity*. Newbury Park: Sage Publications.
- Schiro, M. (1978). Curriculum for Better Schools. The Great Ideological Debate. Englewood Cliffs, N. J.: Educational Technology Publications.
- Sisk, D. (1987). *Creative teaching of the gifted*. New York: Mc Graw-Hill.
- Smith, A. D. (2002). *The problem of perception*. Cambridge, Mass.; London: Harvard University Press.
- Starko, A. J. (1995). *Creativity in the classroom*. Mahwah, N. J.: L. Erlbaum Associates.
- Stenhouse, D. (1973). *The evolution of intelligence; a general theory and some of its*. London: Allen & Unwin.
- Steptoe, A. (1998). *Psychosocial processes and health*. New York: Cambridge University Press
- Sternberg, R. J. (1983). *Criteria for intellectual skills training Educational Researcher*. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (1988). *The psychology of love*. New Haven: Yale University Press.

- Sternberg, R. J. (1995). *Styles of Thought*. IV European Congress of Psychology, Abstracts, July 2-7 Athens: Ellinika Grammata, σ. 15.
- Sternberg, R. J. (1997). *Thinking styles*. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. & Grigorenko, El. (2000). *Teaching for successful intelligence. To increase student learning and achievement*. United States of America: Skylight Training and Publishing Inc.
- Thurstone, L. L. (1924). *The nature of intelligence*. London: Trubner & co.
- Tsiamis, A. (1995). *Creativity and giftedness*. IV European Congress of Psychology, Abstracts, July 2-7 Athens: Ellinika Grammata, σ. 251.
- Wechsler, D. (1967). *Manual for the Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WIPPSI)*. New York: Psychological Corporation.
- Weisberg, B. L. (1999). *Qualities and characteristics of the good-enough teacher*. New York: Loutledge.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A.1.4. Επικοινωνία και προβλήματα – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Δραστηριότητα 5^η

Βίντεο 1 : Tv Show Fight

www.youtube.com/watch?v=q9ttUtfqhLg&feature=Playlist&p=6E3F66299568EB53&playnext_from=PL&index=58

A.4.3. Κάπνισμα – Οινόπνευμα

Δραστηριότητα 3^η

Βίντεο 2 : Κάπνισμα – “Ο εαυτός μου”

www.youtube.com/watch?v=PoJR-RiitN8&feature=Playlist&p=F6B170C6D9A92486&playnext_from=PL&index=5

Βίντεο 3 : Η ΖΩΗ ΕΧΕΙ ΧΡΩΜΑ

www.youtube.com/watch?v=x39V9t3IzI8

Δραστηριότητα 4^η

Βίντεο 4 : Αλκοόλ και Οδήγηση – Σποτάκι από καμπάνια στη Μ. Βρετανία

www.youtube.com/watch?v=mfmSl7VF5o&feature=related

Βίντεο 5 : Αλκοόλ – “Ανήλικοι”

www.youtube.com/watch?v=pFXni2HN_J0&feature=Playlist&p=22BDCF56D095AA9F&playnext_from=PL&index=4

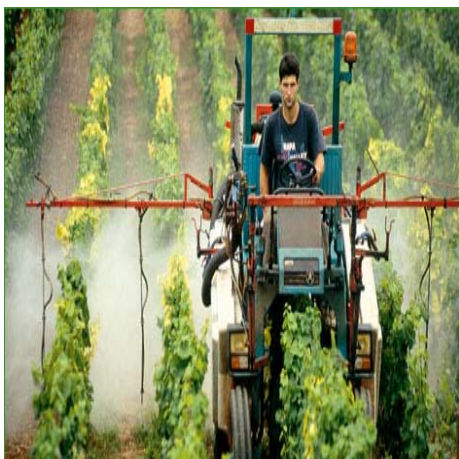
B.6.3. Οικολογική κρίση

Δραστηριότητα 4^η

Φωτογραφίες

Β.7.3. Επιπτώσεις της σύγχρονης οικιακής τεχνολογίας

Δραστηριότητα 3^η

Ερωτήσεις – Κάρτες

Αφήνετε τη βρύση ανοιχτή όταν πλένετε τα δόντια σας;

Παρακολουθείτε τηλεόραση από πολύ κοντινή απόσταση;

Μιλάτε πάνω από 2 λεπτά στο κινητό;

Σβήνετε το φως όταν φεύγετε από ένα δωμάτιο;

Πριν φύγετε από το σπίτι ελέγχετε αν έχετε κλείσει π.χ. το θερμοσίφωνο, την κουζίνα ;

Πριν χρησιμοποιήσετε μια ηλεκτρική συσκευή, διαβάσετε τις οδηγίες;

Αγγίζετε με βρεγμένα χέρια τις ηλεκτρικές συσκευές;

Υπάρχει στο σπίτι σας πυροσβεστήρας;

Υπάρχουν εγκατεστημένοι ανιχνευτές καπνού στο σπίτι σας;

Χρησιμοποιείτε λαμπτήρες πυράκτωσης;

Στο σπίτι σας, η ηλεκτρική κουζίνα βρίσκεται δίπλα από το ψυγείο;

Καθαρίζετε τακτικά τα φίλτρα των κλιματιστικών;

Έχετε ηλιακό θερμοσίφωνα;

Όταν αγοράζετε μια ηλεκτρική συσκευή με τους γονείς, κοιτάζετε την Ετικέτα Ενεργειακή Σήμανσης;

Στο κεντρικό ηλεκτρικό πίνακα του σπιτιού σας, υπάρχει ρελέ ασφαλείας;

B.8.1. Νοσήματα και ασθένειες

Δραστηριότητα 1^η

Βίντεο 6 : Melanoma

www.youtube.com/watch?v=kN4VJwrrxg4

Βίντεο 7 : Aid/HIV Commercial

www.youtube.com/watch?v=ZpJjVqVZC3o&feature=related